

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Jósef-körút 18.

Főszerkesztő: **VÉSZI JÓZSEF.**
Felelős szerkesztő: **BRAUN SÁNDOR.**
Kiadja: **A SZERKESZTŐSÉG.**

Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Lefegyverzés.

Budapest, november 18.

(v.) A ravasz vádaskodás fegyverét Széll Kálmán ma kicsavarta Rakovszky István kezéből. Sőt nemcsak a szilajvéri néppárti vezér kezéből, hanem a Beöthy Ákoséból is, aki hideg, metsző, diskant hangján ma újra megszólaltatta kritikájának hideg, metsző gúnyját a parlamentben. A kicsavart fegyvert, a melylyel a két bajnok annyit hadonázott, mosolyogva mutatta be Széll Kálmán a Háznak: ami acélpengének látszott, arról kiderült, hogy ezüst papírral bevont fakard volt csupán, nem csoda hát, hogy vagdalkozni lehetett vele, de sebet ütni nem.

A kettős ostrom erősségeiből ép nem maradt egy fikarcnyi sem a miniszterelnök hatalmas beszéde után. Az egész ellenzéki okoskodás romokban hever immár a parlamenti vita porondján, s e romokat szerves egészszé semmiféle emberi művészet többé nem róhatja össze, olyan gyökeres pusztítást tett bennük a Széll Kálmán ellenállhatatlan dialektikája s az a szónoki ereje, mely a becsületes őszinteségből és a tiszta igazság kultuszából fakad. A Rakovszky és a Beöthy politikai okfejtése, a kettejük támadásának iránya és módszere feltűnően hasonlít egymáshoz. Ha egymásnak igitestvére ez a két szellem, szeretnők ismerni közös anyjukat. Ha pedig a frappáns hasonlóság az anya és a gyermek hasonlatossága, akkor meg azt szeretnők tudni, kettejük közül melyik a szülő és melyik az ivadék. Talán a jövődj majd kipattantja a rejtejmét ennek a családjás vonásnak, amely annyira feltűnő, hogy bizonyára a közvéleménynek is szemébe fog ötlelni. Addig is hadd konstataljuk a mai szóharcnak azt a nevezetes eredményét, hogy Széll Kálmán nemcsak legyőzte, hanem valóssággal le is fegyverezte ezt a szövetséget, melyet a néppárt vezérlő temperamentuma a

magát ragyogó elszigeteltségre kárhóztató Beöthy Ákossal kötött.

Sietve emeljük ki, hogy a leglendülete-sebb őszinteséggel épp az ugynevezett kényes kérdésekről nyilatkozott Széll Kálmán beszéde. Rakovszky és Beöthy egyforma hévvel feszegette ezeket a kérdéseket. Minduntalan visszaférték arra, szakított-e az új korszak a multtal, van-e rendszerváltozás, nem volt-e hiábavaló munka a Bánffy megbuktatása? Azt hitték, e taktikájukkal sikerül beledobniok a kormány hajóját a Scylla és Charydis közé s e zátonyok valamelyikén majd csak szétrecszen a Széll Kálmán sarkaja. Hát csalódtak. A miniszterelnök kijutott a veszélyes forgatagból, még pedig nem az Ulysses, hanem a Hercules módszere szerint. Nem ravaszággal evezett keresztül rajta, hanem hatalmas erejével szétmorzsolta a sziklazátonyokat. Széll Kálmán olyan választ adott a maliciózus kérdésre, amely pocskékká teszi az ellenzék álnok számítását. Feleletét tapssal fogadta az egész szabadelvűpárt, tüntető tapsal, mely lelkesen hirdette, hogy a repesztés szándéka kudarcot vallott. A számítás az volt, hogy Széll Kálmán, ha ki nem tér a kérdés elől, okvetellenül éles ellentétbe jut pártjának vagy egyik vagy másik árnyalatával: a szabadelvűpárt régi zömével, ha beismeri, hogy szakított a multtal, vagy pedig a volt nemzeti párttal, ha azt találja felelni, hogy maradt minden a régiben. Ez a kalkulus első sorban abban volt hibás, hogy még mindig két különböző árnyalatot tételezett föl a szabadelvűpártban. A választások előtt bizonyos értelemben és bizonyos mértékben még lehetett némi alapja az efféle szuppozíciónak. De az ellenzéki matadorok kihagyták számításukból azt a lélektani változást, melyet a közös lobogó alatt s közös ellenségek ellen kivívott közös választási diadal hozott létre a többség táboraiban. Ez a lelki folyamat a teljes politikai egybeforradás processzusa

volt. A három éven át egymáshoz szokott szabadelvűpárt e választási hadjáratban keresztülzűrődött Széll Kálmán egyéniségén s mint homogén párt aradt ki a szabadon érvényesülő nemzeti akaratból. Éket verni e pártba a keserü emlékek pörölyével nem lehet. Vegye tudomásul az ellenzék, hogy valamikor egy távolabb jövőben talán támadhatnak a szabadelvűpárton is valamely új probléma dolgában olyan véleménykülönbségek, amelyeket mostanság az ellenzéki frakciók valamennyiében elég sűrűn mutatkoznak; de sem most, sem ezentul a multak emlékeivel meghasonlást támasztani a szabadelvűpártban többé nem lehet. A multakon utoljára akkor okultunk, mikor kezét fogtunk a jövődj feladatokat együttes megoldására. De ugyanakkor véglegesen átadtuk e fatális emlékeket az enyészetnek, a teljes feledésnek. Ennyi az érdeme a szabadelvűpártnak abban, hogy a repesztési kísérlet nem sikerült.

De az érdem oroszlánrésze Széll Kálmán erkölcsi komolysággal telített becsületes, őszinte nyilatkozatát illeti meg. Megmondta a miniszterelnök nyiltan, hogy nem a multtal szakított, hanem a multnak csak hibáival és tévedéseivel. Változtatott a kormányzás módszerén, de hű maradt a régi liberális irányhoz. Alkotott egy új kormányzati szellemet, mely a jogtisztelet utján halad, egy új kormányzati módszert, mely a pártérdek helyett az egyetemes nemzeti érdeket tekinti dirimáló tényezőnek; de az új szellem s az új módszer egyetlen célja az, hogy erősebb fogantatást biztosítson a liberális elveknek s hogy regenerálja a szabadelvű haladás politikáját. Széll Kálmán a multat nem tagadta meg, csak felemelte a régi klasszikus színvonalra s a róla lekopott zománc helyett új, sugárzó nimbuszszal ruházta fel. Az új korszak tehát elv és irány dolgában folytatása a réginek; metódus és szellem dolgában határozott és

T Á R C A.

Csiky Gergely.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irta: **Dr. Janovics Jenő.**

Azon a keskeny, rövid, meg-megszakadó megegyén, mely az alig száz esztendő magyar dráma fejlődését mutatja, három utjelzőt vesz észre a figyelő szem. Az első, Kisfaludy Károly — három évszázadnak telének, tapogatózó, sikertelen kísérletezése után — olyan időben lép fel, amikor a magyar dráma szerves fejlődése után még meg sem indult, megírja az első, igazán magyarnak nevezhető szindarabot, megteremti a magyar vígjátékot; a második, Szigligeti Ede, az idegen utakon szerzte kalandozó magyar drámát visszatéríti a nemzeti nyomokra s megteremt egy új műfajt: a népszínművet, a harmadik pedig, az elsőkélyesedő pillanatban nagy hivatottságával, óriási munkarejével, bámulatos tudásával, kiváló színpadi érzékével és brilliáns technikájával megveti alapját, kijelöli útját a modern magyar társadalmi színműnek.

Csiky Gergely előtt a fürkészve beható szem csak nagyon bizonytalan nyomait tudná fölfedezni a magyar társadalmi drámának. Felállhatjuk ugyan a tételt, hogy a magyar társadalmi dráma keletkezésének legelső csirait a Kisfaludy Sándor „Magyar nemesházi rajzolatai”-ban kell keresnünk. Kimutathatjuk azt is, hogy innen egészen a nyolcvanas évekig akadt egy-egy ötlet-szerűen felbukkanó tehetség, akit őszintén arra

vitt, hogy epizódiképpen az életből állítson egy-egy idealizált, vagy elferdített képet a színpadra, de ezek között a kísérletek között hiába keresnők az okozati összefüggést, az egymásra hatást, a szerves kapcsolatot, sőt hiába keresnők bennük a művészi céltudatosságot is, hiába keresnők a társadalmi problémát s annak indokolt megoldását, vagy ha véletlenül találkozunk is egy társadalmi kérdéssel, azt veszszük észre, hogy csak sallangképpen, egy ékes tiradában, vagy a darabhoz szorosan nem is tartozó jelenetben van az egy füst alatt fölvetve s minden indokolás nélkül apodiktie meg is oldva. Összefüggő ösvényt, egymásba kapcsolódó láncszemeket, valamely meghatározott irányt — lenne bár az téves is — nem találunk a magyar literatúrában, a legszorgosabb kutatóra sem.

Csiky töretlen uton indult, de tehetségének volt elég fénye, hogy megvilágítsa az irányt, s elég ereje, hogy vágja egyszersmind az ösvényt. Ezt még azok sem vitathatják el tőle, akik különben nagyon szeretik ócsárolni a tehetséget és kicsinyelni irodalmi jelentőségét s a kik most kényelmesen haladnak az általa kitaposott uton s élőködnek az ő elsőtört morzsáiból. De közülök melyiknek lett volna eleven érzéke és elszántasága, hogy elhagyja az addig járt irányt s megtegye az első kapavágást egy ismeretlen út felé, élesen látó szemre, hogy olyan föltétlen bizonyossággal jelölje ki az új utat, ereje, hogy egymaga törje ezt az ösvényt, vakmerősége, hogy minden átnemet és előkészítés nélkül az őt környező életet legveszedelmesebb bűnöseit színpadra vezesse s leggaládabb bűneit szemünk elé tárja?

A Proletárok feltűnésének irodalmunkban

mindenkorra megmarad az a komoly jelentősége, hogy innen fogják számítani a modern magyar társadalmi dráma szerves fejlődésének kezdetét.

Sajátságos tünemény, hogy modern társadalmi drámánk megteremtője s speciális színpadi technikának legkiválóbb magyars mestere egy seminárium magányos cellájából került ki. Egy szerény, csöndes, kontemplatív hittanár tolla alól, aki zsenge ifjuságától kezdve a legszigorubb, a legelzártabb s legridegebb papi nevelésben részesült, aki készséggel vetette magát mindenkoron alá a szoros fegyvel s szent kötelezettség minden szabályainak s cellájának csöndes egyhangúságában csak absztrakt refleksiókból ismerte az életet. Kora gyermekévei óta egy álma, egy vágya, egy ábrándja volt: a színpad. Tusakodott a vágyával, fájo szívvel érezte az áthidalhatatlan irt, mely az egyházi rend rideg felfogása szerint szent hivatása s a festett világ deszkái között tántogott. Csitigatta a szívét, oltani igyekezett a hatalmas lánggal lobogó vágyat, de nem birt vele. A hellén művelődésnek, az antik költészet tiszta fenségének előlín nevelkedett, ebből az üdítő forrásból táplálta most is égő szomjúságát s nagy lelki harcainak közepette szent áhitattal terjesztette növedékei között a hit malasztját. Bebélyözta a lelkét, hogy ne esapogjon szerzte az ábrándok világában. Valási folyóiratot szerkesztett s hittudományi munkákat írt. Mind hasztalan, az ábrándok nem akartak szertefoszolni. A szunnyadó láng fel-felesapott utatlan.

Ekkor érkezett híre azoknak az új diadaloknak, amelyeket a magyar színpadon a mesék országában kalandozó drámák arattak. Csodálatos remény támadt a fiatal pap vívódó lelkében. Ugy

örvendetes rendszerváltozást jelent, amelyet a nemzeti akarat verdítke a tiszta és szabad választások révén lelkesen ratifikált. Finom gunynyal mondta ma Széll Kálmán a mellének szegzett kérdéscről, hogy ez olyan kétgyutacsu bomba, amelynek egyik gyutacsu sem akart elszűlni. Nem is az igaz meggyőződés dinamitijával volt megtöltve ez a bomba, hanem csupán az ellenzéki ingerkedésnek robbantásra nem alkalmas zagyva maliciájával.

S mivé lett hát a Beöthy Ákos. dilemmája, amely vaskapcsai közé akarta a szabad elvű pártot szorítani? Széll Kálmán célmarka porrá morzsolta ezt a dilemmát. A szabad elvű párt viszont lelkesedéssel ünnepele vezérének magasröptű beszédét. Ez az ováció tüntető bizonyosságát adta annak, hogy a párt teljesen átérzi, szilárd meggyőződéssel támogatja és szétbonthatatlanul egységes bizalmával honorálja a kormányelnök politikai törekvéseit.

Az ellenzéki maliciák lefegyverzése azonban csak egy részlete volt a miniszterelnök nagyarányu beszédének. Amig idáig eljutott, utközben diadalmasan verte le az ellenzéki feliratok és beszédek összes támadásait. A legnagyobb jelentőséget azoknak a fejtegetéseknek tulajdonítjuk, amelyek a gazdasági rendezkedésről szóoltak. A miniszterelnök székéből Magyarország jogainak és érdekeinek ilyen szabatos, határozott, csaknem szigorú védelme eddig még soha nem hallatszott. Örök érdeme marad Széll Kálmánnak, hogy beszédének e részével tapsokra ragadta az egész parlamentet, beleértve az ellenzék minden árnyalatát, a függetlenségi pártot is. Kimondta Széll Kálmán, hogy elvből nem ragaszkodik a közös vámtérülethez, Magyarországnak a gazdasági önállósághoz való jogát nemcsak elismerte, hanem hangsúlyozta is, a vámtérület közös vagy önálló voltát nyílt kérdésnek jelentette ki, melyet a gazdasági célszerűség fog annak idején eldönteni. Ennél csatlósabb választ az osztrák hepciáskodásokra képviselni sem lehet. S értékét e férfias és önértzetes nyilatkozatnak az adja meg, hogy kormány párt és ellenzék egyforma lelkesedéssel fogadta. Ez az álláspont tehát nem egy párt, nem is egy kormány álláspontja, hanem az egész magyar nemzeté. S mivel Ausztriában nagyothallók az emberek, ha a magyar igazság szavát kell meghallaniok, hát még érthetőbben is szóolt Széll Kálmán. Megmondta nyíltan, hogy a gazdasági különválással együttjáró áldozatokat Ausztria sokkal súlyosabban fogja érezni, mint Magyar-

ország, mert mi csak elhelyezhetjük valahogy nyersterményeinket a gabonaszegény Európában, holott az osztrák ipart a védett és biztos magyar piac elvesztéséért soha semmi sem fogja kárpótolhatni. És újra felzudult a tapsvihar a miniszterelnök e szavai után. A magyar nemzet létérdekeinek és önértetének erőyes és szerencsés tolmácsát ünnepele ez a lelkesedés.

Az ellenzékkel való leszámolásban Széll Kálmán mint ragyogó debatteraratta ma egyik legszebb sikerét. De az Ausztriának szóló üzenet a magyar politika egyik leghatalmasabb államférfiúi cselekedete. Hatását ez a férfias fellépés nem tévesztheti el sem itthon, sem Ausztriában. A magyar nemzetnek megvan im az egységes közvéleménye a gazdasági kérdésekben. E közvéleménynek Széll Kálmán nemcsak tolmácsa, hanem megalkotója is. Az egész magyar nemzetnek hatalmas zászlóbontása ez. Ilyen zászlóbontás után elmaradhatatlan a diadal.

A felirati vita.

— Negyedik nap. —

Budapest, november 18.

Beöthy Ákos elég jelentős politikai egyéniség, hogy a kedvéért őt esztendőre visszaforduljon az egész parlament. Mert ezt cselekedte ma a t. Ház. A kassai követ, vezér és párt kedvéért röviden keresztülfutott még egyszer az utolsó őt esztendő történetén, csakhogy Beöthy Ákos utólag elmondhassa véleményét, melyet a maga idején el nem mondhatott.

Ez érdekes volt, ha nem is nagyon tanulságos.

Beöthy Ákos álláspontját körülbelül így körvonalazta. Huszonöt esztendő óta mindig a hagyományos osztrák politika szirtjein törték össze a magyar kormányok. Az egyik Kossuth honosága, a másik Hentzi szobra, a harmadik az ischli klauzula miatt bukott. Az öszsbírodalmi zátonyon mindegyik kormány, csak fenn kellett akadnia. S az a Széll Kálmán hibája, hogy ebből nem tanult. A szicíliai közmondáshoz kellene magát tartania, hogy *legjobb tanácsadók a holtak*, de a miniszterelnök nem vonta le a tanulságot elődeinek, a politikai halottaknak esetéből. Ellenkezőleg átvette azoknak hibáit és tiszta helyzetet teremteni nem akar. Schol és semmiben nincs nyoma az expicióinak, a multak büntét félrendszabályok tetézik. A paktum is bűnben fogantatott s mint félrendszabály, jóra nem vezethet. Egészeséges viszonyok csak akkor fejlőd-

hettek volna, ha Széll Kálmán az obstrukció kőszabán így szólt volna a királyhoz:

— Vagy jó volt, amit Bánffy csinált s akkor nincs *redm szükség*, vagy rossz volt, amit csinált s akkor *másokra van szükség*.

De Széll nem így szólt. Neki is megártott az a politika, mely az első fuzióval kezdődött s mely a liberalizmus bő köpenyével mindig hajlandó volt eltakarni a hagyományos osztrák politika céljait és törekvéseit. Ezért nem lehet megnyugodni a mai jobb kormányzatban sem s ezért kiáltja ő Széll Kálmán szemébe: „*multadban nincs öröm, jövőben nincs remény!*“

Ez a magányos kuruc álláspontja. Akik megtapsolták: kompromittálták szegényét. Mert a néppártiak tapsolták, az elvből *visszafelé tekintők* — ami bizony keserves siker olyan értékes talentumnak, mint Beöthy Ákos.

De a nemzetet ebből a kései kritikából csak az érdekelheti, amit Széll Kálmán miniszterelnök ma is elég aktuálisnak tartott, hogy megfeleljen rá. Mert megfelelt. Az osztatlan nagy többség tagjai közt, az ő megszokott nyíltságával, lovagiaságával és erejével felelt meg. Belement abba a párbajba, melyet a minap Rakovszky kezdett és ma Beöthy Ákos magyarosabban folytatott. S gyönyörűség volt nézni, hogy a miniszterelnök mennyire kerül minden hatásos taktikázást, mikor az egyenes választ is könnyűnek, diadalmasnak találja. Mert vajmi könnyű lett volna a legszebb kurucvágásokat így elhárítani:

— Beöthy Ákos azt ajánlja nekem, hogy szicíliai módon a holtaktól fogadjak tanácsot. Milyen holtakat ajánl ő nekem? Akik eleve nek, de politikai értelemben halottak. De van nekem és van ennek a nemzetnek egy halottja, aki halhatatlan — *én pedig attól kértem s kérek még most is tanácsot*. Ez a halhatatlan halott: *Deák Ferenc*. Nem jobb tanácsadó ő, mint az eleve nek, akik nem holtak, csak kísértetek? Aztán azt mondja Beöthy Ákos, hogy azt kellett volna mondanom a királynak: „*vagy jó volt, amit Bánffy csinált, s akkor nincs rám szükség, vagy rossz volt, amit csinált, akkor másokra van szükség!*“ De Beöthy Ákos hamis kérdést csempész tarsolyomba. Az én kérdésem helyesebb is volt, az eredmények szerint igazabb is volt. Mert én azt mondtam a királynak: „*vagy Bánffy a hibás, aki megrontja a szabadelvűséget, vagy a szabadelvűség a hibás, amelylyel senki sem csinálhat jót!*“ Ezt mondtam én s lám az eredmények igazolják, hogy csak Bánffy volt a hibás, mert a szabadelvűséggel igenis lehet, sőt csakis azzal lehet jót csinálni.

Ezt mondhatta volna taktikázva és bizonyára felvillanyozó külső hatással a miniszterelnök. De ő ebben a párbajban sem taktikázott. Egyenes maradt, mert az a természete. S meg-

tetszett neki egyszerre, mintha megtalálta volna azt a hidat, amely a szörnyű szakadékon átvezeti. Nem kell leszállania a profán világ érzései, szenvedélyei közé, hogy drámai formába öntse gondolatait, csak a mesék világába kell elkalandoznia költői lelkének; magasan lebeget az emberek, a mindennapos élet közönséges viszonyai fölött s mégis érintkezésbe jut almainak tárgyával: a szinpeddel. Nem tett bele sok idő s megírta az a fiatal pap a Jólátot. Majd messzebb merészkedik. Tapogatózva, félve, a történelemnek ahhoz a homályos, bizonytalan korához nyúl, mely szintén csaknem a mesék országához tartozik: a kereszténység első esatáinak, háborúságának korához. Három év telik el ilyen félelemmel, bizonytalansággal teljes munkálkodásban.

Hirtelen, váratlanul és minden átmenet nélkül leveti egyszerre azt a csillogó köntöst, melyet eddig viselt.

Hitet változtat: költői hitet.

Új istenséget választ imádatul: az igazságot. Az igazságot a maga fenséges erejében, mindent leigázó hatalmában. E pillanattól kezdve az igazságot való lelkes rajongás lengi át minden szavát, minden sorát, minden alkotását.

Ezredévek minden nyelvű drámaírását tanulmányozta hívő lélekkel és érző szívvel s azt a hitvallást szűrte le tanulmányaiból, hogy a lehetlenségek birodalmában szárnyaló költői képzetet fénylő csatragyái kiforgatják az embereket a valódi mivoltukból, hogy a cifra és színes köntösökön keresztül nem látható meg azt, ami egyedül és kizárólagosan érdekli minden kor és minden faj emberét, a *lelket*, a *belső* embert.

A leggyorsabb és legteljesebb átalakulás ez, melyen költői lélek valaha átment. Szeretnők ugy nevezni, hogy ez a Csiky szellemének, tehetségé-

nek, egész pályafutásának a renaissancea. Igazi renaissance a maga frissességével, új formájával és új módszerével, duzzadó erejével és szinompais varázsával. Szakít a régi merev, szabályos formákkal, a mértáni pontosságú arányokkal és a méltóságteli kényelemmel; szakít a — ha szabad így nevezni — *szoborszerű* drámák kultuszával. Gyors elhatározással emancipálja magát a görög és latin klasszikusok befolyása alól, nem tördök többé a klasszikai művészet *kellemével*, a matematice kiszámított *arányokkal*, a szigorú és egyhangu *renddel*, hanem belenéz az élet legrejtettebb titkaiba, kifürkészi azoknak minden rugóját, minden részletét, és emberi lélek minden hullámzását s úgy állítja szemünk elé az eseményeket, amint látja, legyen bár az szép vagy rut, lapos vagy torz. Szenvodélyesen szereti a valót. A tárgyakat nem nagyjában és általános szempontokból nézi, hanem egyenként, mindegyiket árnyékaival, környezetével s csöppet sem tördök vele, szépek-e vagy visszataszítók, piszkosak-e, vagy tiszták. Benyit a prókator irodájába, az uzsorás titkos műhelyébe, bevilágít a hivataloszobák rejtett nyomorúságába, elibénk állítja az elszegényedett dzsentrit félzserg helyzetében, levetkőzteti az uri szédelőgk veszedelmes táborát; látjuk a bűnt és a szenvedők keserves könnyeit, halljuk a sóhajt és a nyomorúság jankijálásait. S mindezt elevenen, a családiaság híven, a milliányi körülményvel együtt, mely minden eseményt kísér és kiszínezi. A szívtünkbe nyíllalzik a panasz, a velőnkig hat a boldogtalanok sikoltása.

Elhagyja a retorika kiegyengetett, nyílvonalu utait, nem halad egyenletes, lassu lépésekkel, de hirtelen szökékekkel, összekötés és kapcsolat nélkül ugrik egyik ösvényről a másikra, tragédiából a bohózatba, egyszerre több úgra is szakad

az utja, hogy azután hatalmas, zugó folyamban egyesüljön.

A klasszikus minták nyugodt képei után a legteljesebb *rendelenség* benyomását keltik ezek az új drámák; ha belemélyedünk a klasszikai művészet plasztikus drámáinak a szemléletébe, akkor a Proletárok és Cifra nyomorúság váratlan megjelenése úgy hat reánk, mintha zürzavaros képek zagyva tönkeleget látnók minden rendszer nélkül a szemünk előtt elvonulni. Hogyne, hiszen a hősnek többé nemcsak a külső pózait látjuk, a szépen, szabályosan redőzött palástját, de bele-nézhetünk az agyának rostjaiba, a szíve kamaráiba, a veszejének minden porékájába; megismerjük legrejtettebb gondolatait s látjuk, mint rángatóznak idegszállai; látjuk az *egyent*, amint jár, mozog, iszik, veszezik, halljuk hangjának kellemetlen rikácsolását, látjuk soványságát, testének kiálló csontjait; a dolgok sík felületéről egyszerre az események mélyére ereszkedünk le, abba a műhelybe, ahol csirázik a baj, a bűn, az erény, látjuk minden eseménynek a rugóját, élesztőjét, fejlődését és kibontakozását. Nem csupán az az eszme jelenik meg előttünk, amelyet egy összetett tényből vont le a költő, de látjuk magát az összetett tényt, kibogozva, szálakra szedve; nem csupán egy-egy általános szenvedélyt látunk egy-egy testre illesztve, de látjuk a *jellemet*, azt a letörülhetetlen, minden embernél sajátos és sonki máséhoz nem hasonlítható bélyeget, melyet a kor, a szokások, az erkölcsek, a nevelés, a születés, a külső körülmények, a sors kedvezése vagy mostohasága üt az egyénre.

A Jólát, Janus, Mágusz, Ellenállhatatlan és Bizalmatlan után nem tökéletes renaissance-e ez az új költészet a Csiky szellemének, tehetségének, lelkének?

mondta, hogy magyar ember léte nem a holtaktól kér tanácsot, hanem attól a kisbírótól, aki a szívében lakik, s aki mindig megszabja neki a legjobb és leghazafiasabb utat. És megmondta továbbá, hogy a királynak ő nem mondhatott a legnagyobb válság idejében politikai képtelenséget, amilyen az lett volna, hogy a többség ellenére a kisebbség vegye át a kormányzatot. Így csinálhat Beöthy kritikát, de így nem csinálhat Széll politikát. Ezt mondta a miniszterelnök a multra nézve, azokra a személyes invektívákra pedig, melyekkel ebben a páros viaskodásban Rakovszky és Beöthy elhalmozták, férfias önérettel tárta fel egész multját, melynek minden lapja a kötelességteljesítésről beszél. Egy tiszta férfiú, céltudatos és egyenes államférfiú alakja domborodott ki a t. Ház előtt, aminének eddig is ismerte Széll Kálmánt s aminének ő meg fog maradni a Rakovszky és Beöthy egyesített manőverre dacára is.

Szép volt ez a párba s még szebbé tette az az imponáló nyugalom, melylyel a miniszterelnök megvívta. Széll Kálmánt mondják olykor érzékenynek s példát vehetnének róla öreg és fiatal képviselők, hogy a személyes invektívákat hogyan kell fogadni, elhárítani. Az óriás fújhatja így le magáról a papirospelyheket, melyekkel jökevény gyermekek megdobálják. Egy lehellettel, nem az óriás erejével.

Mert az erejét Széll Kálmán a komoly polemikára tartogatta. Ott rakosgatta ki egész tudását, ismereteinek gazdagságát, ahol az ellenzéki pártok feliratait szedte szét. Ez politikai művészet volt. Minden szava kettős harsanásból hangzott: az egyik a nemzethez beszélt, a másik kifelé. Ausztriának, mikor a kiegyezés esélyeit fejtegette, és Németországnak, mikor a külpolitikával foglalkozott.

Taps és éljenzés jutalmazta ezeket a fejtegetéseket. Tapsolt még a szélsőbal is. Egyszer hátra is fordult Bartha Miklós idegesen:

— Ne üljetek fel! Nem álláspont ez, csak fenyegetés. Azért mégis az fog történni, amit Bécs akar.

Legyen Bartha Miklósnak az ő hite szerint. A miniszterelnök egyenes és nyílt volt, mint rendesen és csak Bartha Miklós látott ebben is taktikát. A képviselőház mégis tapsolt, mégis éljenzett. S az a nagy, egységes szabadelvű párt szakadatlan óráikkal kísérte a harmadfélórás beszédet, mely ennek az új országgyűlésnek a trónbeszédén kívül legelső és legigazibb szenzációja volt.

Néhány személyes természetű felszólalás töltötte ki az ülés hátralévő idejét.

Beöthy Ákos úgy vélte, hogy a miniszter-

De alaposan tévednének, ha ennek a nagy és teljes átalakulásnak az okát pusztán a francia színű elhatározó befolyásának és hatásának tulajdonítanák. Ugy tetszik nekünk, mintha Csiky eszupán a külsőségeket sajátította volna el a franciáktól: a szenikiai mesterség ezernyi fogásait és kiszámított rafinériáit. A belső mag átfarmalódása, melyből szellemének ez új, szimpomáris vírági fakadtak, kétségen kívül az angol szimpomáris hatásának tulajdonítható. Sophokles, Aeschylus, Euripides és Plautus után egész figyelmével, lelkeknek minden vonzódásával, agyának nagy asszimiláló erejével Shakespeare felé fordult. Nem a francia modern dráma szubtilitásai, finomságai és felületessége, hanem az angol színű moly-sége, darabossága, sulya és nehéz járása jelentkezik nála. A Dumas, Sardou, Feuillet, Scribe könnyedségét, eleganciáját, játszi szellemességét hiába keresnők nála, e helyett az angol színűvek érdességével, szókimondó nyersségével, mélyenjáró humorával találkoznak.

Az angol dráma dícsőseleg újjászületésének a szemlélete formálhatta át a Csiky lelkét. Amikor Ben Jonson és Shakespeare, lábball tiporva minden szabályt, sutba dova az antik művészet merev törvényeit, szétrepesztve minden nyugzó keretet, megalkotja az új, a nagy, a természetes művészetet. Ez a nagy szellemi forradalom, amelyet olyan mesteri analízissel, stílusának buja szimpomájával jellemez Taine, elhatározó nagy befolyással volt a lelkére, a szemléle; ez lehetett az a természetnyitó nedv, az éltető és kikeletlő lákászó napugár, mely az elvetett magot csirába hajtotta és kivirágzott; ennek a nagy irodalmi transzformációnak a szemlélete és átérzése teremtetette meg az ő lelkének megújodását s ezzel elő pályájának renaissanceát.

elnök olyanformán tüntette volna fel a dolgot, mintha ő segítette volna Beöthy-t a kassai mandátumhoz. Pedig Széll Kálmán csak azt mondotta, hogy örült a várható viszontlátásnak.

Mig ezt tisztázták, kiderült valami, amit még nem tudott az ország, pedig érdemes tudni. Az tudniillik, hogy Széll Kálmán, mihelyt kormányra lépett, jótájtárolt Beöthy Ákosnak egy kerületet.

Beöthy Ákos nem fogadta el — ez szép volt tőle.

De Széll Kálmán mindjárt gondolt a talentumokra — és ez is szép vonás.

A második személyes felszólalásban Rakovszky Istváné volt a szó. Rossz néven vette a miniszterelnöktől, hogy eselvtésnek minősítette a Rakovszky minapi beszédét. Ő rossz néven vette a eselvtés kifejezést, de ugyanabban a felszólalásban azt mondta Széll Kálmánról, hogy *fortélylyal* él. Ez a Rakovszky igazságérzete.

Az utolsó felszólalás egy pikáns incidensből folyt. Széll Kálmán ugyanis az ő nagy beszédében célzott arra a jelenségre, hogy a szolgabírák szerepét a legutolsó választásoknál bizonyos *lelkészek* vették át.

Minden oldalról kórusba verődött:

— Ez igaz.

Baross Károly pedig lehangosabban kiáltotta:

— Tudok róla! Igaz!

Ebben a pillanatban zajongani kezdett a néppárt. Csak úgy röpöködtek Baross felé a mérges megjegyzések:

— On beszél? Ki kért a néppárttól mandátumot? Ki kért támogatást?

Rakovszky átsüvített, mint a szél:

— Ki járt a néppárti irodában?

— Hát az diffamáló? — kérdezte *Gubner* államtitkár.

Baross Károly már a zajban is többször átkiáltott a néppárt, hogy nem mondanak igazat, az ülés végén pedig kijelentette, hogy gróf Zichy Nándorral földművelési kérdésekben már akkor is sűrűn érintkezett, mikor néppárt nem is volt, s ezt az érintkezést folytatta később is. A választások alatt aztán kérte Zichyt, hogy ne állítsanak neki Bodajkon ellenjelöltet és Zichy utasította a néppárti irodába.

— Nohát! — gunyolódott a néppárt.

Nohát — felelte általános derűtség közben Baross Károly — a faktum az volt, hogy a néppárt *igenis* állított ellenem jelöltet s nekem össze kellett törnöm a néppártot, hogy a parlamentbe juthassak, De néppárti nem is voltam, nem is leszek soha!

...Hát így vált nyilvánvalóvá, hogy a néppárt azzal a támogatással is dicsekszik, melyet — megtagadott ...

A képviselőház ülése október 18-ikán.

— Kezdeté délelőtt 10 órakor. —

Elnök: Gróf Apponyi Albert.
A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, báró Fejérváry Géza, Lukács László, Darányi Ignác, Wlassics Gyula, Pósz Sándor, Cseh Ervin.

Elnök: Jefenti a Kuria átirata alapján, hogy Nagy Mihály mandátuma ellen kérvény érkezett be; Darányi Ferenc mandátumát, minthogy az ellen az osztályok részéről is kifogás merült fel. a IV. bírálóbizottsághoz utasítja; Révai Mórét és Fásie Tódort a Ház végleg igazolja. Előterjeszti a kérvényeket és kivviszi az esküt a bíráló- és az összerfételenségi bizottság tagjaitól.

(Felirati vita.)

Beöthy Ákos: Abban a kellemetlen helyzetben van, hogy a beadott választérlatok egyikét sem fogadhatja el, mert egyetlen pártköz sem tartozik; önmaga nem terjeszt elő felirati javaslatot mert annak nincs gyakorlati jelentősége. Csakis egy kérdéshez kíván hozzájárulni, a kormány általános politikájának kérdéséhez, amely őt aggodalommal tölti el. A választérlatoknak egyebek közt az is a rendeltetésük, hogy a törvényhozás tanácsosa lássa el a koronát, ha akárminő indokból a kormány erre nem képes. A miniszterelnök nem helyes irányban informálja a koronát, sőt 1875. óta egyetlen egy kormány sem állott feladatának magaslátán, nem ismerte az ország helyzetét és bajait és ennek következtében nem jó politikát csinált. (Ugy van! balfelől.)

Sajátságos találkozás a vélelenni, hogy a miniszterelnök már akkor is az illető kormányhoz oshozott tagja volt. Ez bizonyítja a rendszernek állandóságát. (Ugy van! balfelől.)

1875-ben történt meg a fuzói a Deák-párt és a Tisza-párt között; ebből származott a szabadelvű párt, amelynél a miniszterelnök az egyik keresztapa volt.

Bizonyára ez az oka, hogy e párt magasztalása oly édes epedve hangzik a miniszterelnök beszédes ajkairól (Derűtség a bal- és szélsőbaloldalon.) s a miniszterelnök keble, mint bizonyos mulatóhelyek, éjjel és nappal tárva áll a szabadelvű párt tagjainak számára, akiknek bizalma, mint záporos ömlik az ő nagy szívének terjedelmes kamrájába. (Élénk derűtség és tetszés a bal- és szélsőbaloldalon.) Ez a szeretkezés és barátkozás nem fog sokáig tartani. A tuloldal viselkedése egy kacskias, szeszélyes deidő benyomását teszi, aki vonzalmának tárgyat gyakran változtatja és mint a pillangó, virágról virágra száll. (Tetszés és taps a bal- és szélsőbaloldalon.) A szabadelvű pártnak alakulása egy végzetes korszaknak nyitotta meg a kezdetét. Itt kezdődik a hagyományos osztrák politika feléledése amelynek minden szabadelvű kormány uszályhordozója, vagy zászlóvivője volt. (Élénk helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.) Ennek a hagyományos osztrák politikának alkatelemei: a fejedelmi tuhatalom, a nagyhatalmi viszketeget és a biradalmi egység. Deák Ferenc a nagyhatalmi viszketeget olyannyira perhorreskálta, hogy még azt sem engedte meg, hogy e kitezésnek egy választérlatban helye legyen. Deák Ferenc hamar elhalálozott és utána minden rosszabbra fordult. A hagyományos politika az egész vonalon feléledt. Jött először Bosznia okkupációja.

E miatt a pénzadózat olyan méreteket vett, hogy a miniszterelnök mint akkori pénzügyminiszter, buscsut vet a kapuféltől. azután, igaz, ismét megért az egyedüli üdvözítő vallás kebelébe. (Derűtség a baloldalon.) azonban a kötekezés megmaradt. Azután jött a mljtarizmus, ez a rákente, amely az országnak anyagi jólétét, a magyar állami és nemzeti eszmét, sőt az alkotmányt is veszélyeztette. Végre jött a meghódolás Ausztria előtt; először a 80 millió bankadós-ság elvállalása, azután a vám és kereskedelmi politika.

It Hieronymi Károly beszédére reflektálva, megjegyzi, hogy ha az önálló vánterület amelynek szónok különben nive, (Leikes éljenzés a bal- és szélsőbaloldalon.) hátránytal és rizikóval jár, az a hátrány és rizikó közel sem jár a mostani állapotokhoz, mert ez lassu emésztés és sorvadás.

A sötétség uralma alatt a képviselői rendszert a maga teljességében meghamisították; a koronát bevonták minden alkalommal a pártküzdelmekbe. A legnagyobb visszaélés a szabadsággal és a szabadelvűséggel történik. Nem volt az a nagy szabadsági eiv és biztosíték, amelyet a többség meg nem sértett, vagy meg ne akart volna támadni, még a bíró függetlenségét és még a sajtószabadságot is. (Igaz! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.)

Külföldön megsértették a választási szabadság a kormányzati apparátus bevonása által.

Jött azután a vicinalizmus, amelynek az volt a jelszava: gazdaságjotok! Csakhogy ezt Franciaországban egy híres miniszter nemzetének mondta, itt azonban a kebelzetnek, a szindikátusnak szóltott és mellette a nemzet egyik közgazdasági válságból a másikba jutott. (Ugy van! Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon.)

Rakovszky István: Ők megzavagodtak odaát!

Bartha Miklós: Közgazdasági tevékenység!

Beöthy Ákos: Negyedfél század meddő volt organikus alkotások terén. Az ellenzékől anektálták a közigazgatási reformot is, az egyházpolitikát is. Az egyházpolitika elvét és alapfogóitát a szónok helyesnek találta, ugyszintén a kötelező polgári házasságot és az állami anyakönyvezést is. Csakhogy az volt a nézete, hogy a mi viszonyaink között egészen elégséges a fakultatív polgári házasság és a házassági jognak államosítása, mert minden más túlló a célon. Az egyházpolitika bűnbem fogatottat. Kiindult az egész az elkeresztelési rendeltől. Nagyon hátrányosak voltak ennek a következményei az országra nézve. Az anyakönyvezést előbb a válláselekozettek elvégezték ingyen és jól. Most már a költségtetésbe be van állítva e cimen 1.150.000 forint.

Még hátrányosabbak voltak a következmények politikai tekintetben. E politika megzavarta az ország valási békéjét, (Ugy van! balfelől.) holott odáig teljes békesség uralkodott; megosapant a nemzet eljennálási képessége, s odahullott az osztrák támadásnak martalékul. A kvótátemelés világosan és határozottan az egyházpolitika ügyét keresztlüvelének számlájára irandó.

Báró Bánffy Dezsőnek a kormányzata a bohózatjéknak és a rémuralomnak a zagyvaléka volt. (Élénk éljenzés és taps balfelől.) A rémuralomra azért volt szükség, mert ezt a politikát másként keresztülvinni nem lehetett.

Ismeretesek a báró Bánffy Dezső kormányzatának viselt dolgai. Először a választási atrocitások, azután az ischli klauzula, amely a magyar nemzet gazdasági önállóságát az osztrák fenhatóság jármához szegte. (Ugy van! balfelől.) éppen úgy, mint ahogy a Dózsa-lázadás után a jobbágyságot örökös szolgaságra kárhoztatták, éppen úgy akarta ez az ischli klauzula Magyarországot örökös robotlásra kényseríteni. Jött azután a lex Tisza, amely a politikai életnek sulypontját a parlamentből a kormánypárti klubba akarta helyezni, megállapítván egy intézvényes klubdikaturát.

Rakovszky István: Ki írta alá eisőnek?

Kubik Béla: Széll Kálmán!

Széll Kálmán miniszterelnök: Nem igaz! (Derűtség.) Nem tartottam érdemesnek eddig erre feléni, de most megmondom, hogy nem igaz!

Beöthy Ákos: A Bánffy-kormány üzei a képviselőház ellenzékét egy kétségbeesett harera provokálták melyet a többség obstrukciónak, parlamentáris torradalomnak keresztelt el. A végén létrejött a paktum, amely egészen ségtelen dolog volt.

Hadarász József: Világos, az is volt!

Beöthy Ákos: El volt annak hibázza a kiindulási pontja, fél-rendszabály volt és hamis helyzet hozott létre. Igen nagy a különbség Bánffy Dezső és Széll Kálmán személye között. Széll Kálmán — ugy-

mond — teljes politikai és parlamentáris minősítvény-nyel rendelkezik. Az embernek igazán megkönnyebült a szíve, mikor azok után az oktondiságok és okvet-leségeket után (Derütség balold.) amelyeket előbb hallott, végre szakzerű színvonalon álló fejtegetéseket hallhatott. A miniszterelnök a parlament vezetését igen jó formák között csinálja; nem arra törekszik, hogy ellenségeit legyőzze lefőzze, hanem meggyőzni és érvekkal akarja őket kapacitálni. Intenciói helyesek. Megalkotta az összehírdetetlen-ségi törvényt s a kuriai bírásokról szólót. Elismeri, hogy a választások ő alatta másképpen történnének, babár ez nem volt valami nagy virtus. mert a többség ugys verődségben, túllengésben szenvedett, egy kis lecsapolás nem ártott. Az összehírdet-letenségi törvény létrészetabály, a tüneteket eltántít, de nem hat el a baj mélyéig, amelynek gyökerei mé-lyen eksenek a kormányrendszerben és abban az általános társadalmi kórságban, hogy az embereknek nagyobb része többet költ, mint amennyije van. . . .

Szél Kálmán miniszterelnök: Ez már igaz!
Beóthy Ákos: Főrendszabály a kuriai bírás-kodás is. Nem segít a kuriai bírásoknál a közvetett presszió, nem hozza létre az egyensúlyt az ellenzék és a kormánypart között, tovább is fennáll a kor-mányzati mindenhatóság, a hatalmi monopólium, amelyek következtében az a sok kapaszkodó és akarom mind odátudól és csinál a miniszterelnök iránt olyan báványimádást, amely valójában nem es-hetik az embernek jól.

Rakovsky István: Igaz! Ugy van! Ott ülnek!
(Mozgás és derütség a jobboldalon. Egy hang jobb-telől: Ott meg egymást báványozzák!)

Beóthy Ákos: A miniszterelnöknek így kellett volna szólania a koronához:
Vagy jól csinálta báró Bánffy Dezső a dolgot, akkor én rá m szükség nincsen, vagy nem jól csinálta, a többség és a korona bizalma dacára, akkor pedig mélyebben kell szántani, teljes személyi és rendszerváltozást kell behozni.

Legjobb is annak kellett volna történni, hogy a korona a leghatározottabban és a legünnepélyeseb-ben formában dezaválja az előbbi rendszert. A parla-mentáris rendszer a tiszta helyzetek rendszere, a köz-veleménynek mindig tisztában kell lennie azzal, hogy micsoda politikai irányok helyesek, vagy helytelenek, és hogy ki az a politikus egyéniség, aki bizalmat érdemel és ki nem. Egymásután buknak meg nálunk a miniszterek, de ennek politikai tanúsága soha sincsen megállapítva, a szabadelvűség bő köpenyve elfed mindent. Szemben állott egymással a lex Tisza és az obstrukció, és senkinek az országban nincsen pozitív támpontja arra nézve, hogy a kettő közül melyik volt a helyes.

Azt mondják, hogy Szél Kálmán problémája a törvényt a jogot és igazságot; de hiszen egy szóval sem mondta azt, hogy előbb nem volt törvény, jog és igazság. Nem is mondhatta, mert az előbbi kor-mánynak minden ténykedésében az ő keze is benne volt. (Élénk helyeslés és tetszés! Ugy van! balold.)
Báró Bánffy Dezső a *Neue Freie Presse* szerint az alkotmányt tel akarta forgatni. Szavahibető emberek azt állították, hogy báró Bánffy Dezső nekik azt mondta, hogy ő az utolsó magyar alkotmányos miniszter.

Ez azt jelenti, hogy a magyar fogadalmát és esküjét meg fogja szegni. Ahol parlamentáris rend-szer van a világon, ott ilyen boldongomba még nem termet. Nálunk elhagyták ezt, mert akár a multnak, akár a jövődönék szempontjából nem akartak ehhez a kényes kérdéshez nyúlni. Nincsen rendszerváltozás és nem is lehet.

Itt van például a hier kérdése. (Mozgás a bal-és szélsőbaloldalon. Közbeszólás: Zde!) amikor is a szegény magyar hnt, ha azt meri mondani hogy jelen, becsukják. Itt a felségjogok alapján propagandát csinálnak a germanizációnak és az osztrák birodalom egységének.

A trónörökös házassági nyilatkozatával egy ma-gyar törvénybe beiktatták a *morganatikus* házasságot. Ezt az intézményt a mi középkori kiváltságos rendi Magyarországnak nem vette be., de a modern, demo-krata, liberális Magyarország bevette. És ott van a családi törvény, amely a róliunk és nélkülünk elvnek legflagrantsabb megsértése.

Ott van végre a kvóta felemelése, amelynek vérlázító voltát senki sem demonstrálta jobban, mint a választéllirati bizottságnak szerkesztője. Nincsen rend-szerváltozás, legfeljebb személyváltozás van.

Szeicliának egy böles királya azt mondta, hogy a fejedelmeknek a legjobb tanácsadóik a halottak. Bizonyára a minisztereknek is. De hát kik azok a halottak, akikből a miniszterelnök tanácsot kérjen? Azok nem a szó valódi értelmében halottak, csak poli-tikai értelmében, azok az ő elődei, akik mint haza-járó laktek kísértének közöttünk és várják a fel-támadást.

E tanulságok révén szemtől-szembe mondja a miniszterelnöknek: multadban nincs öröm, jövődönben nincs remény! Nem fogadja el a felirati javaslatot. (Zajos helyeslés és tetszés a baloldalon.)

Kubik Béla: Személyes kérdésben reflektál egy közbeszólásra.

A miniszterelnök beszéde.

Szél Kálmán miniszterelnök: Nem értem azt a panaszt, amely előáll és amelyet hallottam majdnem mindegyik áruvalat képviselőjének beszédében. hogy tudniuk a többség felirati javaslata nem egyéb, mint parafrázisa a trónbeszédnek. Akkor az önk javaslata sem egyéb, mint parafrázisa az önk programjának. (Élénk tetszés jobbtelől.) Engedelmet kérek, hogy lehet akkor evel valódni bennünk.

Vajjon nem egészen természetes-e, hogy ennek a többségnek felirati javaslata visszhangot ad a trón-beszéddé, arra a trónbeszédre, amelyet ő felségének előterjesztett az a kormány, amely ennek a többség-

nek kifolyása és amely kormányt ez a többség támo-gat? (Élénk tetszés és helyeslés jobbról és a közepén.) Ez egészen természetes, mert ez nem is lehet más-kepp. És amint én nem hányom önöknek szemére, hogy miért vették be a felirati javaslataba az önk programját parafrázis alakjában, ugy ne tessék szá-métre vetni a többségnek, hogy az ő felirati javas-lata sem egyéb, mint parafrázis. (Élénk tetszés jobb-telől.)

Kubik Béla: Ez még a legkisebb hiba!
Szél Kálmán miniszterelnök: Mielőtt fejtegeté-seimben tovább mennék, meg fogja engedni a t. kép-viselőház, hogy ne hagyjam válasz nélkül azokat, amiket előttem szóló t. barátom, Beóthy Ákos most felhozott. (Halljuk! Halljuk!) Az én t. barátom nem áll egy part élén, ő önönmaga a maga saját pártja, Nem mondatnám, hogy élességben akármelyik párt, még a legnagyobb és a legrazamosabb tagból álló is, őt felülmúlja. De ez engem nem zavar. En azt a hangot igen szívesen elfogadom. Magam is szere-tek csatáim, ámbár az engem ért nagy szomorúság miatt még ma talán nem vagyok abban a han-gulatban, mint máskor; de fölveszem a keztyűt. (Hall-juk! Halljuk!)

Az én t. barátom ma is egyet bizonyított előt-tem, hogy ő egy bizonyos iskolát, egy bizonyos mód-szert és szisztémát állapított meg a maga politikai álláspontjára nézve. Az én t. barátom eklektikus, csak-hogy megfordított eklektikus; ő nem abban az érte-lemben eklektikus, hogy felvesz egyes dolgokat, ki-szed egyes tételeket, egyes igazságokat mindenün-nen, ugy, amint helyesnek itéli, az egyik, a másik, a har-madik, a negyedik párt programjából. Nem így eklektikus ő, neki egyik sem kell neki semmi sem kell, ő repudál eklekticé mindent, mihelyest azt föl-állítja valaki, mert amint bárki más rajta kívül egy politikai tételt felállít, az nem helyes, legalább is ugy nem helyes, mert rajta kívül igazság nincsen. (Élénk tetszés. Ugy van; Helyeslés a jobboldalon. Nagy zaj és ellenmondások baloldól.)

Kubik Béla: Jó kis vice!
Szél Kálmán miniszterelnök: Örülök, hogy jó. (Derütség jobbról.)

Rákosi Viktor: De jobbkat kérünk!
Szél Kálmán miniszterelnök: Talán kielégíthe-tem a t. képviselő urnak kívánságát, igyekszem majd jobbkat mondani folytatón.

Ennekem ez az ő eklekticizmusa megmagyaráz valamit. Megmagyarázza azt, hogy az én t. barátom, nagy sajnálatomra, ott egyedül ül, és úgy vegye betű szerint, a hogy mondom, nagy sajnálatomra. Nemesak azért sajnálom, hogy itt nem ül és nem eből a szem-pontból, hanem azért, mert az ő nagy talentuma és az ő nagy tudása, jobban tudnának érvényesülni az orsz-ág érdekében, ha nem választanát mindig ezt a tel-jesen izolált eklektikus álláspontot. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) De hát, mert jobb életet akar Kubik ur, megpróbálom, különben nem mondatnám volna és megbocsásson nekem Beóthy Ákos t. barátom, de tu-lajdonisra Kubik urnak. (Derütség.)

Beóthy Ákos: Több is veszett Mohácsnál!
Szél Kálmán miniszterelnök: Az az eklekticiz-mus ma igen nagy ugrásokat tett, mert én igen sokat megértettem — beléhelyezkedve a t. barátom gondo-latmenetébe — abból, amit ő mondott, de hogy ő ké-pes logikus konkatenációba, kauzális nexusba hozni az egybázpolitikát a kötelező poigrati házasságot és a kvótát, ez egy olyan mesteri eklektikus ugrás volt, hogy én hasonlót a politikai fejtegetések terén régen hallottam. (Élénk derütség és helyeslés a jobb-oldalon.)

En t. barátomat az ilyenfajta eklekticizmusban nem szeretem látni. Az én t. barátomat — és elme-rem az ő nagy érdemeit ezen a téren — jobban élve-zem és appreciólom mint hisztorikus. De itt is — ne vegye rossz néven — egy észrevételeim van. Ő mai beszédében nem mutatta meg magát objektív hiszto-rikusnak s ezt igyekezni fogok bebizonyítani. (Hall-juk! Halljuk!)

(Vádak.)

Az én t. barátom minden bajnak kuforrását ab-ban a nagy politikai átalakulásban látja, amely 1875-ben történt és azokban, amik azután történtek. (Igaz! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) Ez egy kicsit ugy eszembe jutatta, hogy talán azért látja így, mert az én t. barátom akkori protészál politikáisi azokban nem vettek részt. Ami 1875 előtt volt, az mind jó, ami utána volt, az már mind kárhozas. Tudom, hogy kit vádol főleg. Nincs igaz. A vád nemesak látszólag, de tényleg ellenem fordul, mert valóban e szerint azóta támadt az országban minden rossz, amióta én a kormányzat aktív terére léptem, mert akkor, 1875. évben ezen a helyen ültem. (A pénzügyminiszteri székre mutat.) Ezen fejtegetéseinek kiszedem fő-részeit. Részletekbe nem megyek. En ettől a büntől magamat mentesnek tartom. Alintom, hogy nem tud az én t. barátom nekem bizonyítani semmit, ami akár a közjogi, akár a gazdasági, akár a politikai kérdé-sek terén, az 1875-ben megalakult és akkor működés-ét folytatott kormány részéről in peius lett volna megváltoztatva. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Is-mételtem, nem tud nekem mutatni semmi ilyent. A ki-egyezés, amelyre t. barátom előző és amelyet 1878-ban megcsináltunk — tétéről tétele ki tudom mutatni — javította a szituációt, még pedig lényegesen, ugy pénzügyi, mint gazdasági tekintetben. (Ugy van! Ugy van! jobbtelől.) Mivel bizonyítja hát be nekem ezt az én t. barátom, aki akkor nem itt ült, nem is ült ott, ahol most hanem akkor ott ült sarkon. (A szélső-jobbra mutat.)

Beóthy Ákos: En? 1875-ben az országgyűl-lésen sem voltam!

Szél Kálmán miniszterelnök: Annak egy ré-szében mégis. A végén biztosan itt volt. És ha t. ba-rátom később maga nem is, de hát azok a politiku-sok, akikhez az ő rokonszenve és politikai nézetének

identitása akkor fűződött, — és ezt t. barátom nem fogja megtagadni tőlem, ki e részben nagyon jól is-merem az összes antecessariákat — mondom, azok az urak, akik akkor ott ültek és akikhez t. barátom közel állott és tartozott, politikailag nagy csafákat vtváltak itt velem pénzügyi és gazdasági kérdé-sekben egyaránt, velünk szemben ellenzékét al-kottak, de én azt nem hallottam tőlük akkor sem és nem hallottam azután sem, hogy ben-nünket akkor azzal a váddal illeltek volna, ame-lyet most t. barátom ma réam zudított, hogy az a magyar álamság elhomályosításával és a magyar állameszme követelményeinek negligálásával osztrák politikával szaturálta az országot. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) Soha ilyenel nem illeltek és igazság szerint nem is illelhetek, mert igen jól tud-tak, hogy ha ilyenel illeltek volna, ez a vád alap-talan. Nos, volt köztünk különbség; e részben joggal mondatnom, hogy némely nemzeti kérdésben hátr-ább állott.

Holló Lajos: Harminc év óta nem volt itt nem-zeti politika!

(A kassai választás.)

Szél Kálmán miniszterelnök: Azt mondja tisz-telt barátom, hogy az én keblem nyitva van nagyon sokaknak. Nem tagadom, hogy én tárt kebellet járok és szívesen keblemre fogadok mindenkit, ha hozzá-m politikai vagy egyéni bizalommal közeledik. De ne gondolja, hogy nem ismerem az emberemet; sőt még tovább megyek: én annál is jobban kitárom keble-m, mint amennyire tisztelt barátom a befogadásnak tért kíván. En voltam az, aki, alig hogy miniszter-elnök lettem, kifejeztem azt a kívánságomat, hogy az én t. barátom itt szemben üljön velem és neki al-kalma legyen velem itt eszázni. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) És később, a mostani választásokon örömmel fejeztem ki, ha ő lesz Kassa képviselője, (Mozgás a bal-és szélsőbaloldalon. Helyeslés jobb-ról.) nem volt okom megbánni, nem is dicsékvésből mondom, csak örömmel akarok kifejezést adni. . . .

Kubik Béla: Ez nem gavallértémpó! (Zajos el-lenmondások. Halljuk! Halljuk! jobbról.)

Szél Kálmán miniszterelnök: Engedelmet ké-rek az, mert azt mondat, hogy nem dicsékvésből mondom, hanem örömmel akarok kifejezést adni; sokkal jobban ismertem én és tudtam minden gondo-latát Beóthy Ákosnak, hogy sem azt hittem volna, hogy ő támadásainak az erdőségéből valamit enged, mert tudja, hogy én őt itt örömmel látom. En nem is akartam ezt, hanem én alkalmat akartam neki adni már 1899-ben, hogy itt szemtől-szembe küzdjön meg velem szemtől-szembe küzdünk olyánért, (Halljuk! Halljuk! a jobb-és baloldalon.) ami az ő nemes szí-vében benne van: küzdjünk az igazságért és küzd-jünk az ország érdekeiért, semmi másért, (Élénk he-lyeslés a jobboldalon.) mert minden egyéb tőte távol van, amint tőlem is távol van.

Hát én csak kifejezést adok örömmel azzal szemben, aki engem vádolt, — mert ha nem vádolt volna, nem tettem volna ezt — hogy én befogadok mindenkit, aki hozzám közeledik. Ezért hoztam tel és nem másért. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Csaj Lajos: Igaza van, uri dolog!

(Jóslások.)

Szél Kálmán miniszterelnök: Azt mondja a t. képviselő ur, hogy: azonban bármennyit fogadok is ide be, (Halljuk! Halljuk!) nem lesz abban nagy kö-zszónet, mert hiszen igen rövid idő alatt einagynak majd azok engemet s akik ma hozsánnt kiálatanak, krucifixet fognak kiáltani. Nohát, t. barátom, lehet, hogy a t. barátom jóslata bekövetkezik. Lehet. Nem hiszem azonban, hogy oly módon es olyan formában. A jelen, a történetek, az adott helyzet s tény azonban nem ad a t. képviselő barátomnak igazat, hanem az ellenkezőt bizonyítja. Hiszen kérem, én már közel három esztendeje ülök itten és körülbelül átterem az áttagot annak az időnek, amelyet azok a dicsért kormányok, azok a dicsért 75 eőtiek tudniillik, amelyeket ő támo-gatott, általában élértek. Akkor nem volt ez baj. Azon-ban azóta baj van, amióta én ülök itten és mióta általában nem egy uton járunk. Ez levén az itélet, felhozta t. barátom a tiszta választás ügyét és azt elismeri, hogy most másképpen mentek e tekintetben a dolgok. De mondja: Az itencső szóp, hanem insti-tutív garanciákat kívánnak, mert amint mondja: Nem is volt az mána virus.

(A választások tisztasága.)

Hát engedelmet kérek, ha tiszta választások kö-vetelhetnek és ha erre a kormány, a miniszterelnök tőle telhetőleg megcsinálja, hogy amennyire emberileg lehetséges — mert abszolút tisztaságot alkotmányos küzdelemben elérni sohasem lehet — ő a maga ré-széről elő fogja mozdítani és ha ez bekövetkezik, akkor már nem virtus. Virtus volt azonban addig, akkor már nem következett, addig a választások után hónapokon át nem is élt az egész világ másból, mint eből. Most semmi érdem ebben nincs. Azt mondja t. barátom, hogy institutív garanciákat kí-vánna, mert az én két szemem nem elég. Teljesen igaza van. De hát nem institutív garancia-e a kuriai bírásoknál törvény? (Helyeslés a jobboldalon.) En egyszerűen csak azt mondatom, hogy a magam vezetéseinek erejével akarom azt megtartani, nem csinálom-e a kuriai bírásoknál törvényt és nem esi-nálom-e oly szigorú és messzebbmő rendszabályok-ka, hogy ezeknél messzebbmő rendszabályokat senki sem proponált a képviselőházban, amikor tár-gyaltuk? (Nagy zaj baloldól. Ugy van! jobbtelől. El-nök csenget.)

(Az ellenzék szerepe.)

Azt mondja t. képviselőtársam, hogy elhibáztam én a dolgot akkor, amikor megcsináltam a paktumot.

mert akkor nem ide kellett volna állanom, amint mondja, hanem azt kellett volna mondanom és azt mondta volna ő a koronának, hogy jöjjön az ellenzék és senki egyéb. nem pedig ilyen paktum, amely létesített akkor megállapodásokat, a melyeknek alapján a kormány a kormányzás gyepelőit a kezébe vette. Az — gondolom — mégis a közélet teljes felelőssége és a piramisnak ojetete ére állítása, ha valaki azt kívánja, hogy egy nagy többséggel szemben, amely akkor volt a képviselőházban, annak a többségnek tökéletes kizárásával az ellenzék jöjjön kormányra, amely nem lett volna képes magából többséget csinálni. (Halljuk!) A politikai piramisnak ilyen feje tetejére való állításával nem lehet szanálni nehéz helyzeteket, ilyenekkel csak elmergesíteni és a lehetetlenségig vinni lehet a külföldön is komplikált szituációkat. (Ugy van! a jobboldalon.) Ez bocsánatot kérek nem politika. Ez vindiktá. Ez dekapitáció. Így politikát nem lehet csinálni sehol a világon; még egy társadalmi körben, egy egyetben sem lehet így politikát csinálni. Nem lehet azt megcsinálni az ország házában sem s így nem lehet azt csinálni az ország számára a nemzet kisebbségével és többségével. Ezt csak úgy lehet csinálni gyakorlatilag a hogy én csináltam. Különböző azok teljes elrontása és nem megjavítása a helyzetnek állhat elő.

(Rendszerváltozás.)

T. barátom azon erős hangon odavetett vádjával, hogy változás, amint ő magát kifejezte, nincsen és hogy ő ezt befogja bizonyítani, kíváncsivá tett (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) az argumentációra úgy a számbeli, mint a minőségbeni fajtájára és sorozatára. Az én t. barátom engedjen meg, de nem tudott telhozni egyebet, mint három kérdést. Mind a három olyan, amelyeket a mult országgyűlésen igen bőven, igen részletesen, igen hosszasan tárgyaltunk ebben a képviselőházban és amelyekre vonatkozólag én bebizonyítottam — és talán eredményel — hogy annak az álláspontnak van igazsága, amelyet én képviselők és nem a velem szemben ülők álláspontjának.

Rakovszky István: Van-e rendszerváltozás, vagy nincsen? (Tetszés a bal- és szélsőbaloldalon. Zaj a jobboldalon.)

Hársányi Nándor: Majd tisztába jövünk vele! **Széll Kálmán miniszterelnök:** Ha megengedi a t. képviselő ur és amennyiben türelme engedi (Derültség a jobboldalon.), majd rákerülök erre is. (Tetszés jobb oldal.)

Rakovszky István: El is várjuk. Sokáig várunk arra! (Ugy van! a bal- és szélsőbaloldalon. Felkiáltások a jobboldalon: Van idő!)

Polczner Jenő: Fél esztendeje várjuk!

Széll Kálmán miniszterelnök: Majd a képviselő urak aztán el fogják nekem egyenkint mondani, hogy tudtam-e bizonyítani, vagy nem, hanem az ilyen közbeszólások magukban nem bizonyítanak semmit. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) A terrénem itt megvan. En nem a vita bezárása után beszéltek, hogy utánam már senki se szólhasson. Tessék még utánam beszélni akárhányszor és akkor tessék bizonyítani, hogy nekem nincsen igazam, nem pedig egyes közbeszólásokkal, amelyeknek valamennyire nem válaszolhatok. (Felkiáltások a jobboldalon: Ez is rendszerváltozás!)

(Halottidézés.)

Az én képviselőtársam a fejtegetéseit azután azzal végzi, hogy Szeiczliában az a szokás, hogy akinek halottjai vannak, az azoktól a halottaktól kérdezi meg, hogy mit tanácsolnak neki. T. barátom ezt az ottani mondatkóról vett dolgot ajánlja nekem és azt mondja, hogy gondoljak elődeimre, akik egyike ezen a kérdésen, másika a másik kérdésen, harmadika a harmadik kérdésen bukott meg.

Közönmű a tanácsot. Nem vitatom most, nem tartozik ide, hogy elődeim közül melyik mi miatt bukott meg. Nem is vezet az semmire. Hanem azt a tanácsot — tisztelettel legyen kijelentve — még sem fogadom el, ha Szeiczliában fogtanak is. (Derültség jobboldal.) En más dologt fogok magam előtt tartani: azt a tanácsot, amit én adok magam magamnak. (Élénk tetszés és helyeslés jobboldal.) Tanácsot fogok kérni nem elődeimtől, hanem egy hozzáam közelebb állótól, az után fogok indulni, önönmagamot fogom lelkismeretemben megkérdezni, hogy mit tegyek majd akkor, amikor kötelességem és meggyőződéseim összeütközésbe jönnek a helyzettel és ha azt a parancsszavart érzem magamban, hogy erről a helyről elmenjek (Helyeslés és tetszés jobboldal.) ez lesz az én iránytóm ez lesz az én csillagom. (Élénk tetszés helyeslés, éljenzés és taps jobboldal.)

Nem kell halottakat ébresztenem, nincsen erre szükségem én nekem, hogy én halottakat idézzek, hogy én csontokat ássak (Ugy van! jobboldal.) se politikáikat, se másokat. (Élénk helyeslés jobboldal.) En az én meggyőződéseimnek (tisztaságában és őszinteségében) találok meg azt az erőt, (Élénk tetszés jobboldal.) amely engem mindig kísért, amelyet — és ezt nyugodt lelkiismerettel, nyílt homlokfallal vallhatom — saba, politikai pályám egész lefolyása alatt meg nem sértettem egy ízében, egy momentumában sem. (Élénk helyeslés és éljenzés jobboldal.)

Ez lesz az én szemem előtt. Addig maradok itt, míg azt hiszem, hogy gyarló eszem és tehetségem szerint jót tudok akitől az ország érdekét tudom védeni és jót tudok önöknek tanácsolni (Hosszas, élénk éljenzés és taps a jobboldalon.) és jót és az állam érdekében megtehető tudok itt proponálni. (Helyeslés jobboldal.) Abban a percben, amikor arról győződöm meg, hogy nem tudom ezt teljesíteni, itt hagyom e helyet. Nem fogom én bevárni Beöthy Ákos t. barátom tanácsát, sem nem megyek Szeiczliába és nem fogok ott halottaktól tanácsot kérni, hanem bensőm parancsszavart követem és megyek e helyről, ha azt látom, hogy a kötelesség elhív; addig pedig maradok itt és lelkiismeretesen teljesítem köteles-

ségemet. (Hosszas tetszés, éljenzés és taps jobboldal. Zaj a baloldalon)

Buzsáth Ferenc: Csak rendeztesen magának ovációt!

(Ováció.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Hiszen, hogy ez a közbeszólás jóakaratu és mennyire naiv, mutatja az, hogy én nem tudtam, hogy Beöthy Ákos t. barátom mit fog nekem mondani. Sejtettem én a szociális hasonlatot? Hogy rendeztetesek tehát én magamnak ovációt? (Derültség a jobboldalon.) De már önöknek igen sajtáságos a felugrás. A miniszterelnököt szabad támadni, arra szabad rázudítani olyan nyugodt politikusknak is, mint Beöthy tette, hogy multjában nincsen öröm jövőjében nincsen remény! — és erre szabad önöknek tapsolni. (Ugy van! jobboldal. Zaj baloldal.) Semmi kiugrások ellen; rendezzenek önök ovációkat annak, aki mondja; de mikor védem magamat ez ellen. — és jogom van magamat megvédeni — akkor azt mondják önök, hogy „ovációt rendeztet magának!” (Hosszas, élénk éljenzés és taps jobboldal.)

Felveszem újra beszédem fonalát. Áttérek élnk beszédem elején már jeleztem, a válaszleirati javaslatokra és azon szónokok beszédeire, kik azokat előterjesztették.

(Polemia.)

A Kossuth Ferenc és Szederkényi Nándor t. képviselő urak által beadott leirai javaslatokat nem ajánlatom a t. képviselőháznak nem pedig azért, mert közöttük és önök között a közjogi kérdésekben oly nagy ellentét van, amelyet semmiféle diskusszió a kérdések mai állásában elintézni nem fog. Közöttünk áll az 1807. évi XII törvényok.

Önök azt mondják: a magyar állam nem existál mert csak az állam, amelynek önálló külügye és teljesen elkülönített önálló hadügye van. Hát én beismerem, hogy a különállásnak és a függetlenségnek azt a mértékét, amelyet ez a két tétel, ez a két közvélemény jelölt mi nem biruk. Sem a külügy elvált és önálló kezelésének sem pedig a különálló hadseregnek birtokában nem vagyunk. De álitom, hogy az állami szuverenitásnak ezt a két emanációját sem veszítettük el, nem lemondásuk idegenítették azt el hanem megszoptuk az ő felsége jogára alatt elválaszthatatlan kapcsolatban lévő többi országok alkotmányos képviselőivel együttesen és közösen. Magyarország nincsen más törvény, mint az ezen országgyűlésen alkotott törvények, nincsen más állami akarái, mint ennek az államnak az akarái. S még ezekben a közössé tett ügyekben is a maga tejjességében ienn van tartva az állami szuverenitás a törvényhozásban és a kormányzatban. A magyar állam törvényhozási-, közjogi- és be kormányzati teljes önállósága ienn van tartva és biztosítva az 1807. XII. t.-c. által.

Krasznay Ferenc: Papiroson! (Egy hang a baloldalon: Mit osztottunk meg?)

Széll Kálmán miniszterelnök: Csak azokat a dolgokat és ügyeket osztottuk meg, amelyek az 1783-iki törvényekben jelöltott indivizibilis és inseparabilis possesszióknak az una et simul possesszióknak a következei, amelyek annak a possesszióknak a védelmére, a közös védelem hatályosságának a teljesítésére szükségesek. Ezek kérdést tettük közössé. Így áll a kérdés és nem másképpen. (Zaj) a baloldalon: Felkiáltások; Nem közös, de közösönös védelem.

Nem kell azt közbeszólásokkal affirmálni; hiszen harmincegy esztendeje tudom már, hogy önök más nézetet vannak és mást követelnek. En csak azt állítom, hogy ez a mi tellogzás és mert ez a mi tellogzásunk az önkétől egész más és eltérő tellogzás, nem fogjuk egymást meggyőzni. Ez az oka annak az ellentétnek, (Zaj és felkiáltások a baloldalon: Ez nem tellogzás dolog!) amely köztem és azon leirat között első tekintetre van. Ezt a pört itt el nem döntjük. (Helyeslés a jobboldalon. Zaj balról.)

(Az önálló vámtérület.)

Az önálló vámtérület kérdése a másik tétel, amely végigvonul mindkét feliraton s részben a harmadik feliraton is jelentkezik. A gazdasági helyzet egész komplexusának kérdése a felirati vitában sem meg nem vitandó, sem meg nem oldható. Ezzel foglalkozni fog a képviselőház a maga egész terjedelmében és így az önálló vámtérület kérdésével is. En már a mult esztendőben úgy állítottam fel részemről a kérdést, hogy az önálló vámtérületnek vagy a gazdasági szövetségnek a kérdése Ausztriával magában véve öncélt nem képezhet. Öncélt egyik sem képezhet. A cél magában a gazdasági berendezkedésben áll. (Ugy van! jobboldal.)

Akár a különálló vámtérület, akár pedig az Ausztriával való vámszövetség nem egyéb, mint a gazdasági kérdések megoldásának módozata. (Ugy van! jobboldal. Mozzás a szélsőbaloldalon.) Mindegyik megoldás eminus és nagy kérdéseknek egész tömeget foglalja magában, mindegyik módozatnak megvan — higyek el azt t. képviselőtársaim nekem, aki évtizedeken át foglalkoztam ezzel a kérdéssel, — megvan a maga árnyoldala és megvan a tényoldala is. En a közös vámtérület híve vagyok az 1807. XII. törvények s.elleme szerint, mert ez a törvény a közös vámtérületi berendezkedésre mutat az első sorban.

T. képviselőtársam odaát abba a fényes képbe, amelyet a magyar politikai államnak abszolút önállóságáról káprázott színekkel rajzolnak, — én elismerem annak a képek szépségét — beleillesztik az önálló vámtérület kérdését is és annak a fényes képné sугarai aztán ráesnek az önálló vámtérület kérdésének részleteire, megsgározzák és megparanyozzák azt annyira, hogy ott csupa fényt látunk.

Krasznay Ferenc: Az eszünk diktálja! (Derültség jobboldal. Mozzás a szélsőbaloldalon.)

(Árnyékoldalak.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Ennélfogva oly tündökli színben állítják oda, hogy aztán az árnyékoldalak nem veszik észre. (Mozgás és elmentmondások a szélsőbaloldalon. Pedig tisztelt képviselőtársaim, vannak tényoldalai, de vannak árnyékoldalai is. A kérdés jogi oldalára nézve nincsen köztiük különbség. Azt hiszem, nem lehet nekem szemembe vetni azt, hogy ebben a kérdésben nem foglaltam el mindig a leghelyesebb, leghatározottabb és legvilágosabb álláspontot. Hiszen az 1809. X.X. t.-c.-be az önálló vámtérület kérdését és jogát felvettem és előterbe állítottam.)

Pöhlner Győző: Fából vaskarikák! Mozzás a szélsőbaloldalon.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Hát majd lesz szives a t. képviselő ur ezt utánam megmagyarázni. (Élénk derültség jobboldal.) De méltóztassék elhinni, hogy folytonos ornatrisális megjegyzésekkel kísérni egy órákon át tartó beszédet, (Nagy derültség jobboldal.) amikor szemben áll velem egy nyolcvan tagból álló párt, amelyből hol az egyik hol a másik szól, az nem valami nagy mesterjég ám; (Élénk helyeslés jobboldal.) a parlament szabad diskusszió jogát és a szólásszabadságot pedig nem emeli arra a magaslatra, amelyen pedig megtartani önök is, én is akarom. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

Kubik Béla: Visszamonthatjuk ezt adandó alkalmat! (Derültség a jobboldalon.)

(Abszolút igazságok.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Az önálló vámtérületi kétségtelenül egyik igen nagy előnye lenne az önálló szabad mozzás. Egy másik nagy előnye az hogy az iparfejlesztés céljából az intézkedéseknek oly eszközeit, a vámkort lehetne életbe léptetni, amelyek kétségtelenül békonyabbak sikeresebbek, mint a vámközösség esetében lennálló intézkedések. Ez tény, de máselőlt tény az is, hogy kétségtelen rázkódattással járna ez az átmenet. . . (Mozgás és egy hang a szélsőbaloldalon: Most is rázkódunk! Derültség) . . . mind a gazdasági, mind a hiteléletnek összes vonatkozásában és azt sem tagadtatja senki hogy ha csak egy nem képzeli magának valaki a vámkérdésekben való önállós, hogy lehet egy ország, amely senkivel sem érintkezik, nem visz ki semmit és nem hoz be semmit tehát kínai falakkal van körülveve, ilyen csigaszorag pedig nincsen, már Khna sem az; ha csak így nem képzeli valaki akkor a kivitelet a bovitelt és a kivitelet alapjául szolgáló termelési ágak vonatkozásait az ezekre háruló előnyöket és hátrányokat szem előtt kell tartani. Ha megvan az önálló vámtérületnek az a nagy előnye, hogy az iparfejlesztés terén hatékony nagy eszközökkel rendelkezik, megvan az a hátránya is, hogy azt amit kivizsgálunk: a nyerstermelésnek és az őstermelésnek cikkeit nehezebben — csak ezt a szót használom — kétségtelenül nehezebben és több akadályalal fogjuk kiviteletni. Már most megvannak a vámszövetségnek is a hátrányai mert az iparvámoknak a súlya kétségtelenül nagyrészt Magyarországra nehezedik mint konzumensre. Az a kérdés, hogy az a hátrány, amely a vámszövetségben van és az a hátrány, amely a külön vámtérületnél van, meg az az előny, ami mindkettőben rejlik, hogyan elensúlyozzák egymást a maguk gazdasági hatásában? Ez a kérdés és semmi egyéb. (Helyeslés a jobboldalon.) Es ezt a kérdést e szerint kell megválni. (Nagy zaj és közbeszólások a bal- és szélsőbaloldalon.)

Elnök: Kérem méltóztassanak a közbeszólásoktól tartózkodni. A támadásokat a kormány ellen a legnagyobb figyelemmel hallgatták meg erről az oldalról, legyenek tehát a t. urak ugyanazzal a méltánossággal, midőn parlamentni kötelességüknek megfelelően a miniszterelnök a maga álláspontját lejt ki. (Élénk helyeslés jobboldal.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Azt mondja a t. képviselő ur, hogy az igazságot beszéli. Hát kérem, az abszolút igazságok ezekben a kérdésekben hol vannak? Hisz ezek mind oly igazságosak, amelyeket mindenki a maga agyának lüktetésére a maga tellogzásának ereje szerint mérlegel és csinál. Azt hiszi a közbeszóló képviselő ur, hogy azokat, amiket ő mond, én abszolút igazságoknak fogadom el, pedig mégsem szólok közbe. Hunc veniam damus petimusque vicissim. Nem eldörög tehát sem az egyik, sem a másik, tessék nekem elhinni, hanem igenis a sürke valóóságban élő gazdasági érdekeknek és momentumoknak mérlegelésből áll, és az a kérdés, hogy hova billen azután a serpenyő. En még tovább megyek és azt mondom hogy nem tartom a külön vámtérület föllállításának veszedelmét akkorának, hogy az Ausztriával való egyezkedésnél Magyarország megadja magát minden feltétel nélkül, vagy rossz, elfogadhatatlan feltételekkel. (Élénk helyeslés.) Nem, semmi esetre sem. Sohasem így fogtuk mi ezt fel, hanem így fogtuk fel, hogy vizsgáljuk, mérlegeljük és egyenként kompenzáljuk a kérdéseket és az érdekeket és a dolgokat, kölcsönös méltánossággal és akkor aszerint fogunk megállapodni, amint a mérleg kiüt. (Élénk helyeslés jobboldal.) A külön vámtérület bajai nem oly nagyok, hogy ezek miatt egy gazdasági érdekeinkre egyáltalán káros szerződésbe menjünk; viszont azzal mégis annyira kétségtelen hátrányok is állanak elő, hogy egy jó egyezség érdekeinket jobban védi, mint a szakítás. A közepen fekszik az igazság és ez a mérlegelés kérdése.

(Alkudozás.)

Kompromisszum az, mint minden gazdasági kérdés az életben és nem is lehet más tétre állítani a kérdést. Azt hiszik az én igen t. barátim odaát, hogy ha ma kimondjuk feltétlenül a külön vámtérületet, akkor mi kompromisszumok nélkül megélnénk? Hát vajjon akkor nem kell-e nekünk szerződési tárgyalásokat folytatni azokkal, akikkel már nemcsak

azért, mert kapcsolatban vagyunk közjogi alapon, hanem, mert a legközvetlen szomszédaink, velük gazdasági érintkezéseink számosak és fontosak. Valamint hogy a Kelettel kell szerződünk, amennyiben épp úgy a távolabbi Németországgal is törekszünk szerződéseket kötni azért, mert gazdasági érdekeink érintkezési szálait látjuk és az ország érdekében van az, hogy ezek szerződési alapra, alku alapjára helyezzenek.

Nem úgy áll tehát a dolog, amint Szederkényi Nándor t. képviselő ur mondja, hogy már az alkuban benne van az elismerés annak, hogy bizonyos mértékű, bizonyos mennyiségű a hátrányoknak fogadjuk el, hanem minden alku olyan, hogy nem lehet a másik félre kizárólag hátrányos. Ebből áll az alku, és az 1867. XII. törvények szelleme és betűje is azt mondja, hogy meg kell kíséreni a gazdasági érdekeinket és pedig összes, egyetemes gazdasági érdekeinket vámszivóvárság keretében megvédeni. Ezt mondom én is, de, ha nem lehet az ország érdekeinek, még pedig összes gazdasági, nemcsak termelési, de ipari érdekeinek szempontjából ezen érdekeket biztosítani úgy, hogy meglegyen az ország gazdasági fejlődésének minden eleme és ültetése, én leszek az első, aki azt fogja mondani, hogy olyan alku, amely ezeket a mai egyezségben fennálló és biztosított feltételeket, a magyar gazdasági elemek minden irányban fejlődését meztáradja, nem köthetnek, nem fogadhatók el. (Altalanos, élénk helyeslés, tetszés és taps.) Ez az én álláspontom. (Élénk helyeslés jobboldalon.) Sőt tovább megyek. Nem habozom helyeselni, hogy melyek osztrák fellegős (Halljuk! Halljuk! jobboldalon), amint az igen sok körben jelentkezik, amint az igen sok rétegben az ottani társadalomnak és a publicisztikának el van terjedve, amely szerint Ausztria érdekei hátrébb vannak sorozva és a szövetség csak Magyarországra előnyös: egy nagyon elfogult (Igaz! Ugy van!), nagyon téves fellegősök indul ki. (Ugy van! Ugy van!) Én azt állítom és be tudom bizonyítani, hogy nagyobb az osztrákok érdeke a közös vámtérletben. (Ugy van! Ugy van!) Én állítom és elismerem ezt. De azért — bocsánatot kérek — ez nem tünteti el ám azt a ténnyt, hogy Magyarország is van érdeke a közönségben, hogy ezeket az érdekeket is meg lehet és kell ezen alapon óvni. (Ugy van! jobboldalon.) Sőt még tovább megyek. Ebből látjátok, hogy részéről jóhiszen, tárgyilagosan és objektíven vitatkozom. Tovább megyek. Beszéltem az előbb bajokról és hátrányokról, amelyek a szaktítás esetében beállnak. Ezek a bajok és rökoldatások mindkét felet mélyen fogják sebezni. És ha kutatom azt, hogy melyik fél fog nagyobb és állandóbb veszteséget szenvedni: határozottan állítom, hogy Ausztria. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) Mert amit mi szenvedünk, amit mi kárt látunk, az mulékonyabb, az átmeneti, azon lehet sok módon segíteni, lehet mélyebbreható intézkedésekkel arra enyhítéget hatni. (Élénk helyeslés jobboldalon.) De ha az osztrák ipar a magyar védett piacot, az ő nagy előnyét és ami rá nézve oly érdekes, elveszti, elveszti azt örökre és akkor az osztrák ipart oly veszteség éri, (Ugy van! jobboldalon.) amelyet igen nehezen hová lehet. (Élénk helyeslés és taps jobboldalon.) De ez nem enyhíti a bajt, ami bennünket ér. Mert mi haszna, mi előnye lesz Magyarországnak abból, hogyha ott véreznek, ha véreznek mi is? Ebből én semmi előnyt nem látok. És kárt vall a monarchia állása, tekintélye, ami a mi nagy érdekünk. En nagyobb előnyt látok abban, hogy ha mindkét részről a bajokat és veszedelmeket el tudjuk hártani mindkét részről igazságos, méltányos és teljesen jóhiszen alapokra való lektetésével, egyeztetésével és kölcsönös kiegyenlítésével azon érdekeknek, amelyek kiegyenlítendők. (Ugy van! jobboldalon.) Erre az alapra helyezkedett ez a kormány és ezen az alapon kötötte meg ezelőtt két évvel azt az egyezséget, amely be van cikelyezve egyoldalú intézkedés és a viszonyosság alapján.

(Az autonóm vámtarifa.)

Ezen az állásponton áll ma is. Ettől az állásponttól el nem tér és ebből a szempontból tárgyjaja a kormány most az autonóm vámtarifát hogy létesítsen oly alapon egyezséget, mely az ipari és termelési és földmívelési, mely a magyar és osztrák gazdasági érdekeket lehetőleg igazságosan, méltányosan és lehetőleg egyaránt arányosan védje meg. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Tűzet a vízzel keverve!) Majd meg fogjuk látni. Ennek az eredménye majd ide fog jönni és a t. Háznak b. alkalma lesz ítéletet mondani, hogy helyesen köthetett-e meg vagy nem. (Tetszés jobboldalon.) Ezen az alapon állunk, ezen az alapon viszzük az alku, amely lényegében és egészében ezen elveken alapján, ezen kiegyezéshez fűződik és ahhoz simul, ami ma már egyoldalú intézkedés címén és a viszonyosság alapján el van fogadva. (Ugy van! jobboldalon.)

Azt mondja a többi közt Kossuth Ferenc t. barátom, mert egyéb konkrét észrevételek nem hallottam általános tézisben, — gondolom, minden gazdasági érve megadtam a választ — hogy az osztrák kereskedő a maga zsebére 380 millió korona nyereségre tett szert az utolsó 30 esztendőben, mert ennnyivel különböztek a liverpooli gabonaárak, leszámítva mindent, a budapesti áraktól.

Kossuth Ferenc: Tíz év alatt!

Széll Kálmán miniszterelnök: Tehát tíz év alatt.

(Gabonaárak.)

Hogy tisztelt barátom ezt honnan vette, nem tudom és alig hiszem, hogy ez lehetséges lenne. Megmondom okát is, hogy miért nem hiszem. Mert, hogyha tíz év alatt 380 millió korona, vagyis évenként 38 millió korona volt nyereséget a magyar gabonán az osztrák kereskedők által akkor engedtem kérek, miután a vámközösségnek semmiképp sem feltétele,

hogy ki vásárolja meg a magyar gabonát, magyar vagy osztrák kereskedő-e, miért nem tették a magyar kereskedők a maguk zsebébe ezt a hasznót? Ezt nem lehet megérteni. (Mozgás a szélsőbaloldalon. Felkiáltások: Mert nincsenek!) Sokkal letrévalóbbak a magyar kereskedők, sokkal jobban ismerik fel a maguk érdekeit, semhogy ezt meg ne tették volna. Tessék elhinni, nem kényszerül a mi gabonánk Bécs után ki-lel, ezt nem lehet mondani. (Halljuk! Halljuk! a jobb- és baloldalon.) És amint a legkisebb lehetőség meg van arra nézve hogy az összes faux tranzit a kezelési költségeket leszámítva, csak öt vagy tíz fillér haszon mutatkozik Liverpool és Budapest között, mindárt ott volna a kereskedő aki a 20—25 fillért maga hivatásánál fogva a gabonát maga veszi meg, kiviszi és maga árusítja el. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Nem úgy van a dolog, amint tisztelt barátom mondja; legyen meggyőződve róla, hogy abszolút lehetetlen, hogy úgy legyen.

Kossuth Ferenc: Be fogom bizonyítani. (Mozgás a jobb- és baloldalon.)

(Kivétel, bevétel.)

Széll Kálmán miniszterelnök: A kivétel és bevétel kérdését is emeltette tisztelt barátom. Csak completeur mondom ezt. Elmondta, hogy a két terület, az osztrák gazdasági terület és a magyar gazdasági terület, sok dologban és sok kérdésben eltér egymástól. Beismerem (Halljuk! Halljuk! a jobb- és baloldalon.) de engedelmet kérek, ha el is tér és azt nem lehet tagadásba venni, íőleg a mai európai viszonyok mellett, amelyek a nyereségek ellen vannak irányozva és a nyereségek kizárását célozzák, mindenütt mondom, ha el is tér, azért ez a két egymástól eltérő terület bizonyos tekintetben kiegyezteti egymást. Már most ha két külön test egymás mellett mozog, az érintkezési felületeken — megengedem — surlódás áll elő; elő fog állni ezután is, de az egymás mellett túró két test surlódása lehetőleg elkerülhető. Másrészt, ha ezt a surlódást számításhoz is vesszük, mindig jobb eredményt lehet elérni, mint ha azt a két testet egymással szembeállítjuk, azt a két testet, amely egymást kiegyeztíti szétszakítjuk szükség nélkül. Ha szükséges, megteszszük, de ha nem szükséges kockáztatottunk, sőt kétségkívül veszedelmes dolognak tartom ha mégis megteszszük. (Igaz! Ugy van! a jobb- és baloldalon.)

(Vámkérdés.)

Alkalmat veszek magamnak itt, hogy a vámkérdésre a velem szemben ülők részéről, különösen gróf Zichy János részéről tett egyik észrevétel szempontjából egy megjegyzést tegyek. Azt mondja gróf Zichy János hogy nem lehet állandó szerződést kötni mindaddig míg Magyarország gazdasági viszonyai állandóan meg nem javulnak. En ennek a szójátéknak az értelmét nem értem egészen nem togom tel egészen. De csak azért nehogy félreértésre vezessen bárkinél is, hogy én erre nem adam választ és nehogy azt gondolja valaki, hogy ez a kormány állandó szerződést akar kötni, azért kell hogy azt az észrevétel tegyem, hogy a trónbeszédnek erre vonatkozó passzusa nem beszél állandóról, hanem állandóbb-ról és aki nem elfogult az a kontextusnak világos ártérsébből látja, — nem is lehet nézetem szerint precízebben kifejezni — hogy itt nincs másról szó mint hogy az az ideiglenes állapot meven állunk, ne tarassék jenn, hanem egy állandó alapra lektetessék arra, amit nekem figyelembe ajánlott Kossuth t. barátomtól kezdve mindenki a mult országgyűlésen: hogy tudniillik a 14-ik §-nak labilis és tökéletesen bizonytalan alapján áll most a mi gazdasági életünk, hogy ez provizórium; szüntessük meg a provizóriumokat. Ezt érti a trónbeszédnek az a passzusa, nem egyebet mint azt, hogy oda kell törekedni, hogy a 14. §. alapján álló gazdasági kiegyezés az az állandó karaktert kapja, amelyre az 1867. XII. törvények rámutat, annak szellemében, annak értelmében, de messzebbmenő érteleme ezen kijelentésben nem joglatatuk.

Barta Ödön: Hát mégis provizórium van!

Széll Kálmán miniszterelnök: Sohasem tagadtam!

Barta Ödön: Mindig tagadták!

Széll Kálmán miniszterelnök: Hogy lehet ezt t. barátomnak mondani, midőn a mult országgyűlést bezáró trónbeszédben a király maga mondta, hogy ideiglenes rendezés, provizórium van. A mostani trónbeszédben is benne van. Amit a király mond, azért a miniszterelnök felelős. Sohasé mondtam, hogy nincs provizórium. En csak azt állítottam, hogy ebből nem következik az, amit a t. barátom mondtak hogy egyáltalán nincs a viszony rendezve; csak azt mondtam hogy ideiglenesen van rendezve. Tessék csak visszamelegkezni.

(A néppárt dicsőrete.)

Ha már gróf Zichy János ural foglalkoztam, lehetetlen, hogy pár megjegyzést ne tegyek az ő felirati javaslatára. Az én t. barátom azon párt één áll, amely szemben ül velem. Annak a t. pártnak két vezérőnöke van Az egyik gróf Zichy János aki a maga sima nyugodt, tárgyilagos, nagyon szelid modorával és formával állította oda nekünk az ő felirati javaslatát a néppárt programját. Van egy másik szónoke, aki programot nem mondott, aki már e tekintetben nem egészen homogén az ő vezérőlé és aki szereti mint a dramában szeretik a komplikációkat mert komplikáció nélkül neki a darab nem tetszik (Derűtség.) Az én képviselőtársam, Rakovszky István kizsen komplikációkat szerető szónoke a néppártnak, sokkal kevésbé veszedelmes dolgokat mondott. Ő csak éles dolgokat mondott személyeseket, pikánsakat, izgatókat és izgatókat. Amit t. barátom, Zichy János mondott a maga galambszelid modorával az sokkal veszedelmesebb. Azt mondja a t. barátom,

hogy az összes egyházközpont törvényeket és azt az irányt, amely azokban letektetve van, alapos és győkezes revízió alá kell venni. (Igaz! Ugy van baloldalon.) Ebben van, nézetem szerint annak a programnak, annak a feliratrak eburkolt, de komolyan és határozottan kidomborodó veszélye. Mert mit jelent ez? Azt, hogy azokat a sebeket, melyek most már, hűla az Uristennek, behégedtek vagy behégedni készülnek (Zaj a baloldalon.) hogy azokat a sebeket mi újból felszaggassuk (Nagy zaj a baloldalon.) állítsunk szembe ismét pogárt polgárral, felekezettel lektetettel lektismereti szabadsággal, lektismereti szabadsággal. (Zaj a baloldalon.) Állítsuk a szabadság íőlé a felekezeti szellemet és felekezetiességet (Élénk helyeslés a jobboldalon) és dujjuk tel ennek az országának, ezen ország társadalmának békéjét (Zaj a baloldalon.) Élénk helyeslés a jobboldalon) s mikor felidutuk és kel ötképpen aláaknztuk a talajt jójűnk azokkal az ajánlott reformokkal kispárnál, nagyipárnál stb. (Zaj a baloldalon.) Egy hang: Önöknek szabad volt? Engedelmet kérek, ez nem politika, vagy legalább nem jó politika, hanem rossz politika, ez egyszerűen azt jelenti, hogy cseréljük tel a haladást a visszaesséssel (Élénk helyeslés és taps a jobboldalon.) Élénk ellentmondás a baloldalon), cseréljük tel a fejlődést a hátralépéssel és visszazanyaréssal, ami átami és társadalmi életünk és törekvéseink teljes megocsonkításával! Mert akkor jön azután sok minden más, (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) csak meg kell kezdeni a revíziót akkor jőne azután az egész vonalon a visszafeltesztő a visszacsinalásnak a lektetésnek a reakcionarius törekvéseknek egész tömege, (Zajos helyeslés a jobboldalon.) Élénk ellentmondás a baloldalon.) amelyek átszűrik ezt az országot, amelyeket nemcsak a liberáliszmus nevében, de az országának a liberáliszmushoz kötött érdekei és életfeltételei, az ország konszolidációja és fejlődése érdekében határozottan vissza kell utasítani. (Zajos helyeslés és taps a jobboldalon.)

Rakovszky István: Minő remek dolgok ezek! (Derűtség a baloldalon.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Azt mondja Erzszt képviselő ur, ki a két szónok között körülbelül a közepén jár, hogy könnyű volt a miniszterelőnöknek most választásokat csinálni ő elvégezte már előre a tőrákkal, elvégezte a kis urakkal, elvégezte a középosztályival, az agráriusokkal, a merkantilis-tákkal a papokkal, mindenkivel. Ha én tudtam volna, hogy dr. Erzszt képviselő ur engem ezzel az állítással fog megüsztelni, akkor az ő választási győzomet más érzésekkel fogadtam volna mint ahogy fogadtam. Mert a tisztelt képviselő ur nem is tudja, nem csoda bókot mondott nekem nem is tudja, mily igazat mondott amek igazsága önök ellen fordul és mellettem tanusodik. En megmondom, hogy azoskat hol végeztem: végeztem itt, ezen a helyen ahol általában politikámat csinálom és sehol másutt nem végeztem velük. Ha igaz, amint igaz, hogy azok a rétegek amelyekről szó van, azt láttak, hogy itt van egy kormány amely tudja, mit akar. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) amely az ország nyugodt, csendes fejlődését, határozott haladását, liberális irányban, minden érdekek egyaránt való oltalmával és védelmével, szem előtt tartja... (Élénk helyeslés a jobboldalon.) (Zaj a baloldalon.)

Molnar Janos: Van-e rendszerváltozás?

Széll Kálmán miniszterelnök: ... amely nemcsak hrdeti, de amely az igazságot osztja is és amely semmi legitím törekvésnek utat nem állja és triss levegőt enged az országba és ha ezt látva, így ezek mind... végeztek velem előre... vigyis hozzáam álltak, csak önök ellen van az ítélet kimondva, mert az azt jelenti hogy az ország intelligenciájának óriási zöme velem van. Hát én ezzel a társasággal beírem amit autonkivül van, szívesen odaengedem. (Élénk helyeslés és taps a jobboldalon.) (Zaj a baloldalon.)

(A hivatalnokok.)

Erzszt képviselő urnak még egy állítása fűtöte meg a tüemet. Azt mondja ő — beszédének egy pár része valóságos kincsébánya volna számomra. De elhagynom — azt mondja ő, hogy 300 000—400 000 választóval könnyű volt a kormánynak megcsinálni a többséget, mert hiszen 150 000 hivatalnok szavazott rá, a többi volt csak olyan választópolgára az országának, aki nem hivatalnok.

Először is, ami a hivatalnokokat illeti, én tudnék egy összeállítás közölni a t. képviselő ural ahol be van bizonyítva, hogy igen sok helyütt a hivatalnokok az ellenzék javára döntöttek el a választást. (Igaz! Ugy van! jobbról és a közepén.) En nem szembenállásul hozom tel ezt most, hanem bizonyítékul arra, hogy mikor ezt az urak igen jól tudják, akkor azt mondani, hogy ennek a kormánynak a mandátumot az ország 150 000 hivatalnok adta ez olyan állítás olyan üres puffogtatás a kormány ellen, amelynek semmi értelme sincs. (Igaz! Ugy van! jobbról és a közepén.)

Aztán kérem, honnan veszi dr. Erzszt ur azt a tudomást, hogy Magyarországon 300 000 választó van?

Molnar Janos: Annnyi szavazott!

Széll Kálmán miniszterelnök: Az én választási la'stromom szerint kerek számban egy millió és nem 300 000 szavazója van ennek az országnak. Épp így vagyunk azzal az állításával a képviselő urnak hogy 150 000 hivatalnok van. Honnan veszi ezt a t. képviselő ur? Micsoda aaptalan állítás ez? Ha így állítják oda a dolgokat szemtel-szembe velem és a képviselőház színe előtt miként állítják oda künt az országban. (Élénk tetszés jobbról és a közepén.)

(A választási erőszak.)

Önök engem megvédöitak nemcsak dr. Erzszt képviselő ur vádolt meg hanem megvédöit a feliratrak — azt mondva, hogy a kormánynak közegei és alkalmazottai mindenkivel paktáltak, csak önökkel

nem: paktáltak a szélső ellenzékkel is, önkök ellen. Ez írva, nyomtatva van. No hát, kérem, először is azt állítom, hogy ez a valóságban meg nem felel. Én nem paktáltam és az én tudtommal semmiféle orgánum, vagy közegem nem paktált senkivel. Igaz, hogy önkök legkevésbé paktáltak volna. (Élénk derültség jobboldal.) Ezzel a váddal szemben szabad nekem talán valamit megjegyezni; csak ezzel a váddal szemben, mert különben nem mondanám. (Halljuk! Halljuk!) mert igazán szinte nehezemre esik a választási hosszú harc alatt itt-ott elfordult visszaélésekről vagy törvénytellenességekről szólnom. Nehezemre esik azért, mert ennek a választási harcnak és ezen választási eredményének nincsen lényesebb tanúsága, nincsen fényesebb és nagyobb dicsérete és az én álláspontom korrektségének nincsen nagyobb elismerése, jutalma mint az, hogy a vitának negyedik-ötödik napján sem hallottam választási atrocitásokról, visszaélésekről. (Élénk tetszés jobboldal és a középén.) Hogy itt-ott hibáztak, vétköztek a mi táborunkban is egvesek, hibáztak ott is, ez kétségtelen; hiszen emberek vagyunk és ama szenvedelmes nagy harcban, ama nagy küzdelemben, a politikai meggyőződés egész erejével visz és ragad el, buzdit és impulzust ad; és én tiszteltem ezt az impulzust, amely nem is lesz elkerülhető. És nem lesz egészen elkerülhető az sem, hogy akadnak emberek, akik kihasználják a törvények egyes hézagait és belesnek a régi bűnökbe és visszaélésekbe követnek el. Ez sincs kizárva. Hanem egyet vallok ezeken felül és ezt kénytelen vagyok megmondani, mert önkök megvádoltak. Hogyha a választási küzdelemben, nem mondom mindenütt, de oly tömegesen — csak pár vármegyére mutatok rá ott Magyarország északi részén — nem történt volna a jelölti elemek oly mértékű belevagyulása (Igaz! Ugy van! jobboldal.) Nagy zaj baloldalon.) a választási küzdelemben, a megengedett határok között igen sokszor, de itt-ott azon határokon túl is, a törvény szellemének meghamisításával és a törvény intenciói ellen, de vigyázza, hogy a szókép-paragrafusokba ne ütközzenek, izgattak vallással és fanatizáltak a tömegeket. (Igaz! Ugy van! jobboldal.) Itt-ott, mert igen sok adatot tudnék felhozni. akkor, hgyjék meg nekem, t. képviselő urak, nem úgy áll ám a dolog, hogy mi köszönhetjük a hivatalnokoknak ezt a többséget. hanem önkök igenis ennek a körülménynek és esakis ennek köszönhetik, hogy 25-en ide bejöttek. (Hosszantartó felkiáltások a jobboldalon: Igaz! Ugy van! Nagy zaj a baloldalon.) És ha ez nem lett volna...

(A kanceiparagrafus.)

Rakovszky István: Hát miért olyan ügyetlenek? Ott van a kanceiparagrafus! (Zaj!)

Baross Károly: Az nem elég! (Óriási zaj és nyugtalanság a baloldalon. Élénk csemet. Élénk felkiáltások a jobboldalon: Halljuk! Halljuk!)

Buzáth Ferenc: Hát mi kell önnek? Fel akarja őket akasztatni? (Folytonos zaj és nyugtalanság.)

Elnök: (Hosszan csemet.) Kérem, ne méltóztassanak a szónokot párbeszédekkel zavarni! (Nagy zaj! Felkiáltások a jobboldalon: Halljuk! Halljuk!)

Rakovszky István: Baross ur hozzánk jött a néppárti irodába kuororálni. (Óriási zaj és mozgás a baloldalon. Halljuk! Halljuk! jobboldal.)

Elnök: Kérem, méltóztassanak a szónokot meghallgatni. (Folytonos zaj.)

Rakovszky István: Minálmunk köldült! (Nagy zaj. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Baross Károly: Nem ugy van. Nem mond igazat! (Óriási zaj és nyugtalanság baloldalon.)

Elnök: (Csemet.) Kérem, méltóztassanak legalább a szónokot meghallgatni. (Folytonos nagy zaj a baloldalon. Élénk felkiáltások jobboldal: Halljuk az elnököt!)

Rakovszky István: Baross ur beszéljen! (Nagy zaj. Élénk csemet.) Akkor jó volt a pap Baross ur. (Nagy zaj. Zajos felkiáltások a jobboldalon: Halljuk! Halljuk!) Volt Baross ur a néppárti irodában? (Nagy zaj. Felkiáltások jobboldal: Halljuk az elnököt! Élénk felkiáltások baloldalon: Halljuk Baross! Tisztázza magát! (Folytonos nagy zaj.)

Széll Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! (Nagy zaj és mozgás baloldalon. Felkiáltások a jobboldalon: Halljuk! Halljuk!)

Elnök: Kérem, tessék a szónokot meghallgatni. (Nagy zaj a baloldalon.)

Elnök: Rakovszky képviselő urat névleg szólítottam fel, hogy méltóztassék a szónokot meghallgatni. (Halljuk! Halljuk!)

En a zajban nem voltam képes meghallani, hogy micsoda közbeszólás adott alkalmat arra a jelenetre, amelynek éppen tanui voltunk. Így tehát csak egész általánosságban kérhetem a képviselő urakat, hogy nézetüknek előadására, a hallottaknak cáfolására méltóztassanak felhasználni a vita során való jelentkezést. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) nem pedig ilyen, félreértésekből származó, izgalomra és parlament méltóságával össze nem egyeztethető jelenetekre alkalmat adó közbeszólások és párbeszédalak-jában a dolgokat elintézni. (Élénk helyeslés.)

Széll Kálmán miniszterelnök: T. képviselőház! Hiszen Rakovszky t. képviselő urnak joga is lesz, alkalma is lesz tisztázni ezt a kérdést azon közbeszólás folytán, amelyet ő zokon vett, amelyet én nem is hallottam, nem is tudok. Olyan kíváncsian és türelmetlenül várták a választásadást tőlem, hogy legalább legyen szives most még engem szóhoz jutni engedni, annyival is inkább, mert én ártatlan vagyok ebben az egész jelenetben és tudomásom szerint nem is adtam rá okot. (Halljuk! Halljuk!)

(A N. Fr. Presse leleplezése.)

Most már átmegegyek arra, hogy Rakovszky t. képviselő ur abban a beszédjében, amelyet én két

részre osztok, egy személyesre és nem személyesre, azt a komplikációt, amelynek előidézésében neki kedve telik, elő birta-e csakugyan idézni vagy sem? Mielőtt a személyes részre áttérnék, a nem személyes részre végzek. (Halljuk! Halljuk!) Ez a nem személyes rész a német szövetség kérdésének a fejtegetése. (Halljuk! Halljuk! Zaj a jobboldalon. Élénk csemet. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Csemet kérünk a tulajdonal.) Mielőtt megkezdénem, csak közbevetőleg egyre kell válaszolnom, amivel, mint legesetánab-bal, a t. képviselő ur a mult alkalommal beszédét végezte és amihet t. barátom, Beöthy Akos mai beszédében szintén hozzájárult. (Halljuk! Halljuk!) Rakovszky István t. képviselő ur azt mondta, hogy a trónbeszédből hiányzik valami az t. i. hogy a trónbeszéd felhívna a nemzet figyelmét arra, hogy történet, vagy akart történni egy merénylet az alkotmány ellen és hogy ezt a kérdést tisztába kellene hozni. Ő így állítja fel a tételt s azután következtetéseket is von le, hogy t. i. hogyan ilhettek a kabinetben, a melynek élén én állok, oly miniszterek is, akik ebben az ugynevezett alkotmány elleni merényletben részt vettek, amint ő mondja és amint ehhez t. barátom, Beöthy Akos azután hozzácsatlakozott, amikor ez meg is volt írva a Neue Freie Presseben és azóta cáfolatot nem talált. Hát engedelmet kérek, én a Neue Freie Presse nagyon tiszteltem. Igen kiváló, nagy világplapnak tartom és sokkal régebben olvasom, mint a t. urak odaát a tulajdonal. De azt már nem írom alá, hogy azért, mert valami a Neue Freie Presseben megjelent, még pedig ott is okoskodás formájában a sorok között, a ciklikónak fejtegetésében, nem pedig, mint pozitív tény, vagy mint állítás: hogy ez azért magában véve igaz, vagy olyan dolog lenne, amely csak bizonyításra szorul, de a valószínűség karakterével bír. Ami pedig a cáfolatot illeti, én akkor, amidőn ezt a kérdést először hozták ide a Házba, felkeltem és kijelenttem a magam részéről a következőket: (Olvasza.) „Mint hogy semmiféle adat arra vonatkozólag nincsen és én ez állítást egészen képtelen és lehetetlen dolognak tartom”. Ezt mondtam akkor és pedig mondtam teljes meggyőződéssel, egész erővel és teljes hangsúlyozással. Azt mondtam, hogy én az illető ügyet levetetni kérem a napirendről és a kérvényt, amelyről szó volt, nem kell a kérvényi bizottsághoz utasítani. Amint én akkor mondtam, azt mondom most is, semmivel sem többet. Mert többet nem lehet mondani a dologról, amely nézetem szerint nem egzisztál, nem egzisztálhatott, ki volt zárva, lehetetlen, képtelen volt. Épp ezért ez a vád és az ahhoz fűzött következtetések a dolog természete szerint az én kolégáimra és t. barátimra vonatkozólag maguktól el-esnek és magukban semmivé lesznek. (Helyeslés a jobboldalon.)

(Külföldi viszonyok.)

Rakovszky István t. képviselőtársam nagyon megkritizálta a trónbeszédnek a külföldi viszonyokra vonatkozó passzusát. T. barátom azt mondta, hogy a trónbeszéd három sorban epochális igazságokat mond és hogy hát mi ez, micsoda bánásmód a képviselőházzal és az országgyűléssel, hogy erről ily röviden nyilatkozik a trónbeszéd? Hát az igaz, hogy az ő föltételezése szerint epochális modorban ez a trónbeszéd nem beszél, mert — amint az utolsó beszédéből láttam — ő egyenesen követelte, hogy ezen dolgokról miért nem így szól a trónbeszéd, ő t. i. epochálisabbnak tartotta volna, hogy ha a halléi stúdiósoknak dolgairól, az afféle Alldeutsche Vereinek működéséről, vagy pedig egyik-másik meghibbant velejű német tudósának könyvéről mondtunk volna a trónbeszédben véleményét. (Élénk derültség a jobboldalon. Elentmondások baloldalon.)

Kérem, azon három rövid sor olyan sokat mond, hogy én azt kívánom a monarchiának és azt kívánom az országnak hogy a trónbeszéd mindig és mindig csak azt hangoztathassa, hogy benső viszonyunk szövetségeseinkkel fennáll és minden hatalommal jó viszonyban vagyunk, hogy a béke áldását élvezhetjük. (Élénk helyeslés a jobboldalon.)

(Németország.)

A képviselő urnak különösen veres posztó, a mitől húzódik és a mitől megbokrosodik, a szövetségeseink közötti ezen benső viszonyunk hangsúlyozása, különösen pedig — amint ki ejtette, ámbár szeretetének áradását Olaszország felé sem láttam terjedni (Derültség jobboldal.) — Németország az amelyet érzelmeinek benső melegéből meglehetősen kizár, ámbár azt mondta: én a harmas-szövetségnek híve vagyok, de... (Felkiáltások a jobboldalon: Melyik harmas-szövetségnek?)

Hát, t. Ház, a harmas-szövetségnek híveül oda-állítani magát és úgy bánni ezzel a harmas-szövetséggel, mint a t. képviselő ur elbánt vele, hát az epochális modor lehet (Élénk derültség és tetszés a jobboldalon.) az igaz, hanem én ebből a modorból és ilyen támogatásból és hűségből a képviselő ur részéről nem kérek. Mert, ha ugy bánnak el azokkal, akiket szeret, nohát, hogy bánnak el akkor másokkal? (Zajos tetszés jobboldal.)

Hanem hát én felveszem a kérdést egész röviden, nehogy a képviselő ur azt mondja, hogy én ezen kevély dolgok elől ki akarok térni. Hát ellenkezéig, mint a képviselő ur, vallom azt, hogy ennek a monarchiának és abban Magyarországnak érdekében van a benső szövetségi viszony Németországgal és Olaszországgal. Amint Németországnak és Olaszországnak is nagy érdeke ez a szövetség. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Vallom ezt azért, mert ennek az államnak, Magyarországnak a tradíciói mindig a Nyugatra való támaszkodásnak tradíciói voltak. Ösztönszerűleg a Nyugatra támaszkodtak elődeink. De vallom nemcsak ezért, hanem azért is, mert a mi monarchiának, az adott európai viszonyok között, ebben a szövetségben találja meg leginkább a bizton-

ságot, ami minden szövetségnek célja. (Ugy van jobboldal.)

(A hármasszövetség haszna.)

Azt kérdi a t. képviselő ur, hogy miben áll hát ennek a szövetségnek haszna?

Hát abban áll, amiben minden szövetségnek a haszna áll: biztonszágot nyújt, aránylag a legnagyobb és biztosított a béke fenntartására ami pedig az országnak egyik legnagyobb kincse (Igaz! Ugy van! jobboldal.) Hogy pedig mi haszna van belőle Németországnak? Hát annak is az a haszna, hogy ez a szövetség az, amely az ő biztonságát emeli, az ő biztonságát fedezi. Kölesönös érdeke ez olyan hatalmak között, amelyek érdekei emberi számítás szerint belátható időkre össztüneti közébe nem jönnek. Azért a német nagy közvélemény is átérette ennek a szövetségnek a jontosságát és ahogy ragaszkodunk mi ahhoz és első sorban ragaszkodunk Magyarországi óriási többsége, úgy a józan német közvélemény és a német vezető politikusság is ragaszkodnak ennek a szövetségnek a bensőségéhez. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.)

Azt mondja és bizonyítja a képviselő ur, hogy lehetetlen, hogy őszinte legyen ez a viszony Németország és az osztrák-magyar monarchia között. mert Poroszország — amint mondja — mindig a Habsburgok és ezen monarchia ellen tört és konspirált. És ebben igaz van. De a mult században és e században t. képviselőtársam megállt, és eifelejtette, hogy közbetjötték nagy világhistoriai események. Közbejött a német birodalom megalakulása, már előzőleg közbejött az 1860-iki nagy és végzetes leszámolás; — igenis Poroszországgal, amely a monarchiát Németországból ki akarta küszöriteni — mert arról volt szó, hogy kié legyen ott a főhatalom, kinek legyen föpöziócia Németországgal — ez a kérdés a szodvai ütközetben elődött, ennek a következtetése aztán a világtörténet folyásában mutatkoztak. Jött az 1870-iki nagy háború, és a mi bölcs, a mi nagy tejedelmünk nagy kötelesség tudására és népei szeretetéről annyira tanuskodó, csak azt ismerő nemes állásfoglalása és magatartása: a monarchia állásfoglalása és a nagy német birodalom megalakulása; mindezek olyan historiai tények, amelyek a régi porosz törekvéseket egészen más térre helyezték át és politikájukat, a német politikát tökéletesen módosították, átalakították.

Sokkal nagyobb elmék vezetik — és első sorban a nagy német eszászár — ma Németország politikáját, hogy sem felássanak régi, a multból való, elavult s a világsemmiség által összetört tradíciókat és aspirációkat és le ne vonják azokat a következtetéseket, amelyeket a világsemmiség Európában átalakított erővel létesítettek. (Élénk helyeslés és tetszés a jobboldalon.)

Ez a szövetség nekünk jó érdekeinkre a legbiztosabb. És azért mondja, hogy híve, azért nem akarta bevallani, hogy nem híve, mert talán ezt kérdeztem volna tőle, akkor ajánljon nekünk e helyett másik szövetséget, amely a monarchiának és az országnak biztonságát és érdekeit épp úgy megóvja. (Zaj. Élénk csemet.)

Ez a szövetség igenis kielégítő, mert a biztonságunk oly mértékével bír mind a három szövetséző államra nézve, aminélvél más nem bírna és mert ez a szövetség oly természetű, hogy nem zárja ki a teljes, oly egyetértést a többi hatalommal, ahhoz támaszkodhatik, bár bele nem ment soha, nem is fog belemenni az ő tradícióinál fogva Angolország is. És lehetővé teszi, hogy mi azon érdekekre nézve, amelyeket a harmas-szövetség nem ledez a Balkán területén, a nemzetközi állapotok nyugalmának alapján és az ottani országok szabad fejlődésének alapján Oroszországgal is egyetértőleg járhatunk el együttesen. A harmas-szövetség ezt nem akadályozza és azért jó, mert amint a világképet biztosítja, nekünk is aránylag legtöbb biztonszágot ad. (Helyeslés jobboldal.)

Ami pedig azt illeti, hogy miatta fegyverkezünk, hát mi a magunk biztosítása végett erősítjük védképességünket, mert a biztonszágot első feltételé saját erőnkben van. Emondja t. képviselő ur, hogy az „Alldeutsche-Verein”-ok s azok a tudósok és a halléi diákok mit mondanak és hogy azoknak a keze ide is benyul, azok tejezik ki az igazi közvéleményt, meg a Schulverein és a Gusztáv Adolf-Verein. Gondolom: est distinguendum. En csak közszóval tartozom a t. képviselő urnak, hogy felemlítsem a kérdést, nekem alkalmat adott két kijelentésre. (Halljuk! Halljuk!) Ez egyik az, hogy kötelesség szerűleg éber figyelemmel kísérvén az ügyeket, mihelyt azt vennők észre, hogy olyan pangó, a magyar állam és a monarchia, de első sorban a magyar állam integritása és a politikai nemzeti egység ellen támasztott aspirációk, akár felül hordozva kezűket, akár pedig a föld alatt menve, ide nyulának, hát elébük fogunk állani minden körülmények között (Élénk tetszés a jobboldalon) és nem fogjuk engedni, (Élénk helyeslés a jobboldalon.) hogy a magyar államnak azon igen hü fiat, ami német nyelvű lakosainkat, azok az agitátorok, akár Németországból jöjjenek, akár ennek az országnak valamely zugából, ettől a hűségétől eltérítsék és más politikai irányba vigyék. (Zajos helyeslés és tetszés a jobboldalon.)

A másik kijelentés, amelyet teszek, az, hogy az én egészen hitelles és illetékes információim szerint az effajta törekvések, amelyek azokat az „Alldeutsche Verein”-okat, azokat a meghibbant elméjű professzorokat, azokat a sűrűzákban politizáló ifjakat vezeték, nemcsak hogy nem részesülnek a német vezető köröknel semmiféle, sem morális, sem pedig más irányú támogatásban, (Nevetés baloldalon. Élénk csemet. Zaj baloldalon. Egy hang: Tábornokok és volt miniszterek a tagok!) Hiszen én Holó Lajos urnak az álláspontját ismerem és nem őt akarom kapocsnálni, én Rakovszky urnak felelek kötelesség szerűleg, ha Holó ur fog beszélni, neki is telemi fogok, őt azonban mindenesetre meg fogom hallgatni. (Helyeslés jobboldal.) És én mondhatom, még pedig közvetlen

tapasztalattól — hiszen talán nem tesztek oly kijelentést, amely provokál bárkit, hiszen megnyugtató kijelentéseket akarok tenni — mondhatom, hogy egy német kormány sincs ezekkel összekötésben s a legtovább áll fölök éppen a porosz és a berlini kormány. Ezt mondhatom egész határozottan és egész pozitívitással. (Tetszés jöbblel.)

Hát igen; én nem látok semmi okot arra, hogy attól a politikától, amely a monarchia külpolitikájának gerince, amely Európa békéjének egyik nagy piveau-ja, Magyarország elterjen, vagy annak minden irányban hatályos meleg támogatásából és az ahhoz való ragaszkodásból legkisebb mértékben is engedjen. (Hosszas, élénk helyeslés jöbblel.)

Ami a gazdasági viszonyt illeti, ott sok panaszt jogosultnak tartok. A német tarifa javaslat nehezíti a helyzetet és igen súlyos teheti. De végre is azt hiszem, Németország magát az egész világ gazdasági közösségéből ki nem szakíthatja.

(Cselvétések.)

Attérek a beszéd személyes részére. (Halljuk!) Mert, habár ez a téma igen bálás volt arra, hogy a t. képviselő ur bizonyos élel tegyen fejtegetéseket, de az nem volt neki elég pikáns; nem, kellett egy sokkal pikánsabb téma. Azzal találkoztam itt, amivel már egyszer találkoztam. A t. képviselő urnak én is jó értelemben mondom, mint a hogy ő tegnapelőtt a legnagyobb vád mellett mondotta ezt én rá — egy nagy kedvtelése van. Egész modora, egész előadása, amint őszintén elismerem egyenes, nyílt és határozott; de a politikai diskusszió terén neki kedvtelése — és ebben művészt, jó értelemben veszem — cseleket vetni. (Derűtség jöbblel.) A tisztelt képviselő ur pedig emlékezni fog, hogy egy ilyen cselvétéssel már tavaly és talán éppen ilyenkor igen iurcsán járt. (Ugy van jöbblel.) Ezen a téren találkoztam és szembeálltam vele és hogy nem én estem bele a csapdába, nem én estem a verembe, azt mindenki tudja. (Derűtség jöbblel.) Egy ilyen fajta cselvétéssel találkozom. A tisztelt képviselő ur tudniillik azt mondja nekem, hogy mondjam meg: szakítottam-e a multtal, vagy nem. És az ő bencs barátja, Beüthy Akos (Derűtség jöbblel.) tisztelt barátom, ezt most megrepetálta. (Derűtség jöbblel.) Azt mondja a tisztelt képviselő ur, miért nem vettem föl ezt programomba? Engedelmet kérek, azt vettem fel, amit kötelezőszerűnek jónak láttam felvenni. (Helyeslés jöbblel.) Azt a programot én elmondtam most már közel három esztendője. Miért nem tetszett engem akkor kérdezni? (Ugy van! Ugy van! jöbblel.) Miért most azt? Most, három esztendő után lelt kíváncsi a tisztelt képviselő barátom? Miért nem akkor állott fel? Miért nem akkor mondotta: szerintem hiányzik valami abból a programból; nincs benne, vajon a miniszterelnök ur szakított-e a multtal, vagy sem. A t. képviselő ur most tő erre vissza, három év után? (Derűtség jöbblel.)

Es ebben kettős célzat van: Először engem akar sarokba szorítani (Halljuk! Halljuk!) gondolván: akárhogy felel ez a miniszterelnök, barátai közül vagy az egyik, vagy a másik rész fog rá megnehezíteni, (Tetszés jöbblel.) őt pedig sarokba szorítom. S milyen gaudium lesz, milyen nagy vicc lesz, milyen uhhé lesz, ha a miniszterelnök nem tud felelni, vagy kitér a kérdés elől. (Élénk tetszés a jobboldalon. Zaj a baloldalon.)

Hát felelek. A t. képviselő ur, majd Beüthy Akos t. barátom ezt a kérdést azután még erősebben kibegykez és azt mondják, egész precizen mondja meg: van-e rendszerváltozás, vagy nincsen. Ok azt mondják, hogy nincsen s kérdik, mondjam meg én?

(Van-e változás?)

Ami először a rendszerváltozást vagy átalakulást illeti, mindenekelőtt nem vagyok egészen tisztában azzal, vajon Rakovszky képviselő ur csakugyan lát-e vagy nem lát változást. Mert ha lát, akkor igen sok abból, amit mondott, őszedől s nem áll meg; és ha nem lát, akkor meg miért kérdezi. Azonban a t. képviselő ur úgy tetszik látja ezen átalakulást, mert szerinte meg hiány, hogy a trónbeszéd nem mondta meg mekkora átalakulás történt hiányzik, hogy a trónbeszéd arról hallgat. Ő tehát hibául rója fel, hogy azt a trónbeszéd nem említi, aminek igen egyszerűen az az oka hogy ez megnyitó trónbeszéd volt, mely tehát a ötvövel foglalkozik s nem a multtal. (Helyeslés jöbblel.) A másik trónbeszédben, mely bezáró trónbeszéd volt s ennek a mostani trónbeszédnek idejét megelőzőleg egy hónappal mondatott el ő felsége által, benne volt — csak a t. képviselő ur olvassa el — még pedig óvatos és okos szavakkal, de benne volt.

Rakovszky István: Nagyon is okos!

Széll Kálmán miniszterelnök: Nekem pedig, engedelmet kérek, kötelességem prudensnek lenni. (Nagy zaj a baloldalon.)

Rakovszky István: És circumspektusnak! (Zaj a baloldalon.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Ez kötelességem és mint a hogy a szentírás mondja, (Zaj balról.) ez a circumspektusosság t. képviselőtársamnak a maga mesterségében sem ártana néha, (Tetszés jöbblel.) nekem pedig mesterségemmel yel járó kötelességem circumspektusnak is lenni. De ha a t. képviselő ur ezt olybá veszi, hogy én ennek a kvalitásnak a burkába bele akarok takarózni, akár ebben a kérdésben, akár másban, akkor mindjárt meg fogom győzni, hogy nincsen igazam. (Halljuk! Halljuk!)

Azt kérdi a t. képviselő ur, van-e rendszerváltozás s miért nem vettem ezt föl programomba. Hát én ezt a szót programomban nem vettem fel, ebben igazam van. Meg is mondom okát, miért nem vettem fel s ha a t. képviselő ur akkor kérdezte volna meg, akkor is megmondtam volna. Egyszerűen azért,

mért én nem szeretek olyan szavakat használni, amelyekbe mindenki azt magyarázza bele, ami neki tetszik. (Helyeslés a jobboldalon.) Világossában beszélek. Ha én akkor azt mondom, hogy rendszerváltozás lesz, akkor igen sok ember azzal gyanúsított volna meg — így is meggyanusították — hogy én azon elvekből, melyeket magaménak vallottam, mindaddig, amig ide jöttem, engedni és tágitani akarok. (Zajos helyeslés jöbblel.)

Nos hát ezt én nem akartam, ennek a gyanúnak és ennek a hitnek tápot adni nem kívántam. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Nem használtam a rendszerváltozás szót abban a másik értelemben sem, hogy rendszerváltozás a detail-kérdésekben és eljárásban; szintén megmondom, miért. Azért, mert abba is belemagyarázott volna mindenki olyat, ami neki tetszik és amit én nem akarok és olyat imputált volna nekem, ami tőlem távol áll. E helyett mit tettem? Azt mondtam: Ide állok (Mozgás a bal- és szélsőbaloldalon.), ide hoztam a magam multját, ide hoztam a magam elveit.

Rakovszky István: Hát a Tisza-lex? (Mozgás a baloldalon.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Majd mindjárt beszélék erről is, ha éppen kívánja. (Halljuk! Halljuk! jöbblel.) Mozgás és zaj a baloldalon.) Ez nem zavar meg engem. Az urak nagy kíváncsiságot mindjárt ki fogom elégíteni. Ne mondják, hogy van akármiféle kényes pont, amelyről őszintén és nyíltan nem beszélék.

Rakovszky István: Pedig sok van! (Ugy van! balról.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Hát csak tessék várni! (Derűtség jöbblel.) Zaj balról. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

(Eljárás módster.)

Ideállottam és azt mondtam: Ide hoztam multmat, — nem másnak a multját, hanem a magamét — (Helyeslés jöbblel.) és idehoztam elveimet, azokat az elveket, amelyeket vallottam és vallok, így és így. S ezeket az elveket — azt mondtam és ezt megértette minden ember — kormányzati tevékenységemmel és kormányzati szellememmel a magam módszere, a magam rendszere szerint alkalmazom. (Élénk helyeslés jöbblel.) A magam rendszere szerint, mert minden embernek megvan a maga eljárási módszere és rendszere. (Ugy van! jöbblel.) Minden embernek megvan az alkalmazásában, a fellogásban, a kezelésben, az irányításban a maga methodikája, a maga rendszere, a maga fellogása. (Élénk helyeslés jöbblel.) Hát az enyém is megvolt és mindenki ismerte azt és engem megértettek. Tehát igenis van rendszerváltozás, most már létezésnek nékül halhatia mindenki. (Halljuk! Halljuk! a bal- és szélsőbaloldalon.) És ne féljenek az urak attól, (Mozgás és zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Halljuk! Halljuk! Elnök csenget) hogy ezt én circumspektusan ejtem ki; nem, nem fog előlsem az én fejem járni, sem azoké, akikkel itt összeveszteni akar, hanem talán csak a képviselő uré fog járni. (Halljuk! Halljuk!) Háromévi kormányzás tényei adnak teletetet a t. képviselő ur kérdésére. Van rendszerváltozás; igenis van rendszerváltozás az én módszereim, az én eljárásaim, az én irányításom a dolgok vitelében és kezelésében az én szellemem vezet, intézkedik és kormányoz. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Bevittem ennek az országnak köztudatába, bevitettem a legtávolabbi periferiákba. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk!) hogy én mindenkinek egyformán osztom a törvényt és igazságot, (Helyeslés jöbblel.) hogy engem sohasem partszempont hanem mindig az ország szempontja vezet. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) Mozgás és zaj a bal- és szélsőbaloldalon.) Én mindenkit teletetre vonok és mindenüvé benyulok, ahol a legkisebb hibát, vagy visszaélést látom. (Élénk helyeslés a jobboldalon.) és alkalmazok minden eszközt nyíltan, itt a képviselőház előtt; (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.) hozzászóhat minden ember; kifogásolhat mindenki mindent és én kések vagyok minden megvitáni, egy kérdést sem kerülök el, hanem nyíltan monlok, nyíltan arcait tart kebellem álok clebe. (Zajos helyeslés jöbblel.) Ez az én rendszerem, az elveim helyes fenntartásával a magam fellogása és szelleme szerint viszem az ügyeket. (Élénk tetszés, éljenzés és taps a jobboldalon és a balközépen. Zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

Es most ne mondják többé, hogy nincs rendszerváltozás. A tények arról ékesszólóan tanuskodnak. Ez a rendszerváltozást mindenki szivesen fogadja (Zaj balról! Halljuk! Halljuk! Elnök csenget) és hogy azokat az elveket, amelyeket annyi időn keresztül szolgáltam, amelyeket itt mindig egyformán vallottam, átvevén a maguk integritásában kezeltem alkalmazva a magam szelleme, fellogása és módja szerint. (Helyeslés a jobboldalon.) és kezelem úgy, ahogy nekem Isten gondolom és tudnom engedte, legjobbj akaratom és legjobbj tehetségem szerint. (Élénk éljenzés és taps jöbblel.) Mozgás és zaj a bal- és szélsőbaloldalon.)

(A felelősség.)

Azt mondja a képviselő ur, (Halljuk! Halljuk!) ő beismeri — ugymond — hogy a központonban a miniszter meg az államtitkár igazságot szolgált, de azt mondja, hogy ott kint van a hiba. (Mozgás balról. Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

Nos hát, én vártam, hogy elmondja, mik azok a hibák. Először is a felelősség kérdését nem méltóztatik egészen helyesen felállítani. Egy miniszter politikailag felelős mindenért, egy miniszter az ő hivataloskodása terén felelős azért amit ő tesz vagy mulaszt és azért is, hogyha egy hivatalnok a törvényt sérti vagy visszaélést követ el, amennyiben nem járt el ellene, elhagatta az esetet vagy nem alkal-

mazta a törvényt. Tovább megyek, terjeszteni kell a jó szellemet. Ezt is teszem, megtettem szerintem, mindenkoron. De, hogy egy miniszter felelős legyen az utolsó községi jegyzőnek vagy falubírónak minden fénykedésért, ami tőle nem függ, engedelmet kérek, ilyen felelősség nem existál.

Most visszaállítva a kérdést értékre, mi az a három eset, amelyely a t. képviselő ur bizonyítani akar? (Halljuk! Halljuk!) Azt mondja, hogy ott van Stomfa, Csacza, Nyitra és Jászberény. Mit vél ezzel bizonyítani a képviselő ur? Én megértem a stomiai választásról szóló jelentéseket, azokban sok dolgot találtam, ami nagyon illusztrálná azt a fellogást, de nem megyek bele mert kérvényemmel van megtagadva. A második választásnál a képviselő ur kifogásolja az egyik választási elnöknek az eljárását. Hát vajjon annak a választási elnöknek az eljárása olyan volt, hogy én azt megakadályozhattam?

Nem törvényes autonóm hatáskörben a törvény értelmében és rendelkezése szerint küldettek ki azok a tényezők? Ugyannál a stomiai választásnál egy másik esett miatt, mely nem a liberális párt emberei részéről követték el, tudniillik egy vesztegetés miatt is, történt az elhalasztás. (Derűtség jöbblel.)

Rakovszky István: Az nem igaz!

Széll Kálmán miniszterelnök: Ezt mondja a hivatalos jelentés. Én nem teszem felelőssé Rakovszky képviselő urat sem az ő központi irodájukat, amelyről beszéltek. Tessék azzal a méltányossággal mérni, amivel én mérlek és ne tessék himet varni abból, hogy itt-ott valamilyes történiék.

A nyitra-zsámbokrati esetről azt mondja, hogy a törvény szerint kilenc órákor kell kezdeni a választást, nem pedig nyolcra. Hát, kérem a nagy-kiszáí mandátumot épp azért sorozták a b) pont alá, mert ott is akkor kezdtek a szavazást. Hát ezért is én vagyok felelős?

(Jászberény.)

Senki nálammal nagyobb megbotránközálással nem értesült azokról a dolgokról, amik Jászberényben történtek, de vajjon az én organumaim csináltak ott valamit? Jászberény városának törvényes autonóm önkormányzati körében kiküldetett egy választási elnök és egy központi bizotmány. És tudja, t. képviselő ur, mi történt? Én a mult héten elrendeltem a fegyelmi vizsgálatot a választás elnöke és a központi bizottség ellen. (Élénk helyeslés jöbblel.) Mozgás balról.) Hát ez akkor fogyer a t. képviselő ur kezében? Micsoda fogyer ez? Hiszen ez fogyer az én kezemben, annak bizonyítására, hogy a t. képviselő ur nem tud bizonyítani; a képviselő ur nem tud az én kormányzati tényeimről felhozni semmit, tehát elmegy a multba és onnan hoz fel a sároköt csontokat, csontvázakat és oly dolgokat, amelyek eltűntek, azokkal át elő és azokból magyarázza, hogy nem változott semmi.

(A lex Tisza.)

Közbevetőleg — el akarom végezni ezt a ténút — beszélök és ismét beszök a Tisza lexről. Már kényserítettek az előbb egy közbeszólásra, pedig igen ritkán szoktam közbeszólással éni, hogy egyszer már konstátáljam, amit három esztendő óta olvasok és amit itt behoztak most a képviselőházba is egy párszor, hogy azt a Tisza levet én irtam alá elsőnek. Hát konstátálom, hogy talán a 150-ik voltam a második sem, a harmadik sem, de aláírtam.

Rakovszky István: Miért írta alá?

Széll Kálmán miniszterelnök: Bocsanatot kérek, t. képviselő ur, si tucisses. (Élénk derűtség.) Csak nem azért hozom fel, hogy ne feleljek; hiszen éppen azért hoztam fel, hogy feleljek. Ha nem akarám megmondani, hogy miért irtam alá, nem hoztam volna fel. (Derűtség jöbblel.)

Mint méltóztatnak tudni, az akkori állapot az volt, hogy közledeket az esztendőnek a vége, közledeket a parlamentben történt dolgok miatt az az idő, amikor az ország törvényes budgeten kívül állott volna. Akkor telmerült az eszme azoknál, akik később azt meg is indítványozták, hogy ezen esethetőséggel szemben egy bizonyos enunciacióra, pártnyilatkozatra van szükség. Én nem voltam ebben a nézetben. Az én nézetem az volt, aminek határozott kifejezést adtam, hogy nem szabad és nem kell semmiféle nyilatkozat. Távol voltam Budapestról és az alatt, amig távol voltam, amikor a lavina itt gürdülébe jött, elhatározatot ezen nyilatkozat, amelyről nem tudtam semmit, amelyhez én nem járultam. Elkészült a nyilatkozat, amely elneveztetet azon a néven. Mikor visszajöttem, a zürzavar teljes volt és a helyzetet annak találtam, hogy ha én akkor ezt az ugynevezett Tisza levet, mely akármily megítélésben részesül, arról most nincs szó, alá nem írom, — mert most csak arról van szó — akkor látam a káoszt, nagyobbat, mint amiben akkor a parlament leled-ett, amiből senki sem tudta, hogyan jön ki. Akkor éreztem, hogy ha azt amit én elő nem készítettem, amit én nem tanácsoltam, amit én talán nem tettem volna önszántamból, amit én már készen találtam, mikor megjöttem, — távol lévén négy nappi Budapestról, — ha én azt alá nem írom, a történiék után, az akkori kritikus állapotokban egy káosz állott volna be. Összedől volna minden, őszedől volna, ami később a kibontakozást lehetővé tette. Az volt nézetem, hogy minden megoldás lehetővé vált, ezért irtam alá. (Élénk helyeslés jöbblel.) Most tudják, miért irtam alá 200-iknak. Semmiért másért és semmi okom ezt titkolni. (Mozgás jöbblel.)

Elnök (a baloldal felé): Csendet kérek a Ház ezen oldalán.

Széll Kálmán miniszterelnök: Azt kérdeztem magamtól, hogy a képviselő ur miért hozta fel ezeket a dolgokat és miért kérdezett engem most, hogy van-e rendszerváltozás, vagy nincs és hogy miért nem tettem be ezt a trónbeszédbe. A tisztelt képviselő ur egy dinamitombát akart ide bedobni. Mert a t.

képviselő urnak nem tetszenek ezek az állapotok, mert a képviselő urnak nem tetszik az, hogy a liberális musnak nem csak tábora, hanem ügye és politikája konszolidálódott az én kezembem és előbbre ment és terjed és erősödött. Ez nem tetszik neki. (Ugy van! Ugy van! jobbról.) Ennek a bombának melyet a képviselő ur ide lökött, két gyutaaca van. Az egyik gyutaaca azok ellen szól, akik a szabadelvűpártnak régi tagjai, a másik gyutaaca azok ellen, akik azelőtt a nemzeti pártot alkották. Kijelentem a képviselő urnak, hogy én nem ismerem ezen választás után sem volt nemzeti párti képviselőket, sem régi szabadelvűpárti képviselőket (Elélek helyeslés, tetszés és taps jobboldal és a középben), én ismerem képviselőket, akik vállalkoztak arra, hogy azt a programot támogatták, amely programot nyilván, világosan, részletesen, határozottan állítottam az ország elé (Ugy van! Ugy van! Elélek tetszés jobbról és a középben), akik ebben egyesültek integritásuk teljességére és ebben forrtak össze és ennek a támogatásnak loáltásában és erősségében és biztonságában — mert nyílt és őszinte — hiszek, (Elélek helyeslés a jobb- és baloldalon) mert a bizalmat így kérem és nem másképp. nem mellékutakon és nem titkos ölelkért, hanem nyíltan arra, amit hirdetek. Tudom, meg vagyok győződve, hogy így is lesz az, ez a támogatás nyílt, erős, lojális és azt a kétgyutaacos bomba-vetést kibírja ez a párt.

(Az ellenzék kompetenciája.)

De kibírja még a másikat is. A t. képviselő ur a párt belételeibe is belenyúl. Ne bolygassa itt a dolgokat; az én barátaim és elvtársaim értenek engem és tudják, mit akarok. Kérdéseket vet fel azután itt hogy ki miért miniszter, ki miért nem miniszter. Engedelmet kérek, ez nem az önkök dolga. (Elélek helyeslés a jobb- és baloldalon. Zaj a bal- és szélső-baloldalon. Felkiáltások a baloldalon: Ez nem házi dolog! Ez az ország dolga!) Persze, nem házi dolog, hanem az ország dolga. Először a király dolga. O tetszege nevezni ki előterjesztéseimre. A miniszter aztán a parlament elé jön, a parlament előtt val színt és a parlament aztán támogatja vagy nem támogatja, ha pedig nem támogatja, akkor annak a miniszternek távoznia kell. De a kompetencia arra nézve, hogy ki legyen miniszter, sehol ezen a világon még nem volt az ellenzék, ahhoz hozzászólni valója az ellenzéknek nincs, ahhoz a koronának van szava, a korona és a többség bizalmasaként jön ide az a miniszter. (Elélek helyeslés jobb- és baloldalon. Halljuk! Halljuk!)

A t. képviselő ur azonban még tovább megy ennél a cselvetésnél és egyenesen rám utazik és ezt a rema utazást t. barátom, Beöthy Ákos, az én földalmain megpecsételte. T. barátom, Beöthy Ákos azért legyen meggyőződve, hogy ez az iránta való meleg barátságomat, nagybecsülésemet semmi tekintetben sem csökkentti. De az én t. barátom, aki ismeri multamat, aki ismeri és igen hosszú időközön keresztül látta mindazt, ami bennem élt és lakott, talán ehhez ez ezekhez az érzelmekekhez nem méltán jött el, amikor zsírálta Rakovszky István képviselő ur ítéletét, hogy hát mit keres itt az a miniszter, az ő politikai multja kompromittálva van.

Felvezsem a keztyűt. (Mozgás a bal- és szélső-baloldalon. Halljuk! Halljuk! a jobb- és baloldalon.) Engedelmet kérek, jogom van hozzá azzal a váddal szemben.

Rakovszky István: Jól van! (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.)

(A közvélemény ítélete.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Harmincegy év óta vagyok a közpályán és tagja a képviselőháznak. Igyekeztem teljesíteni kötelességemet ott, a hova a viszonyok állítottak, úgy, a hogy bírtam, igyekeztem teljesíteni egész kötelességemet és csak a kötelességemet. (Nyugtalanság a baloldalon. Halljuk! Halljuk!) Akárhogy gonyolódna önkök, ezek igaz szavak, meghall engem az ország és az ország nekem fog igazat adni. (Elélek helyeslés és taps a jobb- és baloldalon.) És ha önkök, akik nekem folyton beszélnék erkölcsi dolgokról, egy megváltott ember igazolását gonyolják, ha az miniszterelnök is, akkor önmaguk felett törnek pálcát. (Zajos helyeslés és taps a jobb- és baloldalon.)

Polozner Jenő! Ez kérdés!

Gajary Géza: Nem, ez az igazság! (Zaj.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Az nem kérdés, ha azt mondom, hogy teljesítettem kötelességemet, teljesítettem. (Halljuk! Halljuk! a jobb- és baloldalon.) Mielőtt huszonhat évvel ezelőtt ideültem, (a pénzügyminiszteri székre mutat.) teljesítettem azalatt, hogy itt ültem, és teljesítettem akkor, mikor innét távoztam legjobb meggyőződésem és nézetem szerint. Teljesítettem ott sok esztendőn keresztül és teljesítettem itt. (Előbb arra a helyre mutat, melyet mint képviselő foglalt el majd a miniszterelnöki helyre.) Dolgoztam s hogy mily sikerrel, mások mondják meg. És ha önkök azt gondolják, hogy a politikai működés és politikai élet abból áll, hogy egy tagja valamelyik pártnak minduntalan, mikor véleményét értenem van valamely kisebb vagy nagyobb részlet, egyes vagy alárendelt kérdés körül, felálljon és odamenjen önkök közé, akkor igen turesca felgyűlés van a parlamentarizmusról és a pártviszonyokról. Teszi ezt önkök közül valaki? Én soha visszatekintést nem védelem, nem palástoltam, erről az én körömben soha nem tudtam és semmi olyan dologhoz hozzá nem járultam, ami nem volt a meggyőződésem, ami nem volt a leg tisztább, legkorrektebb. Nehéz időkbem s minden kérdésben, ha eltérő volt is, nyílt kifejezést adtam meggyőződésemnek mindenfelé s mindenkiel szemben.

Alárendelt természetű, egyes dolgok a nagy politikai elvek és motívumok öszertartozását nem lazították meg és háttérbe szorultak. Most is öntudattal vallom, hogy mindig egy helyen ültem, 34 éven át csak egy helyen, egy meggyőződéssel, egy elvvel, egy szándékkal és egy törekvéssel és aki nem önkök

magva vezet, az minden dologról nem lehet felelős és éppen az eljárásról nem.

Rakovszky István: Egy módszerrel, egy rendszerrel!

Széll Kálmán miniszterelnök: És most ide áll Rakovszky képviselő ur és azt mondja nekem ő, akibe az én közpályám 28 évében nem volt szerencsém és akibe a közéletnek csak öt év óta van szerencsése, (Derültség jobboldal.) hogy ez az ember a maga 34 éves politikai multjában kompromittálva van. Rám mondja, aki ide majdnem kényszerítve jöttem, ott hagyva mindent, hogy kivezesse a parlamentet egy teljesen megieneklett helyzetből, ugy szolván romokból szedjem össze, a törvényes rend helyreállítására szükségeseket és bevezesse az országot a normális állapotokba. Sajnálom, hogy ez az ön ítélete, de ezt az ítéletet rosszkor mondta ki. Ítéletét nélkülözni tudom és megnyugszom azoknak az ítéletében, (Nagy taps jobboldal.) akik az én becsületes, kötelességteljes multamat kompromittálnak nem tartják. Nem kérek az ön ítéletből, mert nem tartom igazságosnak, hanem tendenciósúnak, elölgutnak és olyanak tartom, amelyet valaki egy bizonyos ólnak szempontjából — megengedem, a politikában megengedett eszköz ez is — állítja fel. Ezért nyugodtan veszem ezt az ítéletet és megelégszem azok ítéletével, akik nem tartanak annak, aminek a képviselő ur. Ajánlom a többség felirati javaslatát elfogadásra. (Szűnni nem akaró, többször megújuló, lelkesült éljenzés és taps jobboldal és a középben. A szónokot szamosan üdvözlök.)

(Személyes kérdésben.)

Beöthy Ákos személyes kérdésben kér szót. A miniszterelnök azt mondotta, hogy ő megválasztását neki köszönheti. (Zajos ellenmondás jobboldal.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Tiltakozom! Ezt nem mondtam!

Beöthy Ákos konstatálja, hogy a miniszterelnök tényleg ajánlott föl neki mandátumot, akkor, amidőn kormányra került, de nem fogadta el. mert saját lábán akart bejutni. Később a kassaiak többször felszólították, sőt végül azt mondták, hogy akár elfogadja akár nem, meg fogják választani. A kassai kormánypárt erre megijedt, szervezkedett és sürgönyözött a miniszterelnöknek is, aki szívesen választott s gratulált az előre látható győzelemhez. Mégis őt választották meg a kassaiak; ebben azonban a miniszterelnöknek kevés része volt.

Széll Kálmán miniszterelnök: Én igen világosan és határozottan a következőt mondtam: T. barátom engem megváltott, nagyon súlyos vádakkal; én ezt nem vártam volna; nem vártam tőle, aki ismer engem, hogy esatlakozik azokhoz a vádakhöz, amelyek az én politikai multomnak integritása ellen vannak irányozva; annál inkább fáj ez nekem, mert én voltam az első, aki örültem, nemcsak örültem, de meleg szívvvel, meleg érzéssel öhajítottam, hogy ismét tagja legyen annak a képviselőháznak, amelynek mindig disze volt. (Általános tetszés.)

Alig hogy miniszterelnök lettem, egy mandátumot ajánlottam fel neki, már amennyire az én közreműködésem ebben érvényesülhet. Nem fogadta el. Helyesen tette.

Beöthy Ákos: Bizony helyesen! (Helyeslés baloldalon.)

Széll Kálmán miniszterelnök: Hiszen nem lehet helyesebben mint helyesen. (Elélek derültség jobboldal.)

A t. képviselő ur egy telegrammról tett említést. Erre a telegrammra én egy másikat fogok mondani, amely azt bizonyítja, hogy nekem ugyan semmi részem az ő megválasztásában, de örültem, hogy megválasztották. Mikor felszólítást kaptam Kassa városa polgáraitól, jelentést kaptam a főispán és szabadelvűpárt utján, hogy ők jelöltet akarnak állítani, erre én semmit sem válaszoltam. Mikor aztán mégis egy ideig-örág állítottak valakit, akkor én küldtem egy olyan sablonzerű sürgönyt. Erre az ottani szabadelvűpárt elnöke kijelentette, hogy miután ez idő szerint a választásnál a párt központi végrehajtó-bizottsága és a párt vezére határozottan nem öhajítja, hogy Kassán szabadelvűpárti jelöltet léptessenek fel, ők tehát az alkalommal nem jelölnek. Ezt a sürgönyt kell tehát a másik sürgöny mellé állítanom.

Rakovszky István tiltakozik a miniszterelnök vádjá ellen, mintha ő alattomos cselvetésekkel küzdené a szabadelvűpárt ellen. Különbem a miniszterelnök félremagyarázta az ő szavait s ehhez még hamis konzekvenciát is fűzött.

Baross Károly személyes kérdésben kijelenti, hogy nem igaz az, mintha ő a néppárttól mandátumot koldult volna. Jó viszonyban volt Zichy János, Nándor és Aladár grótokkal s akkor, amidőn jellepett, kérte őket, hogy ne állítsanak ellene jelöltet. S őt a néppárti irodába utasították, ahol többször meg is fordult. Mindazonáltal állítottak neki ellenjelöltet, akit ő megbuktatott.

Rakovszky István azt hiszi, hogy itt csak az a kérdés, volt-e Baross a néppárti irodában, vagy nem? Gulner Gyula: Hát oly nagy szegény odamenni? (Zajos derültség.)

Rakovszky István: Nem tartja korrektnak, hogy az, aki a papoktól segítséget koldul, az itt a képviselőházban szítja őket. (Helyeslés baloldalon.)

Az ülés 1/3 óraor végződik.

A BUDAPESTI NAPLÓ telefonja.

Szerkesztőség 56—12
Kiadóhivatal 54—39

BELFÖLD.

A főrendiház válaszfelirata. Mint említettük, a főrendiház válaszfelirati bizottsága már letárgyalta a főrendiháznak a trónbeszédre adandó válaszfeliratát. A tervezet, amely Gyulai Pál tollából került ki, mindenekelőtt a királyhűség és hazaszeretet érzéseit szólatatja meg, aztán híven követi a trónbeszédet az országgyűlés feladatainak megjelölésében.

A gazdasági kiegyezést érintve, hangsúlyozza a felirat, hogy nem a magyar törvényhozásan mult, hogy a multkor csak ideiglenes intézkedés jöhetett létre. Az most is kívánja a kérdés igazságos és móltányos megoldását, jól tudja, hogy az ily megoldás csak erősítene az Ausztria és Magyarország közt fennálló törvényes kapcsolatot. Kiemelik azután az általános vámtarifa újabb megállapításának, a kereskedelmi szerződéseket megújításának fontosságát, készséges közreműködést ígér a magyar-horvát pénzügyi egyezmény létrehozásában és az ujoncotalék megállapításával kapcsolatban örömet fejezi ki a főrendiház azon, hogy a katonai büntetőtörvény reformja még a mostani országgyűlés tartama alatt elő fog terjesztetni. Rokonszenvvel üdvözi a közigazgatás reformját, a katonai autonómia kérdésének megoldását, az igazságügyi reformokat, a gazdasági bajok orvoslására irányuló kormányjavaslatokat, és aztán így végződik a felirat:

Reméljük és öhajtjuk azonban, hogy felséged kormánya mindezeket az üdvös alkotásokat, reformokat és beruházásokat fokozatosan és oly módon fogja megvalósítani, mely kizárja állami háztartásunk nem csekély áldozatát árán elért egyensúlyának megzavarását. Mi teljes bizalommal viseltetünk felséged kormánya iránt, öhajtjuk tartósságát, hogy így, amit maga kezdeményezett, maga is hajthassa végre sikeres eredménnyel. Végül felséged a beható elme böcceségével s a nemes szív melegével arra figyelmeztet bennünket, hogy a magyar állam kiépítésének és megerősítésének munkája nem enged szünetelést és nem tűr megszakítást. Egyszersmind kimondja, hogy a legüdvösebb kormányzati és törvényhozási intézkedések magukban csak ölmözdiódták, de meg nem teremthetik a népek szellemi s gazdasági megerősödését és jólétét. A nemzetnek magának kell ezeket a javakat kitaró egyéni munkával s hazafias és egészséges közszellemmel megszerezni, hogy hitvatását betölthesse, amelyet történelmi hagyományai és nemzeti nagy céjai elébe szabtak. Felséges, királyi szavak, melyek mintegy szentesítik legfőbb vágyainkat, legfőbb törekvésünket! Az uralkodó Ház és nemzetünk érdekeinek, hivatásának öszszelövadását egységét hirdeti felséged. Megérti ezt minden hű magyar s hálával és lelkesedéssel áldozatkészséggel fogja követni és támogatni felségedet a magyar állam kiépítésének és megerősítésének nagy munkájában. Aldja meg az Isten felségedet hosszú élettel, hogy nagy munkája sikerét teljes dicsőséggel érhesse meg!

A vámerkezlet. A kereskedelemügyi minisztériumban, mint már előre jeleztük, ma délelőtt folytatták az autonóm vámtarifa dolgában Bécsben megkezdett tárgyalást. Az osztrák kormány részéről a következő megbízottak jelentek meg: dr. Stibral osztrálylónök, lovag dr. Rössler miniszteri tanácsos és dr. Schüller Richárd és dr. Glück Alfréd segédtitkárok a kereskedelemügyi minisztériumból; dr. Beck Miksa, báró Vladimír osztrálylónök, dr. Meissl tanár miniszteri tanácsos és dr. Seidler Ernő miniszteri titkár a földmívelésügyi minisztériumból; Gerstendorfer Adólf osztrálytanácsos és Schramek Frigyes kormánytanácsos a pénzügyminisztériumból, akik az előreláthatólag hosszabb budapesti tartózkodásra az osztrák delegáció épületébe szálltak. A magyar kormány megbízottjaként résztvesznek az értekezleten: Biró Tamás miniszteri tanácsos, Emmerting Vilmos osztrálytanácsos a kereskedelemügyi minisztériumból; báró Andreánszky István miniszteri tanácsos és Marschalkó József osztrálytanácsos a pénzügyminisztériumból; Utlik Iván miniszteri tanácsos, Roth Lóránt osztrálytanácsos és Ruiss Gyula áltami jószágfelügyelő a földmívelésügyi minisztériumból. A tárgyalás megkezdése előtt Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter fogadta az osztrák kiküldötteket, mire dr. Nagy Ferenc kereskedelemügyi államtitkár elnökletével belefogtak az autonóm vámtarifa második olvasásába.

A kereskedelemügyi miniszter és a fogyasztás szövötközetek. A Politikai Értesítő jelenti: Régi s általános a panasz az ország kereskedő részéről, hogy a gombamódra elszaporodott úgynevezett „fogyasztási szövötközetek”, helyesebben azonban szövötközeti alapon álló nyilvános elárúsító-boltok, a városokban és községekben, de különösen a kisebb községekben, milyen kárára vannak a tisztességes alapokra fektetett kereskedő-üzleteknek. Nagy mértékben korlátozzák és elrontják az utóbbiak forgalmát anélkül, hogy saját fogyasztóközönségük ennek bármilyen előnyét látna, hogy a legcsekélyebb haszna is volna belőle. Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter most behatáon öhajj foglalkozni e sokat panaszolt kérdéssel s a lehetőség keretén belül megszüntetni igyekszik ez anomáliákat. E célból ma kimerítő terjedelmes

leiratot intézett az ország kereskedelmi és iparkamrához, melyben vizsgálatot és részletes jelentést kíván a leltelt kérdésekre nézve. A miniszter leirata 42 kérdésre óhajt választ, még pedig záros határidőn belül. A kereskedővilág a kereskedelmi kormányknak eme ténykedését természetesen a legnagyobb örömmel s meglepedéssel fogadja.

Láng Lajos programbeszédje. Csacsáról táviratozzák, hogy Láng Lajos, a választókerület szabadelvű jelöltje, tegnap Hieronymi Károly, Ráth Péter, Smialovszky Valér és Haydn Imre társaságában Zsolnára érkezett, ahol a csaczi választópolgárok küldöttsége fogadta. A jelölt és kísérete azután a választók lelkes éljenése között hosszú kocsisorban vonult be a városba. A programbeszéd előtt Hieronymi Károly emelt szót, elbucuszva választókerületétől és elvtársait, barátját, Láng Lajost ajánlva a választóközönségnek. Szavait lelkes éljenés kísérte. Azután Láng Lajos vette át a szót és elmondotta programbeszédét, amelyet Haydn Imre tóltol tolmácsolott.

A miniszterelnök titkára. Hazay Istvánnak, a miniszterelnök elhunyt titkárának helyét, mint a Pol. Ért. jelenti, báró Skerlecz Iván foglalta el.

KÜLFÖLD.

A király az ausztriai helyzetről. „Igazán nagyon furcsa...” ezt a kritikát mondta Ferenc József király az osztrák parlamentben uralkodó állapotokról. Amilyen rövid ez a megjegyzés, olyan találó. Ebben a percben ugyanis sem a Koerber-kormány, sem a mellette és ellene küzdő pártok nincsenek tisztában azzal, hogy tulajdonképpen mi is fog történni. Pedig életbevágó fontosságú kérdések felett kell mentül előbb döntenie a parlamentnek. A pártok érzik a helyzet felősségteljes komolyságát s bizonyára a jobbik lelkiismeretük bírta rá a német klubok elnökeit, hogy ma külön ülésen leszámoljanak a körülményekkel és valami remediumot keressenek. A német pártelnökök azt óhajtják, hogy a kormány vállalta el a közvetítő szerepét az egyes pártok között. Egészben bizonyos, hogy a minisztérium, amely nem foglal el pártállást, ezt a megbízást el fogja vállalni.

A király ma kihallgatáson fogadta Gnievossz Vladimir képviselőt, akitől Javorski állapotáról tudakozódott s azután áttért a parlamenti viszonyokra.

A király: Ugy látszik, hogy a parlamenti viszonyok nagyon össze vannak kuszálva.

Gnievossz: Nem lehet tudni, hogy a viszonyok nincsenek teljesen tisztázva.

A király: Azt hiszem, hogy csak a házszabály módosításával lehetne valami célt elérni.

Gnievossz: A lengyel klub megpendítette ezt az eszmét, de még most nem lehet megmondani, vajjon ennek a lépésüknek lesz-e valami sikere.

A király: Minden a pártoktól függ; csak azoknak kell erre vonatkozólag komoly lépéseket tenni.

Gnievossz megjegyzése, hogy az egyes képviselők nagyon szeretnék dolgozni s hogy ezt csak összességükben nem lehet észrevenni, a király azt felelte:

— *Haj igazán nagyon furcsa!*

Bécs, november 18.

Báró Wassilko képviselő szintén kihallgatáson volt ma az uralkodónál, hogy megköszönje a kitüntetést, amelyet legutóbb kapott. A király a többek közt a következőket mondotta báró Wassilko-nak:

— *A parlamenti helyzet megint nagyon komolyra fordult. Ez így nem mehet tovább. Valóban már szinte kétségbe kell esni. Igen sok képviselőben nincs meg a jóakarát és a bátorság a helyzet megváltoztatására.*

Báró Wassilko így felelt: Sajnos, felség, igen sok képviselőben a hazafiság is gyöngye lábon áll. Mi románok szívvel kívánjuk, hogy a békes helyzet helyreálljon, mert tudjuk, hogy csak így oldhatók meg a hazára nézve nagyon is fontos gazdasági feladatok.

— *Igaza van — szól a király — temérdek sok a teendő gazdasági téren. A románok hazafiságáról meg vagyok győződve.*

Későbbben újból így szól a uralkodó:

— *Gyökerestül meg kell változtatnia mindenek, mert ez a helyzet tűrhettelen.*

Bécs, november 18.

A német pártok elnökei ma kétszer is tartottak konferenciát, ami a helyzet válságos voltát bizonyítja. A német pártelnökök elhatározták, hogy fel fogják hívni a kormányt a helyzet szánására s készségüket fogják kifejezni az erre irányuló akció támogatására. A pártelnökök határozati javaslatát még ma megszövegezik és a sajtó útján közzéteszik.

A délafrikai szabadságharc.

Budapest, november 18.

Ma megint olyan hírek érkeztek a délafrikai csatákról, amelyek a legkellemetlenebb hangulatot keltik Londonban. Az egyik hír Brüsszelből érkezett: *Botha Lajos fővezér külön küldöttje hozta Krüger elnöknek, sok más izenettel vegyest. A legpikánsabb ezek közt mindenesetre az a hír, hogy Maritz boer parancsnok szeptember 27-én alig néhány mérföldnyire Fokvárostól megtámadott egy nagy angol löszállítványt s hateremél több lovat vett el az angoloktól. Maritz azóta már többször jelent meg Fokváros kapui előtt s a városban óriási rettegést keltett. A boer küldött még azt is jelenti, hogy egész Fokföld nyílt lázárdásban van.*

Minderről egy szóval sem emlékezett meg a hivatalos angol táviró. Pedig hát eléggé jelentékeny ügyekről van szó. Mind a két eset azt bizonyítja, hogy az angolok dolga ugyancsak rosszal áll a Fokgyarmatban, amelynek fővárosa sines többé biztonságban a szerke kalandozó boer csapatoktól és a hozzájuk csatlakozott fokföldi lázadóktól. A hateremél elszakmányolása pedig valószínűleg operetthe illő egy eset.

Az egyik hírforrás a jelentését nyomon követi egy másik, amely újabb boer győzelemről számol be. Egy standertoni angol jelentés szerint ugyanis egy boer csapat 12-én a Krip folyó mellett bekerített egy angol csapatot, amely egy halottat és hét sebesültet hagyott a csataterén. Azonkívül négy angol fogságba esett. A boerok kijelentik, hogy veszteségük három halott és tizenhét sebesült. Ebből látható, hogy az angol armádia fogton fogy és ezt megerősítik a legújabb veszteséglisták is. Londoni hivatalos jelentés szerint a legutóbbi brackspruiti harcban az angolok közül elesett 9, megsebesült 10 és fogságba esett 64 ember, az utóbbiakat azonban egy hadnagy kivételével később szabadon bocsátották.

Berlin, november 18.

Dr. Leyds egy német újságról előtt a következőket mondta a délafrikai háború jelenlegi állásáról: A fegyverben álló boerok száma meghaladja a 17.000-et. De ehhez hozzászámítandók még a Fokföldön élő hollandusok, akik nagyrésztben már a boerokhoz csatlakoztak s akik közül több ezer kízd a harcra az angolok ellen. A fegyverfogható fokföldi hollandusok száma százezerre tehető. A mostani helyzet mellett lehetetlen a boerokhoz csatlakozók számát pontosan meghatározni. Tény az, hogy a boerok napról-napra erősödnek és mind többen vannak. A Dél-Afrikában levő fegyverfogható angolok száma jelenleg mintegy 240.000 főre tehető, amihez még hozzáítandó a jövőben lerendelt segélycsapatok légszáma. Számot kell vetni még a kafferek hordáival is, akiket az angolok tudvalevőleg föl-tűztek a boerok ellen s akiknek erősségét nem lehet pontosan meghatározni.

Páris, november 18.

Londonból érkezett jelentések szerint Lord Roberts megvált a hadügyi hivatalnál viselt állásától. A differenciák igen élesek és Lord Roberts le akar mondani a hadsereg főparancsnokságáról is.

London, november 18.

A délafrikai harctérre küldött 21 ulánus-czred hajóra szállása után Angolország területén alig maradt lovasság. Mindössze egy lovas-dandár van Angliában.

HIREK.

Budapest, november 18.

— **BUDAPESTI NAPLÓ.** November 15-én új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— **Személyi hír.** Gróf Batthyány Ernő földbírók Kustyánból gyógykezelés végett a budai Szt. Lukács-úrdőbe érkezett.

— **Vadászlatok Kis-Jenőn.** Kis-Jenőről írják: November vége felé a körültekintő erdőben József főherceg 21 napos vadászatot tart, amely az eddigieknél nagyobb szabású és kiterjedésű lesz. A vadászaton ezuttal is résztvesz József Agost főherceg és Fülöp orléans-i herceg és a szokott vadásztársaság. Híre jár, hogy jelen lesz ezuttal Fülöp kőburgi herceg is.

— **Erzsébet-gyásznap.** A Eöri Ferenc-féle középiskolai internátus növendékei Erzsébet királyné emlékére ma gyásznapot rendeztek, amelyen Samu István tanár mondta a megnyitót és Berger István az emlékbeszédet. Ezenkívül szavalt: Litthei József, Nagel Pál és Márjai Ernő, míg két alkalmi

darabot hegedűn Fodor Zoltán és Gerő Miklós adott elő. A szép ünnepélyt az ifjúsági daloskór éneke fejezte be.

— **Laufenauer Károly tanszéke.** A Laufenauer Károly orvosnár halálával megüresedett elmekör- és gyógytani tanszékre még a múlt tanévben hirdettek pályázatot. Az orvoskar kari ülésén kebelből egy bizottságot küldött ki, hogy a tanszék betöltése dolgában előterjesztést tegyen, illetve az egész alkalmas személyt jelölje. A kari bizottság e hónap 21-én jött értekezletre össze és ekkor döntött abban, hogy a tanszék- és gyógytani tanszékre kit jelöljön a karnak.

— **Csernátany siremleke.** Csernátany Lajos siremlekre ma este a szabadelvű pártkörben Gajári Ödön és dr. Kán Béla gyűjtést rendeztek, amely csak ott több száz koronát eredményezett.

— **Sziléziai vendégek.** Az 1. sziléziai vadászszázalaj Bécsben időző küldöttsége ma délelőtt Sopronba utazott, hogy ott a kaszárnyákat megszemlélje és este visszatért Bécsbe. Beck alezredes, a zászlóalj parancsnoka este hazautazott Boroszlóba, Normann százados és Frankenberg főhadnagy holnap reggel Budapestre utaznak és innen utaznak vissza Boroszlóba.

— **Román volt-e Li-Hung-Csang?** Bukarestben felfedezték, hogy Khina Bismarckja, a nemrégiben elhalálozott Li-Hung-Csang, éppen nem volt kínai, hanem Romániában, Szulinában, Nagygyökres román családból született és eredeti neve Bazil Alexescu vala. Ezt az esetet a *Vointa Nationala* című román lap derítette ki, megjegyezvén még, hogy a későbbi főmandarin már tizenhárom éves korában egy angol hajón vándorolt ki Kínába és áttért a kínai vallásra. A *Vointa Nationala* ezt az értesülést egy *Curusa* nevű pekingsi romántól kapta, aki ott dúsgazdag opiumkereskedő és Li-Hung-Csangnak jóbarátja volt. A *Vointa* e kétségbeesjt tréfáját a szegény Li most már nem cáfolhatja meg. Kissé korábban kellett volna e felfedezéssel jelentkeznie.

— **A joherei szultán kalandja.** A joherei szultán egyike a Kelet legismeretesebb gavallérjainak, már amennyiben Európa ismerős a keleti urakkal. Tavaly Berlinben járt a versenyeken s megfordult más pályákon is, perze, amint ilik, hölgykísérettel. S azt beszélik, hogy nemesak a lovat tudja megválogatni, amelyikre fogadja, hanem a karján vezetett hölgyek is szemrevalók. Az idén Párisban van s már érdekes kalandja is akadt. A multkoriban kilovagolt egy barátjával — és pedig bérelt lovakon. Alig fordultak be azonban az Avenue de Bois de Boulognera, amikor a hölgy lova fiadékolni kezdett, megvadult és elbukott. Eitörte a lábát s megsérült a lova is. A lókölcsönző pört indított a lovár, a szultán pedig a barátja sérelméért követel elégtételt. Azt mondja, hogy szándékosan adtak a kisasszony alá olyan lovat, ami nem volt beoktatva eléggé. — Most már az a kérdés, hogy kinek van igaza.

— **Magyarországon — szétépte a tigris.** Hogy az Esztergom-megyében elszabadult fenevadak dolga nem mese, arra ma szomorú bizonyosság érkezett — Barsmegyéből. Csiffár község közelében, a Paty erdőben levő erdszlak mellett egy tigris megtámadott és összemarcangolt egy cselédleányt. A leány visítására többen is előrohantak az erdszlakból s rátűztek a vadra. Nem találták el. A leány aligha lából ki rettenetes sebeitől.

— **A diákotthon.** A központi egyetemen ma délelőtt több száz egyetemi hallgató gyülekezett össze, hogy a diákotthon megvalósítsa. A fataltság Nagy Józsefnek, a Menza Akademia elnökének elnöklése alatt kezdte meg a gyűlést, azután egy bizottság meghívta Vécsey Tamás rektort s Concha Győző jogkari dékánt. Az ifjúság kérelmére Vécsey Tamás elfogadta az elnöki tisztelet s miután az ifjúsági egyesületek előjárói szabályszerűen kezdeményezték a mai ifjúsági gyűlést, szívesen nyújt segédkezet a nemes törekvéshez s az ülést megnyitja. Nagy József ezután betérjesztette határozati javaslatát, melyben kimondja a gyűlés, hogy a diákotthon megalapítja. A ifjúsági egyesületek elnökei csatlakozásukat jelentették be a mozgalomhoz, Concha dékán szavai után a gyűlés határozattá emelte egy 25 tagú bizottság alakítását, amelynek teendője lesz az építési tervezet elkészítése, a költséglétszámzat letárgyalása, az alapszabályok elkészítése s gondoskodás arról, hogy a költségekre mily uton volna lehetséges fedezetet teremteni. Az ifjúság Nagy József indítványára szinte szeretettel tolmácsolta az egyetem rektora és dékánja iránt s a gyűlés a leglelkesebb hangulatban, Vécsey rektor és Concha dékán éltetésével véget ért.

— **Az Aurora estéje.** Az Aurora irodalmi és művészeti kör november 23-ikán, szombaton este fél kilenckor a Nemzeti Szálló dísztermében hangversenyt rendez. Az estét dr. Vécsey Gyula elnök nyitja meg Kalmár Pirokska, a Vígsház tagja prófólist mond Perényi István gondolkázik, dr. Vrablay Armand humoreszket olvas föl, Szilágyi Arabella és Szojter Ilonka énekel, Bekai Józsa hegedűl, Rónszédi Gusztáv monológot, Kovács Mihály pedig kúpkékat ad elő.

— **Új templom.** Hajdu-Dorogon ma szentelték fel a renovált görög-katolikus templomot. Hajduvármegye részéről gróf Degenfeld főispán, Ráczó főispán, Feszprém főjegyző és Czegledy megyei főügyész, az egyházmegye részéről Lengyel Endre vikárius voltak jelen. A felszentelés után ünnepi mise volt az új templomban, mire Firczak püspök beszélt a hívekhez és kifejtette a görög-katolikus egyház jelenlegi helyzetét és kitérőre buzdította a híveket. A városban ünnepes volt a hangulat. Délben 300 terítékes banket volt, amelyen Ujhelyi Andor eszperes, Rabár Endre orsz. képviselő és Lengyel Endre vikárius mondtak felköszöntőket a pápára, a királyra és a főispánra.

— **Kétszázhetvenöt korona.** Azt a kétszázhetvenöt koronát, amiről itt szó van, kétszázhetvenöt 6-budai szegény gyereknek kellett volna behordani az iskolába egykoronánként — beiratási díj címén. A főváros tanácsa tudniillik az idén sokkal emberségesebben járt el az iskolapénzek dolgában, mint ez ideig. Kimondta, hogy aki kijelenti, hogy nem képes a gyermekéért iskolapénzt fizetni, annak minden további okvetlenkedés nélkül elerjedik az iskolapénzt. Egy koronát azonban mindenkinek meg kell fizetni a beiratásért. Ezt semmiképpen nem engedik el. Ó-Budán azonban kétszázhetvenöt olyan szegény családapá van, aki ezt a koronát se tudja megfizetni. S mivelhogy a szükség törvényt bont, mit tehetett egyebet a tanács, minthogy elengedte nekik a beiratási díjat is.

— **Egy híres szocialista halála.** Brüsszelből táviratozzák, hogy ott meghalt a leghíresebb szocialista vezérek egyike: Defuisseaux. Az elhunyt különösen a bányamunkások érdekében tett igen sokat. E miatt az egyes bányatársaságok és közöttük több ízben összetűzésre került a dolog és ennek következményeképpen Defuisseaux kitörtültek az ügyvédek listájából. Belgiumból külföldre ment és a keleti háttérben a bolgár hadseregben is harcolt. Hosszabb ideig tartózkodott a Balkánon, ahonnan fivérével együtt ismét visszatért Belgiumba s itt újból a népjogokért indította meg a társadalmi harcot. Defuisseaux ugy is mint író és mint szónok is kitűnt és nagy munkásságot fejtett ki. 1886-ban megjelent a *Nép katolizmus*, amely óriási elterjedésnek örvendett, de amely miatt egyes zsidói elzárásra ítélték. Csakhogy a szocialista vezér a büntetés elől Franciaországba menekült, ahonnan a megkezdett írányban tovább agitált. Számtalanszor elítélték, de rendíthetetlenül megmarad elvénél és vezérelte alatt oly nagyra nőtt a szocialis mozgalom, hogy a belga kormány 1893-ban kénytelen volt a közhatalmat engedni. A két Defuisseaux 1894-ben képviselőnek választották meg, akik a parlamentben élénk tevékenységet fejtettek ki. A szocialista vezér az utóbbi időben visszavonult már a közzereplés teréről, mert egészsége megtörtött és napról-napra gyöngyöbb, erőlenebb lett. A szocialisták díszes temetést rendeztek elhunyt vezérük számára.

— **Halálózás.** Szabadikáról táviratozzák: Gróf Schönfeld Miksa tábornokot ma temették el óriási részvétellel. A temetésre lejött Bécsből az elhunyt volt miniszternek tiszta tisztá-küldöttsége. A temetés az elhunyt végrendelete értelmében nagyon egyszerű volt. A ma felbontott végrendelet szerint az elhunyt 400.000 korona vagyonát keresztfia, gróf Schönfeld Miksa öröklé, de Klagenfurtban élő nevelt leánya, akit két héttel ezelőtt adoptált, megtagadta a végrendeletet. Kisfalvy Jakabné, született Wahrmann Róza, Kisfalvy Jakab 48-as honvédhadnagy felesége életének hetvenedik évében ma Budapesten meghalt. Az elhunyt kiterjedt rokonság gyászolja.

Innsbruckban meghalt báró Hold tábornagy, Tirol és Vorarberg volt katonai parancsnoka.

— **Ezer kis dalos.** Az Erzsébetvárosban nagyon sok az olyan szegény gyerek, aki még a nyári ruhákban didereg. Több mint háromezer. Ezeknek keresnie lenne a felük, ha jólelkű emberek meg nem szerznék számukra azt, aminek a kiteremtésére a hozzájárulóik nem képesek, a meleg ruhát. Egyéb akciókon kívül egy érdekes hangversenyre is van kilátás — a nyomorúság révén. Ezer gyermek rendez koncertet — háromezer kis tükölkabát és meleg szoknyaécska érdekében. A hangversenyt Ehrlich G. Gusztáv rendezi és pedig a Vigadó nagytermében a karmester pedig valószínűleg Sztójánovics Jenő lesz, aki a diákok tavalyi tornaversenyén dirigálta az óriási kórust.

— **Vidéki sajnálatok.** A Munkácsy Kálmán halálával árván maradt *Esztorgom és Vidéke* című lap szerkesztését Kempelen Farkas nyugalmazott honvédhadnagy, a *Mecarthim* név alatt ismert jeles poéta vette át.

— **Villamos elgázolás.** Ma este a Csömöri-ut 183-ik számú háza előtt a közút villamos vasút-társaság 406-ik számú kocsija elgázolt egy férfit, aki szörnyet halt a kerékek alatt. A 60—70 év közötti lévő embert Vince bécsi néven ösmerték a környéken s azt hiszik róla, hogy cipész volt. A rendőrség vizsgálatot indított az ügyben. A holttestet a törvényszéki orvosintézetbe vitték.

— **Zsidó egyházugyűlés.** Az izraelita kerületi elnökök ma tartották rendezés évi gyűlésüket. Jelen voltak: Policzner Bernát (Rózsashegy), Schweiger Márton (Budapest), Deutsch J. M. (Szombathely), gelsei Gutmann Vilmos kir. tanácsos (Nagy-Kanizsa), Leopold Sándor (Szegvár), Wertheim Armin (Székesfehérvár), dr. Pfeiffer Fülöp (Győr), Lippe Vilmos kir. táblai bíró (S-olnok), dr. Berkovits Ferenc (N.-várad), dr. várbeli Róza Izó (Szeged) és dr. Schul Győző (Szászváros). Távollétüket kimentették: Schreiber Ignác kir. tanácsos, Sternthal Salamon (Temesvár), Donáth Manó (Trencsén) és dr. Szilasi Fülöp (Szabadka). A gyűlés tartására elnöknek Schweiger Márton, elnökhelyettesnek dr. várbeli Róza Izó, továbbá a kerületi elnökök közül az elnöki gyűlés az Országos Iroda elnökül szüntetve Schweiger Márton, helyettes elnökül pedig gelsei Gutmann Vilmos választotta meg. Elnök üdvözlőjében megjelentek, dr. Simon József kir. tanácsos előterjesztte az Országos Iroda évi jelentését, melyből a következőket közöljük:

A lelkesi jövedelem kiegészítése iránt beérkezett kérvényeket felső helyen kivétel nélkül érdemleges elintézték. Összesen 58 rabbi jövedelme kerül kiegészítésre, akik közül 37-nek jövedelme már ki lett egészítve; 21-nél a kiegészítés még meg nem történt, mert a rabbisági állás vagy egyáltalán betöltve nincsen, vagy csak rabbihelyettesre van bízva, aki kiegészítést nem igényelhet. Az összes kiegészítések ez évben 7618 korona 18 fillért vetnek igénybe. Hogy a kongrua-törvény jótéteményei mily esékély mértékben hárulnak az izraelita hitfelekezetre, kitűnik, ha azokat az összegeket tekintjük, melyeket az állam az egyes felekezetek 1901. évi kongruájának fedezésére fordított. A lelkesi jövedelem kiegészítésére az állam 1901. évi költségvetésében 1.200.000 korona lett előirányozva. Ebből az összegből kaptak kerek számban:

1. Az ág. hitv. evang. egyház lelkesi 70.000 K.	
2. az evang. református " " " 13.000 "	
3. az unitárius " " " 6.000 "	
4. a gör. kel. román " " " 593.000 "	
5. a gör. kel. szerb " " " 50 "	
6. az izraelita vallás rabbijai " " " 7.600 "	

Hogy a felekezet a kongrua-törvény előnyeit teljesebben élvezhesék, kívánatos, — mondja a jelentés, — hogy ott, ahol a rabbi-állás üresedésben van, vagy rabbihiytessell van betöltve, rabbi alkalmazassék. De még mindig fennmaradnak azok az igények, melyeket méltán formálhatnak az állammal szemben azok a rabbik, akiket az egyházipolitikai törvények jövedelmükben tetemesen megkárosítottak. E végből évről-évre ismétlődő az „izraelita egyházi célokra” megállapított állami segélynek telemelése iránti kérelem, míg az a többi egyház dotációjának arányában, tehát körülbelül 100.000 koronával, megállapítva nem lesz.

A jelentés aztán a vallásoktatás antervének egyöntetűsége érdekében kívánatos intézkedésekről szól, ismerteti a kultuszminiszteri rendeletet, amely szerint minden rabbi csak saját kerületében végezhet vallási funkciókat és azt a rendeletet, amely szerint a zsidó vallású állami tisztviselők kötelesek kultuszadót fizetni.

Részletes ismertetést szentel a jelentés a zsidó egyházi autonómia ügyének. Hangsúlyozza a kormányzat az ügyben tanúsított jóindulatát és annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy a katolikus autonómia sikeres megoldása után az izraeliták ön-kormányzata sem fog soká késni. A jelentés azzal az indítvánnyal végződik, hogy a gyűlés sürgesse meg az 1896-ik évi telerjesztést.

A gyűlés a jelentést tudomásul vette, az Országos Iroda vezetőségének köszönetet szavazott és az egyes pontok lelett folytatott hosszabb tárgyalás után a jelentésben előterjesztett javaslatokat ellogadta.

Arra a kérdésre, hogy a rabbi jövedelme a mostani 600. illetve 1200 koronáról mikor fog 800. illetve 1600 koronára emelteni, az elnökség azt válaszolja, hogy illetékes helyéről nyert értesülés szerint a mostani kiegészítési összeg már a jövő 1902. évben fog a magasabb képességű rabbiknál 100 koronával, a kisebb képességűeknél pedig 50 koronával fog emelteni; minden további évben alkalmasint hasonló nagyságra lesz az emelkedés mindaddig, míg az a törvényben meghatározott határidőn belül a teljes összeget el nem éri.

Az újabb kongresszus egybehívása tárgyában az elnökség megbízást kapott, hogy a kerületi elnökök 1896. évi memorandumának elintézését a kultuszminiszternél egyelőre telerjesztéssel megürresse s amennyiben ez a sürgetés most sem járna eredményre, a kerületi elnököket alkalmas időben a további teendők megállapítása végett egybehívja. Hogy pedig az előkészületek a kongresszusra az országban mindenütt megtehetőek legyenek, a még megalakultlan kerületek melőbbi megalakítására van szükség. Ennek végzésével az Országos Iroda bizatott meg.

— **Párbajért várfogság.** Az insterburgi hadtörvényszék ma tárgyalta a Hildebrandt és Blaskovitz főhadnagyk között folyt s Blaskovitz halálával végződött párbajgyöt. Hildebrandt főhadnagyt halálos kimeneteli párbaj büntette miatt kétévi és Grodeck hadnagyt segédkezé miatt öt napi várfogságra ítélték.

— **Felekezeti kritika.** Művészkörökben is nagy visszatelést kelt azoknak eljárása, akik tegnap megkoszorúzták a téli tárlat néhány festményét és szobrárt. A Szemere Miklós-Társaság most ebben a tárgyban nyilatkozatot tesz közzé, kijelentve, hogy a vasárnapi „ünneplé” ő rendezte. Együttal azt a felesleges igényt teszi, hogy memorandumban fog megemlékezni

a furesa koszoruzás céljáról. Ez után a rektifikáció után, amely megerősít egy mai közlésünkben már kifejezett gyanút a dolog még sajnálatosabb és fokozott mértékben provokálja a legnagyobb rosszalást.

— **A tifusz gyógyítása.** Megemlékeztünk már arról, hogy egy Chantemesse nevű francia orvos tanár szérumot talált fel a tifusz ellen. A földalati most egy francia orvosi lapban számot ad azokról a tapasztalokról, amelyeket szérumja gyógyító hatásáról szerzett s többek között a következőket írja: Az új szérumot nem magából az Eberth-féle bacillusokból, hanem az abból kiváló méreganyagból állítják elő. Az óvszert a beteg bőre alá fecskendezik, de emellett a hidegvizes borogatásokat is nyugodtan lehet alkalmazni. A beteg frissítő italokat is vehet magához, de sem chinint, sem koffein-tartalmú gyógyszereket vagy tápanyagokat nem szabad a betegnek adni, mert ezek rontják a szérum hatását. A Chantemesse kórházában ápolat harmincegy tifusz-beteg mind folyógyógyult, míg a többi párisi kórházak tifusz-betegeinek csak mintegy negyedrésző gyógyult meg. A Chantemesse-féle szérummal gyógyított betegeket rendszerint kétszer kell bejuttatni és az injekciónak mindig megvan a kedvező hatása. A sikeres eredmények következtében a párisi kórházak felügyelősege elhatározta, hogy ezental az összes tifuszbetegeket a Chantemesse-féle szérummal fogják gyógyítani.

— **Az újságíró-egylet új alapító tagja.** Eremits Pál országgyűlési képviselő 200 koronával a Budapesti Újságírók Egyesülete alapító tagjai sorába lépett.

— **Házasság.** Lipkovics Gyula baracskai kereskedő eljegyezte Kálmán Simon kutsi gazdatiszt leányát Bettinát.

Pajor Jenő bécsi hivatalnok eljegyezte Sonnenschein Steff kisasszonyt, Sonnenschein Márk nagyműhelyi kereskedő leányát.

Dr. Hadházy Zsigmond hadházi ügyvéd e hó 10-án vezette otárhöz Hajdu-Böszörményben Kóvér Antal földbirtokos és gémalom-tulajdonos leányát, Erzsélt.

Pérl Ferenc Kecskemétről eljegyezte örv. Fülöp Józsefnél leányát Jennykét Szabolcsról.

Dr. Neumann József jászberényi ügyvéd eljegyezte Özevgy Lóczy Sándorné urnó leányát Melanet Tápó-Ságról.

— **A félmillió lopás.** A főváros tolvaja, Kecskeméthy Győző még most sem került kézre. Nagyon valószínű, hogy közvetlenül a sikkasztás után elutaszott a finmei gyorsvonattal és Pragerhofon át Olaszországnak vette útját, hogy onnan hajón meneküljön tovább. A rendőrség meggyőződése ez s mindent elkövet, hogy az olasz hatóságok letartóztassák a szökevény tolvajt, mielőtt még hajóra jutna. Két detektív elutaszott Olaszországba Kecskeméthy után. Ma este felé kapott tőlük táviratot a főkapitányság; ez a távirat azonban nem nagyon biztató arra, hogy Kecskeméthyt kézrekerítik. A detektívek Pragerhofnál elvesztették a fonalat és Kecskeméthy újabb egérutat nyert. Különben az sem bizonyos hogy az ügyes tolvaj olasz kikötőben akar hajóra szállani, mert nem lehetetlen, hogy Franciaországnak vette útját s ott keres valami alkalmas kikötőt a hajóra szállásra. A mi detektívjeink Genova irányában nyomozzák Kecskeméthyt s táviratilag értesítették az ottani osztrák-magyar ügyvivőt az esetről, hogy addig is, amíg ők odaérnek, kövessen el mindent a szökevény kinyomozására. Idehaza a rendőrség Kecskeméthy büntetését után kutat, mert egyre valószínűbb, hogy valaki segédkezett nyujtott a vakmerő tolvajnak a szökésre. Ma ismét több embert kihallgattak, akikkel Kecskeméthy utolsó napjai alatt érintkezett, de a rendőrség nem talált semmi nyomot a büntetésre nézve sem. Pedig a Csollánhoz és Horváth Aladárhoz írt két levél, amelyet a sikkasztás napján délután 5—6 óra között adtak fel, kétségtelenné teszi, hogy büntétára, vagy büntésai voltak Kecskeméthynek. A rendőrség most egy fiatal jogászt keres, aki már napok óta eltűnt Budapestről és senki sem tudja hogy merre jár. Különben lehetőséges, hogy a bolnapi nap már majd egy kis világszóságot vet a titkokat ügyre.

— **Hitközségi választások.** A pesti izr. hitközség választása tegnap reggel 9 órakor kezdődött és este 6 órakor ért véget. Dr. Graner Vilmos szép beszédben üdvözölte Tenczer Pál választási elnököt és méltatta buzgalmat a hitközségi választások vezetése körül. A szavazatok számszámítása késő estig tartott s az eredmény az, hogy a hivatalos lista teljes névsora keresztül ment a választáson. Azonkívül, mint póttagok legtöbb szavazatot nyertek: Fröhlich Armin, Ehrlich Miksa, Róth Jakab és Goldmann József, kik az alakuló ülésig a szükséghez képest a képviselőbe behívhatók.

— **Ingenyenyer-ostás Óbudán.** Óbudán a Lajos-utca 121—123. számú házban megkezdődött az ingenyenyer-ostás. A kenyérszótó helyiséget Schlesinger háztulajdonos díjmentesen engedte át a kenyérszótóknak.

— **Emberhalál három csomag dohányért.** Lembergből táviratozzák, hogy Rava-Ruska helységben a határon egy orosz katona lelőtt egy szolgát, mert

rajtakapta, hogy három csomag dohányt akar átsempeszní a határon.

— **Se pénz, se posztó...** Sátoralja-Ujhelyen színészek játszanak és idő szerint s van nekik egy Dlhács Gusztáv nevezetű segédszinlaposztójuk is. Dlhács Gusztáv jótörku legény s mivelhogy a hivatal nem fizeti valami fényesen, elhatározta, hogy egybéképpen segít magán — borralval tekintetében. A borralvót itt a szó komoly értelmében kell venni, mert Dlhács csakugyan kizárólag borba fektette be a jövedelmét. Sőt a bor kedvéért némi visszaélésre is hajlandónak mutatkozott. Kilopota a valóságos színlaposztó kamrájából a bucsuzó-cédulákat s elment bucsuzni a maga szakállára. Azt mondta, hogy a társlap megbukott s még két előadás lesz mindössze. Tehát, mivelhogy se pénz, se posztó... Ha nem is osztrantak, de csöppentek a hatások a színlaposztó jutalmával s mire a bucsuzás a rendőrség felébe jutott s megakadályozhatták a további manipulációt, szép pénzeszközöt szedett össze Dlhács Gusztáv. — Amikor ezt megtudta a valóságos színlaposztó, úgy neki keseredett a bánatnak, hogy egy pakli gyufát ivott. A kórházban ápólják. Ez a szomorú története annak, hogy az ujhelyi színészársaságnak ez idő szerint egy színlaposztója sincs.

— **Fara végrendelet.** Prágában tegnapielőtt meghalt Jirus udvari tanácsos, tanár, akinek végrendelezéséről sokat beszélnek most a cseh fővárosban. Jirus 50.000 koronát hagyott a cseh nemzeti múzeumra, de kikötötte, hogy annak fejében a múzeum tartozik az ő ruháit, butorait és minden holmiját kerek kétszáz éven át megőrizni. A végrendelethez Jirus még egy klausulát csatolt s ebben tíz intézetet és több ismerőt sorol fel arra az esetre, ha a múzeum nem hajlandó a végső kívánságát teljesíteni, mert akkor sorrendben ezek az intézetek s ismerősök vállalkozhatnak rá és ennek fejében az illetőnek jár az ötvenezere korona.

— **Postarablás.** Florenz és Livorno között Grisa városka határában — mint tudósítónk Rómából táviratozta — ma kirabolják a postakocsit és a kiserő levélhordót egy árokban találják, fején sebbel, amely azonban jelentéktelen. A kiraboló kocsit mellett szétzórta a megtalált a kifosztott pénzeslevelek borítékait. Megállapították, hogy 40.000 líra hiányzik. A vizsgálat szerint nagyon valószínű, hogy a levélhordó bűnrészes a rablóknak.

— **Két életant.** Majer Adolf községi születésű, 40 éves római katolikus, nős úgynök ma délután a Bajnok-utca 84-ik szám alatt lévő lakásán forgópisztolytal a jobb halántékába lőtt és a golyó azonnal megölte. Semmiféle levelet vagy irást nem hagyott hátra s így nem tudják, hogy mi volt az oka öngyilkosságának. Holttestét bevitték az orvostani intézet boncterembe. — **Nemesik András** magánzó ma este az Ágteleki-utca 4-ik szám alatt lévő lakásán öngyilkossági szándékkal mellbe lőtte magát. Elnyúló sérülésével a Rókus-kórházba vitték. Teltének okát nem tudják.

(x) **A Zoltán-féle csukamájolaj** iz és szagtalan s tápereje igen nagy. Ára 2 korona. Zoltán gyógyárában, Budapest, Szabadság-tér.

(x) **Osztálysorsjegy-vevőknek** a Nemzeti Pénzváltó Részvénytársaság (Budapest, Gizella-tér, Haas-palota) minden tekintetben a legnagyobb biztonságot nyújtja. A legtöbb nyeresémen ezen intézetnél vásárolt sorsjegyekre esett. Sorsjegyek eredeti áron kaphatók.

(x) **Kérjünk mindenütt F. M. K. E.** vagy E. K. E. gyujtót.

Az öreg honvédek halála.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Budapest, november 18.

Az 1848/49-iki honvédegyesület ma tartották az évi országos nagygyűlésüket a budapesti új városháza közgyűlési termében báró Podmaniczky F. elnökle mellett. Negyven vidéki egyesület volt képviselve a gyűlésen, amelynek lefolyása higgadt, nyugodt volt. Báró Podmaniczky Frigyes megnyitotta után Mikár Zsigmond főjegyző ismertette a jelentést, amely kiemeli, hogy a honvédigazolást, amelyet 1886-ban megszüntettek, újból lehetővé tették és fölemlíti a miniszterelnök intézkedését, amely szerint 1901 július 11-ike óta minden honvéd folyamodhatik nyugdíjért, a nélkül, hogy jövedelméről, vagy vagyoni állapotáról számot kellene adni. Így a nyugdíj nem könyörömadomány többé, hanem a vitéz hadviselés méltó jutalma. A központi bizottság elhatározta, hogy Podmaniczky vezetésével küldöttséget meneszt Széll Kálmán miniszterelnökhöz, s így tolmácsolja előtte a honvédek halálját. A miniszterelnökhöz üdvözlő iratot is írtak, amelyet a nagygyűlés összes tagjai aláírtak. Jelentések és folyó ügyek elintézése után választás következett. Egyhangulag lelkes fölkiáltással újabb három évre megválasztották: elnökké báró Podmaniczky Frigyes,

alelnökké dr. Balogh Sándort és dr. Csáthy Lajost, főjegyzővé pedig Mikár Zsigmondot.

A honvédegyesület határozatából ma este 1/8 órakor nagy küldöttség tisztelettel Széll Kálmán miniszterelnöknél, hogy köszönetet mondjon neki a 48—49-es honvédek iránt mindenkor tanusított jóindulatáért. Szószólója báró Podmaniczky Frigyes, a központi bizottság elnöke volt, aki szép beszédben hangsúlyozta, hogy az öreg honvédek csakis attól a naptól vannak teljesen elismerve, amely napon Széll Kálmán kiadta nagyrértékű leiratát.

Ez az elismerés, ugymond, annyival becsebb ránk nézve, mert gyakran töprenkedtünk azon, hogy mi, mint vén emberek és most már körülbelül hasznavehetetlenek, mégis csak megtettük a hazáért kötelességünket akkor, amikor bizony sokan ellenünk fordultak nemcsak, hanem közülünk, magyarok közül is nem voltak velünk egy véleményen. De a sors úgy akarta, hogy amit mi fegyverrel megvédelmeztünk, az törvénybe is lett iktatva és az akkor kivított és megvédelmezett törvények még most is szentek és alapjai azon haladásnak, amelynek a szabadelvűség terén most vagyunk tanui. Kérésünk továbbá az, hogy lenne kegyes nagyméltóságod a mi hálánkat és köszönetünket ezen jótéményért és elismerésért szavakban tolmácsolni ő felségének, királyunknak. (Felkiáltások: Eljen a király!) Egész lélekkel és lelkesedéssel kiáltjuk: Eljen a király! Eljen Széll Kálmán! (Lelekes éljenzés.)

Széll Kálmán miniszterelnök az üdvözlőre így felelt:

Mélyen tisztelt barátaim! En nagy és mélyen érzett hálával fogadom ezeket a kitüntető és elismerő szavakat, annál nagyobb hálával, mert nem tettem egyebet, mint amit kötelességemül éreztem; (Eljenzés) nem tettem egyebet, mint követtem szívem sugallatát (Eljenzés.) és azon kegyeletet, amely minden magyar ember szívében él azok iránt, akik a hazáért azokban a válságos időkben küzdöttek, szenvedtek és vérezték. Az, amit én tettem, ezekhez az érdemekhez képest igen kicsiny, csekély dolog. Annak, amint az én t. barátom mondta, egy erkölcsi célja volt, egy nagy célja (Tetszés éljenzés.) elismeréssel adózni és az egész világ előtt manifesztálni, hogy ez az ország és azok, akik annak élén állanak és hivatják az ország érdekeit és kérdéseit minden téren és minden irányban képviselni, érzik azt a nagy kötelességet, amely rájuk hárul, azt a kötelességet; odaállítani a honvéd érdemeit abba gloriolba, amelyet kiérdemelt magának.

A mi koronás királyunk, 6 os. és ap. királyi felsége akkor, amikor fejére tette a magyar koronát a nemzet és akkor, amikor elsőbbsen nyilatkozott meg, azt az adományt, amelyet a nemzet neki ősi idők óta és ősi szokás szerint felajánlott, arra az oltárra tette le, annak a nagy engesztelődésnek, annak a nagy munkának él megpecsételéséppen, amely amikor lezárt szomorú időköt, megnyitottak a jobbik reményét.

En, mint az ő szolgálja és mint a nemzet szolgálja, mert együttesen szolgálom királyomat és nemzetemet, (Eljenzés.) csak kötelességet teljesít, midőn a példát követve, elhárítottam azokat az akadályokat, amelyek még voltak, hogy az elismerés a maga teljes integritásában, a maga teljes értékében önök előtt álljon.

Ezekért a kitüntető szavakért és megemlékezésükért fogadják őszinte köszönetemet. Sohasem fogom elfelejteni ezt a jubileumot, amely kormányzati működésemmek mindig egyik legszebb pillanata lesz.

Az ősz honvédek mélyen meghatva hallgatták a miniszterelnök poétikus és hazafor beszédét és végül lelkes éljenzésben fejezték ki hálájukat ügyük felkarolásáért.

Búcsú.

Pragerhofban, Keekeméten,
Dombóváron, Fiumében
Látták erre, arra.
Mégse lettek itt se, ott se,
És sehogyse és seholse
A kuruc magyarrá.

A rendőrök mennek, jönnek
S detektívek vendéglőknek
Ajtajában állva,
Megfigyelik ezt is, azt is,
Hogyha úr, hogyha paraszt is,
Jaj! de mindhiába.

Nincs sehol se Keekeméthly,
Ezer kérdi, egy sem érti,
Arra, merre tűnt el.
Telefonon, telegráfon,
Tele bajjal, száz határon
Kérjük, van-e bűnjel.

Hír se hallik, szó se rebben,
Merre, hol van? Ósmeretlen,
Nyoma semmivé lesz.
Tengeren túl juttva cölhoz,
Keekeméthly brigadéros
Jó éjszakát, édes.

Whill.

FŐVÁROS.

(*) **A főváros költségelirányzata.** A pénzügyi és gazdasági bizottság ma délután folytatta és be is fejezte a költségelirányzat részletes tárgyalását. A felső kereskedelmi iskolák számánál Bárczy István tanácsos egy kérdésére válaszolva, kijelentette, hogy a felső kereskedelmi iskoláknál a tandíjat olyan nagy mértékben föl lehet emelni, hogy az ezen a címen befolyó összegekből az összes kiadások 70—80 százaléka kikerül. Erre az iskolaszabályzat megalkotásánál figyelemmel lesznek.

A segélyezések címének során Palotai Rezső bizottsági tag, Bencze Benő előljáró és Almádi Géza tanácsos a tétel megadása mellett szavazott, hogy hagyják benn a kötsügvetésben azt a 2000 koronát, amelyet a III. kerületbeli föld- és szőlőművesek-egyesülete kért. A többség a tétel megadása mellett szavazott. Egy két leiszólás volt néhány más tételnél is és ezzel a bizottság a kiadásokról szóló elirányzatot letárgyalta, miután 2500 koronát törölt.

Palotai Rezső azt kívánja, hogy — mivel a 186.000 korona deficit eltüntetése csak azért nem sikerült, mert a főváros ezentul is föntartja a real és felső kereskedelmi iskolákat — mutassanak rá erre a körülményre, azért, hogy a kormány siettesse ebben az irányban a segítség nyújtását.

Heltai Ferenc fel akarta vettetni a jelentésbe, hogy a bizottság nem reméli a községi adó és a házbérkrajcár összegének teljes befolyását, míg Eulenbergy Salamon azt kívánja, hogy a 70 milliós bevételi előirányzatot szállítsák le 10 százalékkal. A polgármester leiszólására a bizottság mindkét indítványt elvetette.

Az elemi népiskolák tételénél Preyer Hugó, azzal szemben, hogy az iskolai tandíjak egyre csökkenő módon adnak a fővárosnak jövedelmet, javasolja, térjenek vissza arra a módszerre, hogy a reá utaltaknak engedjék ugyan el a tandíjat, ha kérik, de legyenek ezek kötelesek a szegénységüket bizonyítani. A polgármester elismeri, hogy ebben a részben rosszak az állapotok, mert a négy millióra rugó kiadásra csak 124.000 korona tandíj-bevétel esik, de mégis kéri, ne hozzanak most konkrét határozatot, annál kevésbé, mert Bárczy István tanácsos, mint a tanügyi osztály vezetője, erre vonatkozólag nemokára előterjesztést fog tenni. Bárczy István tanácsos szerint tényleg rendkívül nagy számban veszik igénybe a tandíj alól való fölmentést. Sigray Pál csatlakozik Preyer nézetéhez, mert valóban szinte megdöbbenő dolog, hogy mennyire visszaáznak azzal a joggal, hogy a tandíj megfizetésére képtelenek jelentenek ki magukat az érdekeltek. Ő is a mellett van, hogy a valóban reászorultaknak el kell engedni a fizetést, hanem akiknek módjukban van a díj megadása, azok ne bujhassanak ki a kötelezettség alól.

A többség akként határozott, hogy utasítsák a tanácsot, foglalkozzék ez ügygyel és tegyen róla jelentést.

Ezzel a pénzügyi- és gazdasági bizottság befejezte a tárgyalásokat és a polgármester nyomtatékosan ismételte, hogy a főváros anyagi helyzete aggodalmakra ad okot, de remélhető, hogy a polgarság és a kormány együttes jákárata közreműködésével sikerül a nagyobb bajokat elhárítani.

A költségelirányzat mérlege tehát, a pénzügyi- és gazdasági bizottság megállapítása szerint a következő:

Kiadás	36,524.608 korona.
Bevétel	36,340.999 "
Hiány	183.609 "

SZÍNHÁZ, ZENE.

D a l

Florika szerelméből.

Ki hiszi, ki mondja,
Hogy a búbánatnak,
Hogy a szerelemnek
Ne volna bolondja,
Ne volna halottja?

Mi kell a virágnak?
Egy kis hideg harmat,
Egy kis hideg szellő
S többé ki nem sarjad,
Többé ki nem hajthat!

Nem kell oda nagy seb,
Hogy végtelen fájjon,
Elég egy kis szúrás,
Hogy örökké fájjon,
Csak szíven találjon.

Moldován Gergely.

** **Burmester.** A nagy hegedűs, akinek művészetét a legutóbbi filharmoniai hangverseny alkalmából méltattuk, ma este önálló hangverseny rendezést a Vigadó nagytermében és ezuttal is a hódítók módjára játszott a közönség szívével. A műsor első

száma: Beethoven D-dur szonátája az óriási csarnokban nem érvényesülhetett, mert természetesen fogva intímabb terembe való. — *Spohr*: VII. hangversenye volt a műsor második száma és ezt a nemes, klasszikus alkotást nemesebb és klasszikusabb előadásban el se lehet képzélni. Az a mélyeszes hatás, amelyet *Burmeister* ezzel keltett, a legnagyobb művészi diadal. *Bach*: *Ciaconnája* a mester széles tónusu hangszerén szinte orchesterális hatást keltett. Hallottuk még *Masse-*net, Ernst egy-egy kompozícióját és természetesen sok másat is, többek közt a Bach-féle *Airt*. *Mayer-Mahr* tanár, mint kísérő és szólista egyaránt kitűnő.

** Népszínház. A Népszínház ma esti vendége, *Szekely Irén* a nagyváradi Szigligeti Színház kolaraturanekesnője hírebből nem ismeretlen a budapesti közönség előtt. Neve meg-megfordul a fővárosi újságok színházi rovataiban, egy-egy jelentősebb sikere alkalmából, melyet a vidéki színpadokon arat. Mai bemutatkozásja a *Cigánybáró* Salfijában igazolta mindazokat a díszleteket, melyeket felőle olvastunk és hallottunk. *Szekely Irén* elsőrangú énekesnő, ritka szép és erős ének-organummal. Enekét hallgatva, önkénytelenül felvetődik az emberben a következő kérdés:

— Hogy lehetséges az, hogy az Opera vezető emberei folyton azt hangoztatják, hogy egy hazai ensemble-t óhajtának összehozni s egy ilyen kiváló énekesnő éveken keresztül sétál egyik vidéki színpadról a másikra anélkül, hogy az Andrássy-úti sphynx palotában eszébe jutna valakinek ez a kiváló és becses magyar énekes?

Mert *Szekely Irén* erőteljes és gyönyörű ének-organuma, sőt még játék-technikája is az operai világba valószínűleg predestinálja. Az operettre valóssággal sok a hangja, — mikor az operett-színpadon ma olyan kétségbeeséssel kevés hanggal beéri a közönség.

Ezek után szinte fölösleges mondani is, hogy a vendégművésznő remekül énekelte Saffit s hogy a közönség a legnagyobb tetszéssel fogadta. Zajos, meleg tapsok kísérték a nagyváradi primadonnát végig az egész estén ugyanígy, hogy a második felvonás után még a vasfüggöny kis ajtaja is megnyílt a vendégművésznő számára. Sikere tehát a legteljesebb s nagyon rossz jósoknak kellene lenniük, ha csalódnának abban, hogy ez az énekesnő végre is meg fogja találni utját a M. kir. Opera színpadára. Mert hát ezt a becses erőt egyszer csak mégis észre kell vennünk az Andrássy-úti — Sphynxeknek.

Az előadás maga is jó volt. *Németh* ismert pompás Zsupánja. *Tollagi* humorban kilogyhatatlan Camerogrója ma sem tévesztették el komikai hatásukat. *Veróna-Margó* Célia kitűnő Cijrája semmit sem engedett kitűnőségéből és *Kenedich* is szépen énekelte és hatással játszott Barinkayt. *S. Harmath* Ilona nagyon kedves Arzéna volt s harmadik felvonásbeli Izé-kupláját sok izéssel és kellemesen csengő hanggal énekelte. Meg is tapsolták érte. Dícsérőleg kell még megemlítenünk *Kris Mihály* zamatos Gábor diákját és *Kereszényi Sarolta* diskreét Mirabelláját. A ház elég szépen megtelt. (M—s.)

** Erzsébet királyné emlékezete az Operában. A M. kir. Operában holnap, kedden, Erzsébet-napján megdicsőült Erzsébet királyasszonyunk emlékeztető kegyeletos előadást tartanak. Ez alkalommal *Liszt* Ferenc tényszerű zeneművét a *Szent Erzsébet legendája* című oratóriumot adták elő bérletfolyamban. Az előadás főbb szereplői: *Semsey* Mariska, *M. Rother*, *Payer* Margit, *Váradi* Margit, *Berts* Mimi, *Várent* Szendrői, *Takács*, *Beck*, *Várady*.

** Gróf Zichy Géza sikere Magdeburgban. Gróf *Zichy Géza*ának *Roland mester* című dalműve, mint egy *magdeburgi* táviratunk jelenti, tegnap bemutatóján a legzajosabb sikert aratta. A szerzőt, aki a bemutatón jelen volt, nagyban ünnepeleik. Tizenkétzer hívták a lámpák előbe s több babérkoszorút nyújtottak neki át.

** Szoyer Ilona az Operában. A m. kir. Opera igazgatósága és *Szoyer Ilona*, a Magyar Színház volt énekesnője közt, mint megbízható forrásból értesülünk, szerződési tárgyalások folynak, amelyek már a legközelebbi napokban eredményre is vezetnek. *Szoyer* kisszony az Opera szubrett-szerepkörét fogja betölteni.

** Vendégzereplés. *Szabath*ról írják nekünk, hogy *Kenedich* Kálmán, a Népszínház jeles tenoristája szombaton este ott vendégzereplést a *Cigánybáró* című operettben. *Kenedich*, aki a címszerepet játszta, ugy művészi énekével, mint játékaival nagy hatást ért el s a közönség a felvonások végén többször a lámpák elő szólította a vendégzereplő művészt.

** Hírek a Vigaszínházról. A Vigaszínház legközelebbi újdonságából, *Alfréd Capusnek* *Leontine* főjele című bohózatából napról-napra folynak a próbák. Az újdonság, értesülünk szerint, a jövő héten bemutatásra kerül. — Holnap kedden *A nevezetes kastélyt*, *Bisson* és *Berr de Turique* mulatságos vígjátékát adják,

amely a szezon egyik legkedveltebb darabjának bizonyult. Az újdonság már nyomatásban is megjelent, még pedig a *Fővárosi Színházak Műsora* című vállalat legújabb füzetében.

** Tarka Színpad. A Tarka Színpad, melynek első három előadását zsufoolt ház nézte végig, holnap, kedden már este 10 órakor kezdi meg előadásait a Fővárosi Orfeumban. A változatos és tréfás műsor nagy tetszést kelt.

** Réjane asszony a Vigaszínházban. *Réjane*, aki egy nappal meghosszabbította berlini vendégzereplését, kedden érkezik társulatával Budapestre s szerdán kezdi meg vendégjátékát a Zaza címszerepében. A nemet császárvárosban francia művésznőt még sohasem ünnepeleik úgy, mint *Réjanét*. Vendégzereplésének végén már két előadást tartott naponként, kivétel nélkül mindig zsufoolt házak előtt. A berlini újságok nagy dícsérettel nyilatkoznak *Réjane* asszonyról és társulatának tagjairól. Ezek között első helyen áll *Gaston Dubose*. Az ösztájtéket is minlaszerűnek mondják. A budapesti közönség is nagyon érdeklődik *Réjane* asszony vendégzereplése iránt, amit élénken illusztrál az, hogy a négy előadásra már eddig több mint huszezer korona értékű jegy kelt el.

** Hírek a Népszínházról. *Moldován* Gergely *Flórián szerelme* című népszínműve, mint értesülünk, a jövő héten kerül a Népszínházban bemutatásra *Blaha* Lujzával a 10 nő szerepben. — Holnap, kedden, a Népszínház új operettje, a *Teréz kapitány* kerül színpadra, a címszerepben *Kéry Klárával*; szerdán pedig a *Katalin* adják elő *Zilahiné* S. Vilma asszony vendégjátékával, *Germain* szerepében *Kéry Klárával*.

** Műkedvelők a Tisztviselőtelepen. A Házeépítők Egyesületének helyiségeiben szombaton este műkedvelői előadás volt, amely pompásan sikerült. *Körösmezey* Gusztáv, a Nemzeti Színház jeles művésze a főérdem, aki a betanítás munkáját végezte.

Az előadásban *Körösmezey* Gusztávon kívül részt vettek: *Bene* Etelka, *Körösmezey* Margit, *Kremmer* Ilonka, *Lung* Etelka, *Rekenye* Mariska, dr. *Battlay* Geza, *Battlay* Imre, *Dudits* Pál, *Lung* Géza, *Mauritz* Gyula, dr. *Sikorszky* Titusz, új. *Vladár* Viktor. Az előadás sikerét reggelitartó tánc koronázta meg. A szép estélyen jelen voltak: *Özvegy* *Battlay* Imréné, *Röjtők* *Bene* Jánosné, dr. *Baló* Gézané, *Baló* Lajosné, *Bacsinszky* Edéné, *Dudits* Pálné, *Fehér* Antané, *Hieronymy* Béláné, *Humayer* Józsefné, *Humayer* Béláné, dr. *Huszár* Dezsóné, *Istóczy* Gyözóné, *Incze* Józsefné, *Körösmezey* Gusztávné, dr. *Kremmer* Antané, dr. *Kaiser* Károlyné, dr. *Kerékygártó* Elekné, *Lehr* Albertné, *Lung* Györgyné, *Nagy* Sándorné, *Okolicsányi* Gyuláné, *Özvegy* *Párvy* Ivánné, *Rekenye* Józsefné, dr. *Schmidt* Attiláné, *Schön* Istvánné, dr. *Szaita* Lászlóné, *Szűts* Gyuláné, *Tóth* Ernőné; *Battlay* Marcsa, *Bene* Etelka, *Baló* Aranka, *Baló* Jolán, *Bánffy* Mariska, *Bánffy* Jolán, *Bibó* Pistike, *Hieronymy* Lili, *Istóczy* Herminke, *Istóczy* Rózsáska, *Kannur* Duciika, *Körösmezey* Marita, *Kremmer* Ilonka, *Kordina* Emma, *Kerékygártó* Margit, *Lang* Józka, *Etus*, *Irma*, *Lumpe* Mici, *Meszlenyi* Adrienne, *Okolicsányi* Marcsa, *Rekenye* Mariska, *Szemek* Mariska, *Ujváry* Lizka, *Waginger* Miska.

** Székely Irén második vendégjátéka. *Szekely Irén*, a nagyváradi Szigligeti Színház kitűnő énekesnője, aki ma este a *Cigánybáró* Szaffiját énekelte, csütörtökön a *Boszorkányvár* operett *Coralie* szerepében lép fel. Az előadásban részt vesz *Blaha* Lujza asszony is, aki *Verus* szerepét játszza.

** A Fővárosi Gyermekszínház megnyitása. A Föld-féle *Fővárosi Gyermekszínházban* teljesen zsufoolt ház előtt tartották meg vasárnap délután az idei szezon megnyitó-előadását. A megnyitó-előadás *Tündér Ilona* és *Argyirus királyfi*. *Föld* Mátvának, a gyermekvilág kedvelt írójának bájos varázsgéje került színre. A teltmőlt ház nem győzött eleget tapsolni a sok tarka jelenetnek, a gyönyörű új díszleteknek és jelmezeknek.

** Erzsébet királyné emlékezete a Telefon Hírmondóban. Boldogult Erzsébet királyné emlékeztető ma este *Liszt* Ferenc jelenetelt oratóriuma, a *Szent Erzsébet legendája* kerül előadásra. A Telefon Hírmondó az Operaház o kegyeletos előadását előzetes lakására közvetíteni fogja, úgy hogy azok, ki sem mozdulva a szobából, végighallgathatják az operát. Az operaközvetítés után a rendes esti felolvasás következik, majd annak bevezetővel cigányzene lesz hallható a kagylókön keresztül, melyet az Emke- és az Elile-kávéházból közvetít a Telefon Hírmondó.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

○ A Tudományos Akadémia III. osztálya báró *Eötvös* Loránt elnöke mellett ma délután ülést tartott. *Klug* Nándor r. tag jelentést tett hasnyálmirigy fehéjre emésztéséről tett vizsgálatairól. *Kürschak* József I. tag előterjesztette *Stäckel* Pál kültag részéről „Vizsgálatok az abszolút geometria köréből” *Bolyai* János hátrahagyott irataiban” című értekezését, melyet *Kürschak* magyarrá fordít. *Klug* Nándor Szűs Adolf egyetemi tanárnak, *Lenhossék* Mihály I. tag Szűs Aurél orvostanhallgatónak egy dolgozatát terjesztette elő, végül dr. *Hollós* Lászlónak „Uj gasteromycefa fajok Magyarországból” című munkáját mutatta be *Nágyócsy* *Diets* Sándor I. tag,

EGYESÜLETEK.

(A Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben) ma *Bresztovszky* Béla mérnök folytatta mult héttől megkezdett előadását, amely a mennyezetek próbaterheléséről szól. Elmondta, hogy nemcsak külföldön, hanem hazánkban is több új szerkezetű mennyezet szakadt már le a gondatlan készítés és az ellenőrzés hiánya miatt és nem egy embert temetett már maga alá. Nálunk ugyanis, ha valakinek megengedte a hatóság valamely szerkezet készítését, nem ellenőrzik, hogy csakugyan olyan jól készül-e az épületen is, mint ahogy a bemutatott próbán készült. Az építető nem kap tehát megbízható munkát és a nagyközönség hite a modern szerkezetek jóságában megrendül. *Bresztovszky* a nagyszámú hallgatóság élénk helyeslése közben azt indítványozta, hogy a Mérnök-Egylet tegye meg a szükséges lépéseket arra, hogy egy állandó bizottság szerveztesse az építő-hatóságok, a műszaki tudomány és gyakorlat pártatlan szakértőiből. A bizottság hivatása az lesz, hogy a mennyezeti próbákat és az épületek ellenőrzését megbízható alapon végezze. Ennek a bizottságnak lelkiismeretis munkája és szigorú ellenőrzése meg fogja védeni a nagyközönséget a visszaélések és szerencsétlenségek ellen és az új szerkezetek iránt való bizalmatlanságot a jogos mértékre csökkenteni, ami az ipar és ágának fejlődését biztosítja.

(A Liptóvárosi Demokrata-Kör) ma este alakuló közgyűlést tartotta a Némethy-féle vendégülkülönteremben. A gyűlésen körülbelül 300 polgár jelent meg, főképp a kerületi kisebb iparosok és kereskedők köréből. *Cserna* Lajos az előkészítő bizottság nevében a gyűlést megnyitván, az alakuló közgyűlés vezetésére *Nagy* Andort kérte fel. Ezután felolvastatták az alapszabályok és megválasztották a tisztikart. *Nagy* Andor, akit a közgyűlés a kör elnökévé választott, lelkes szavakkal vázolta a kör célját és bejelentette, hogy a körnek néhány nap múlva saját helyisége lesz.

Nyiltér.

Osztálysorsjegyek

a most kezdődő I. húzashoz eredeti áron kaphatók.

1) sorsjegy 12 kor. || 2) sorajegy 3 kor.
1) 2) " 6 " || 3) " 1.50 "

Mercurbank

BUDAPEST, IV., Váci-utca 37. szám.

Vevőinknek eddig már több mint

10 millió korona nyereományt fizettünk ki.

(Teljes titoktartás biztosított.)

Megrendelésenként a e lap hirdetéséből készített találatos megrendelési jegyet felhasználni.

Császár-fürdő

nyári és téli gyógyhely

Prospektus ingyen és bérmentve.

Nyilatkozat.

Alulírottak, mint néhai *Keckskeméthy Aurélnak* fia és unokája, ezenel kinyilatkoztatjuk, hogy az elhunyt irónak egyetlen leszármazó vagyunk és egri *Keckskeméthy Gyözöl* — kit nem is ismerünk — semmiféle rokonságban nem állunk.

Keckskeméthy Elek.
Keckskeméthy Ödön.

(Az e rovat alatt közöltteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZÉK.

§§ *Jókainé* kosszorja. Öszinte örömmel és megnyugvással adunk hírt arról a tárgyalásról, melynek során egy kínos incidens hullámai simultak el végképp s amelynek végső eredményeképp azt jelenthetjük, hogy *Jókai* Mórón szűl. *Nagy* Bella fényes elégteltelt kapott. *Fesztay* Árpádné, szűl. *Jókai* Róza a mai tárgyalason nyíltan és őszintén kijelentette, hogy sem *Jókait*, sem *Jókainét* sérteni, sem nekik fájdalmat okozni nem akart. A részéről történtek felől pedig sajnálkozását fejezte ki. Ez tökéletesessé tette az elégteltelt.

Az ösmert affért a nyolcadik kerületi kapitányság tárgyalta ma déiben. *Jókai* helyett képviselője, dr. *Sebestyén* jelent meg. A tárgyalás elején *Fesztay* Árpádné, szűl. *Jókai* Róza, ki *Laborjay* Róza unokája s akit *Jókai* és első neje törvényesen adoptáltak, kijelentette, hogy ő a tudvalevő alkalommal a kosszora feliratát félreértette, kegyeletlenséget vét benne fele-

dezni is ezért akarta a szalagot eltávolítani. Hogy mit cselekedett indulatában, azt már alig tudja, mert az indulat önkívületbe ragadta.

Ezt a kijelentést Feszty Árpádné a következő szavakkal zárta be:

Ha mégis atyám Jókai Mór és neje született Nagy Bella azon téves hiszemben lennének, hogy tettem által atyámat, vagy jelenlegi nejét sérteni akartam, kijelentem, hogy ez szándékomban nem állott és őszintén sajnálom, hogy ezzel nekik fájdalmat okoztam.

Az ós-inte megbánás és sajnálkozás szavait jegyzőkönyvbe vették, s Jókai Mór képviselője dr. Sebestyén József nyomban kijelentette, hogy feljelenéseit visszavonja és Feszty Árpádné megbüntetését nem kéri.

Néhány perccel mulva Krecsányi Kálmán rendőrkapitány kihirdette az ítéletet, mely szerint fölmenti Feszty Árpádnét a kihágás vádjáról és következményei alól.

Kint azáltal sok száz főnyi közönség gyűlt össze és mikor Feszty Árpád és neje elhagyták a kapitányság házáat, lelkesen éltette Jókai Mórt és nejét.

Falkai bűnpöre.

Budapest, november 18.

Míg Kecskenéthy az enyhe olasz ég alatt szíjja tele a tüdőjét, addig sikkasztási elődje, Falkai László másodsor áll törvényt bünéért. Az első tárgyaláson védője, dr. Vássonvi Vilmos arra kérte a törvényszéket, hogy mielőtt ítéletet mondana védené fölött, vizsgálta meg orvosszakértőkkel annak elméleti állapotát. A törvényszék helyt adott a védő kérésének, elnapolta a tárgyalást s az orvosszakértők betérés-tették véleményüket, mely teljesen épelméjűnek mondja a sikkasztó lelvénorodót.

Az újabb tárgyalást Szabó bíró elnöklésével ma tartották meg. A vádatóságát Gaál Endre királyi ügyész képviseli a kincstár Siket Traján. Védő: dr. Vássonvi Vilmos országgyűlési képviselő. A hallgatóság részére lennatartott padosorok ma is szorongásig megtettek. A közönség egy része velőhordokból állott, kik csiggedi íróval, meleg részvétellel figyelték megtévedt kollegájuk törvényszéki drámáját.

Falkai az elnöknek arra a kérdésére, hogy bűnösnek érzi-e magát, ma is halkán és közömbösen mond a hogy igen.

Elnök: Önnek 800 K. fizetése, 240 K. lakbére volt, azonkívül 80 korona fizetési póléka, ugyanannyi jutaleka. 192 korona káránakantási összege, meg aztán a felektől is kapott borralvált; mennyi lehetett ez?
— Naponként 40—50 krajcár.
— On május 28-án 113 utalványt, több pénzlevelet és 13 csomagot vett át kézbesítés végett s ezenkívül 3497 koronát kifizetés céljából. Kézbesített valamit?

— Igen.
— Mit?
— Arra már nem emlékszem.
— A pénzlevelekben levő összeg 36.518 koronát tett ki, ugy-e?
— Lehetéges.
— A késpénzből kifizetett valamit a feleknek?
— Nem tudom már.
— On idejűt a postakocsival a törvényszék épülete elé. Mit mondott a kocsisnak? Hogy a tárgyalása van?

— Igen. Aztán keresztüljöttem az épületen, eldobtam a sapkámat s a Markó-utcai kapun jöttem ki.
— Hova ment?
— A Margitidőn keresztül Budára s onnét gyalogosan tovább.

— Hát mért követte el ezt a cselekményt?
— Sanvargatolt volt a helyzetem. Sokszor elfizettem magamat 40—50 forint erejéig. Ezt nekem kellett megteríteni. Egyszer ilyen célra gyűjtést is rendeztek a számomra.

— Volt a családjában betegség?
— Volt.
— Akkor fogamzott meg önben a sikkasztás gondolata?
— Azelőtt is gondoltam rá, de nem határoztam el.
— Nem készült elő a cselekményre?
— Nem.
— De aznap már tudta, hogy sikkasztani fog?
— Gondoltam, de egészen akkor se voltam még alhatározva.

— Hát hol határozta el?
— Itt az épületben.
Elnök: Bejelentem, hogy a múlt tárgyalás óta két letét érkezett a törvényszékhez: egy 5 dolláros, melyet a vádlottnál elrejtve találtak, s melyet a hamburgi rendőrség küldött be, és azok a hajójegyek, melyeket a vádlott családjának küldött, s melyek 91 1/2 dollárt vagyis 807 koronát képviselnek. Azonkívül az igazságügyminiszter értesíti a törvényszéket, hogy a vádlott kiadásai költségei 3844 koronára rughnak.

Siket Traján posta- és távdatanásos tudtal adja, hogy Falkainál 16 pénzlevelet volt de ezek közül csak 9-et vitt el. 7-et visszahagyott, mert ezek nem pénz, csak chequeket tartalmaztak. Ez államkincstár kara je eneg a kiadási költségekkel együtt 5062 korona 75 filler.

Elnök: De a kiadással járó költségeket nem tudhatjuk be a sikkasztott összegbe.

Siket: Kérem mindamellett a vádlottat az egész kárösszegben marasztalni.

A törvényszék ezután dr. Darvas Sándort, Falkai kezelőorvosát halgatja ki.

— Sokszor megfordult Falkaiéknál?
— Sokszor, mert hol a gyermekei voltak betegek, hol meg ő. Az egyik gyermekének tüdőgyuladása és hevenyterőző betegsége volt.

— Mikor kezelte?
— Mult év december elejétől január elejéig. Azután maga Falkai lett beteg, s csaknem egy hónapig tartott a betegsége.

— Mikor volt ez?
— Ez év januárjában, s tartott febrúár közepéig.
— Milyen volt Falkaiéik lakása?
— Igen elhanyagolt. Szoba, konyhából állott az egész, s nagyon szegényes volt.
— Fizetett önnek Falkai?
— Nem mert egyleti orvos vagyok.

Szeppessy bíró (a tanuhoz):
— Falkai betegsége milyen természetű volt?
— Falkai a gyermekétől lett beteg. Súlyosabb agybántalmak győzőrték. Az agyregék burkán vérömléseket észleltem Gyakori fejfájása volt. olykor meg léleg öntudatlanul fektűt. Kora hajnalban utva jötték értem, hogy siessék, mert Falkai haldoklik. Odamentem, s éppen egy epilepsziás roham végéhez érkeztem.

Védő: Emlékszik arra, hogy mind a négy gyermeke egyszerre beteg lett volna?
— Hallottam, de akkor nem én kezeltem őket.
— Emlékszik, hogy Falkai maga ápolta a gyermekeit?

— Onnét tudom hogy egyszer kora hajnalban hívtattak s mikor belétem. Falkai ott ült a gyermek ágya szélén, a többiek mind aludtak.
Kihallgatott dr. Pálmai Izsót, kinek házában Falkai házmaster volt. Falkait becsületes, tisztességes pontos embernek ismerte. Nem volt jó viszonyok közt, mert amikor otthagya a házmasteri állást, még 90 forinttal adotta maradt a háziurnak. De ezt egy évvel később kifizette.

Elnök (a tanuhoz): Miben leli a magyarázatát annak, hogy Falkai ilyen bűncselekményt követett el?
— Mikor hozzám jött, el volt adósodva s elegendet is kért. Lehet, hogy a gyermekeinek betegsége, a gondok vitték rá, talán a felesége se volt jó gazdasszony.

— Milyen volt az egészségi állapota?
— Amíg nálam volt, nem volt rossz.
Az utolsó tanu Falkai János műkertész, a vádlott testvére.

— Ismerte az öccse viszonyait?
— Ismertem, nagyon szegényesen éltek.
— A gyermekeit betegeskedtek?
— Egyszerre 4 is beteg volt, meg ő maga is.

Védő (a tanuhoz): Emlékszik, hogy Falkai fiatal korában holdkóros volt?
— Emlékszem. Fülkelt néha éjszaka és kiment a kertbe. Utána mentünk s csak nagysókára tudtuk magához téríteni.

— Aludt?
— A szemei nyitva voltak, de öntudatlan állapotban volt.

A tanu kihallgatása ezzel véget ért s Moravesik tanár törvényszéki orvosszakértő előadta véleményét. Erre az időre a vádlottat a teremből eltávolították.

Utána a perbeszédre került a sor. Dr. Gál Endre kir. ügyész vádbeszédében beigazolta láttá Falkai bűnösségét s marasztaló ítéletet kért. Dr. Vássonvi Vilmos nagy hatást keltő védbeszédében erősen kikeit az állam azon eljárása ellen, hogy alkalmazot-tait oly rosszul javadalmazza, hogy nem csoda, ha ezek a szegény emberek nagy nyomorúságukban bűnre vetemednek. Nap-nap után százezeret biznak az ilyen „dresszirozott ebek”. A „hentesarut” hordják és egyideig lelkiismeretes buzgóssággal és hűséggel. De végre mégis erőt vesz rajtuk korgó gyomruk s beleharapnak. — Falkai is ilyen dresszirozott eb volt. Evekelt az becsülettel végezte dolgát, de mikor oly nagy nyomorba jutott őt apró gyermekével és feleségével, hogy még pünkösdi napján sem volt ennivalójuk, bizony megtörtött lelkierejének ellentálló ereje s beleharapott a hentesáruba — sikkasztott. Majd esetelte a Falkai család nagy nyomorát és végül enybe büntetést kért.

A perbeszéd után elnök Falkait szólította fel, kérdezve, van-e még védelmére valami mondanivalója?

Falkai: Nagyságos elnök ur. én Newyorkban, amikor elotgatt, mindárt átadtam az összes pénzt, azon hiszemben, hogy akkor nem szolgálatnak ki. Pedig ha ígyvédtet loagadtam volna, ami bekekerült volna legalább 3000 iriba. talán meg tudtam volna gátolni a kiadásomat. De ezt nem tettem, mert haza akartam jönni bűnhődni.

A bíróság ezután ítélehozzatalra vonult vissza. A törvényszék a vádlottat hivatali sikkasztás bűntettőrt 3 évi fegyházra ítélte, amely büntetésből az e szenvedett vizsgálati jogász által három hónapot kitöltőtnék vett a bíróság. — Az ítélet ellen az ügyészség súlyosbításért, vádlott és védő felmentésért, illetve enyhítésért elebbezést jelentettek be.

TÁVIRATOK.

Bécs, november 18. A költségvetési bizottság ma több órai után elfogadta a kereskedelmi miniszteriumnak tárgyalás alatt levő költségvetését, azután minden vita nélkül az udvartartás és a kabinetiroda teteleit és végül a Reichsrath tételének tárgyalásába fogott. A vita olyamán báró Morsey Kiemannal együtt határozati javaslatot indítványozott, amelyben a kereskedelmi miniszter felszólítatuk, hogy a pénzügyminiszterrel egyetértőleg szólaljon fel a magyar kormány-

nál az ellen, hogy az osztrák üzleti világot az osztrák-magyar határszélén a magyar pénzügyi közegek zaklatják.

Vilmos császár a hajóépítésről.

Berlin, november 18. A ha óépitészeti műszaki társaság barmadik rendes nagygyűlése ma kezdődött meg a charlottenburgi műszaki főiskola aulájában a császár jelenlétében. A gyűlésen résztvett Tirpitz tengerészeti államtitkár is. Brinkmann titkos tengerészeti építészeti tanácsos előadást tartott az ágyuk felállításáról a sorhajókon és ennek határsárhoi a sorhajóik építési módjára és alakjára. Az előadást követő vitában a császár is felszólalt és katonai szempontból világotlotta meg a kérdést. Utalt a katonai követelmények befolyására, a hajóépítés és a tüzérség fejlődésére. Nálunk, mondá, kezdettől fogva arra törekedtek, hogy a tengerésztszettek befolyása lehetőleg irányadólag hasson a hajóépítőre és tervezőre. Mi voltunk az első nemzet, mely képes volt egy aktív kapitányt a hajóépítészeti hivatal élére állítani. A hajótipusok, amelyeket most alkalmaztunk, a legjobbak a mi céljaink szempontjából, a mi kitűnő tervezőink és pompás hajógyárainknak köszönhető. Háromnegyed egy óra telé a császár távozott a gyűlésből.

A horvát tartománygyűlés egybehívása.

Zágráb, november 18. A hivatalos lap mai száma királyi leiratot közöl, amely a tartománygyűlést november 28-ára hívja össze.

Vilmos császár Bécsben.

Bécs, november 17. Vilmos császár jövő tavasszal itt meg fogja látogatni Ferenc József királyt.

Botrány a francia képviselőházban.

Páris, november 18. A képviselőházban ma izgatott jelenet volt a kínai expedició költségeinek lefedésére szolgáló 3% os járadék-kütvények kibocsátásáról szóló törvényjavaslat tárgyalása közben. Az előadó után ugyanis Ribot szólalt fel s azt mondotta hogy a bizottság még restelkedni fog egyszer ezért a jelentésért.

Erre Bertheaux (radikális-szocialista egy dugzagdag ügynök) átkiáltott a szónokhoz:
— Ráférne egy pár poton!

A közönség és a jobboldalon óriási zaj támadt s az elnök felszólította Bertheauxt, hogy kövesse meg a parlamentet s hogy vonja vissza szavait. Bertheaux vonakodik ezt megtenni, mire a Ház a cenzurát alkalmazza ellene. Ribot a szószekekre lép, de a szélsőbaloldali zajongása miatt nem tud szóhoz jutni. Az elnök félbeszakítja az ülést.

Li-Hung-Csang dicsérete.

Peking, november 18. Az özvegy császárné újabb rendeletet bocsátott ki, amelyben kiemelt Li-Hung-Csang érdemeit és elrendeli, hogy Li-Hung-Csangnak szülővárosában diadaliv alakjában emléket állítsanak. A rendelet Li-Hung-Csang legidősebb fiának és ivadékaiknak buszonhárom nemzedéket át a márkí címet adományozza.

Kormányválság Szerbiában.

Belgrád, november 18. Általános kormányválság készül. A közoktatásügyi miniszter már lemondott.

Közgazdasági táviratok.

Berlin, november 18. A Danzig-Neu-Fahrwasser-cukorlinomító-részvénytársaság több tüzkárbiztosító-társaságnál volt biztosítva. A részvények legnagyobb része a Disconto-társaság birtokában van. A tűz következtében a kár het millió marka.

New York, november 18. (Terménytősdé.) (Zárlat.) Gyapot: New Yorkban helyben 8.— (8.—), nov-re 7.45 (7.51). Febrúrra 7.50 (7.51). New-Orleansban helyben 7.1/4 (7.15/16). — Petroleum: Stand white New Yorkban 8.65 (8.66). Stand white Philadelphában 8.60 (8.60). Refined in Cases 8.75 (8.75). Credit Advances at Oil City 1.30 (1.30). — Zsír: Western steam 8.90 (8.85). Rohe és Brothers 9.10 (9.05). — Tengeri iranyzata állandó. Novemberre —, (—), — Decemberre 66 1/2 (67 1/4). — Májusra 66 3/4 (67 1/2). — Buza iranyzata állandó. Pirok 6szi helyben 82 1/4 (83.—), Novemberre —, (—), Decemberre 79 1/2 (80.—), márc-ra —, (—), Májusra 80 3/4 (81 1/4). Gabona szállítási díja Liverpoolba 1.— (1.—). — Kévé: fair Rio 7. sz. 6 3/4 (6 3/4). Nov-re 5.35 (5.50). Febrúrra 5.55 (5.75). — Liszt: Spring Wheat cears 2.95 (2.95). — Cukor: 3 1/2 (3 1/2). — On: 27.50 (27.—). — Réz: 16 1/2 (16 1/2). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, nov. 18. (Terménytősdé.) (Zárlat.) Buza iranyzata állandó. Nov-re 71 3/8 (71 1/4). Dec-re 71 3/8 (72 1/4). — Tengeri iranyzata állandó. Nov-re 59 — (59 1/2). — Zsír: Decemberre 8.65 (8.47). — Janúrra 8.60 (8.0). — Saconna short clear 8.20 (8.20). — Sertészsír: Janúrra 15.10 (14.80). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFELEK.

Mariskával.

Leszállt a nap, Itt-ott még a felhők hamvadoznak.
A toronyban gíling-galag, ávét harangoznak.
Nő a homály. S a homályban árnyék minden alak.
Sétálgatunk Mariskával az akácfaik alatt.

Sűrű fátyol bontogat az éj szét hosszan, mélyen.
Felragyog rajt gyémánt gyanánt egy csillag az égen.
S jön a hold is, és merengve fölfele, fölfele halad,
Sétálgatunk Mariskával az akácfaik alatt.

A rác prücsök guzlicija bandájában fölzendül.
Megasztán a csalogány is egy éjrejtett helyről.
S dalol, dalol oly boldogan, szíve majd megszakad...
Sétálgatunk Mariskával az akácfaik alatt.

Gárdonyi Géza.

† **A lordmajor bankettje.** London városa fejedelmi bőkezűséggel fizeti, ha nem is valamennyi, de legalább az eső hivatalnokát, a lordmajor. Evi fizetése körülbelül 200.000 koronára rug, s a jogosult mellékes illetményekkel együtt megközelíti a 300.000 koronát is. Ennek ellenére Dimsdalet a mostani lordmajor attól félték a jóbarátai hogy magánvagyonra bele fog pusztulni a hivatalával járó fény és dísz költségeinek lefedezésébe. A lordmajor ugyanis első sorban bankettek rendezésére van kötevezve s a számlákat nem ruházhajta át semmi-éle közpénztára. A maga zsebéből kell kifizetnie, amivel a saját maga hivatalos lényét emelni akarja és — uszus szerint — emelni köteles. Mikor a jelenlegi angol király, illetőleg annak idején a walesi herceg megnősült, akkor a lordmajor bankettjének lényegvetekedett az udvari ünnepélyek bármelyikével, és ez a fény a lordmajorok körülből 200.000 koronájába, vagyis az egész évi fizetésébe került. Legutóbb a király 60-ik születésnapja volt az alkalom arra, hogy a lordmajor az ő lojaltságát és az előkelőségét egy bankett pazar fényé által kimutassa. Ez a bankett eskis 50.000 koronába került. Most azonban a 60-ik évfordulónál is nagyobb jelentőségű ünnepély következik: a megkoronázás. Hogy a koronázási bankett legalább is egy évi járandóságait fogja föl-emészteni a lordmajorok, ezt biztosra veszik Dimsdale barátai valamint — az ellenségei is.

† **A Kossuth-nóta eredete.** Tomorkényi István a Dugonics-Társaság legutóbbi ülésén érdekes adatokat sorolt föl a Kossuth-nóta eredetéről, melyekben kimutatta, hogy a stóvege szegedi származású. A dalamról már Káldy Gyula kimutatta, hogy a Rákóczy-kor zenéjének egyik szép maradványa. 1707 végén a mostani Kossuth-nóta dallamára a következő szöveget énekeltek a Székelyföldön:

Szaladj kuruc, jó a német,
Lásd, mily okos, tudós léreg!

REGÉNY.

TÜZZEL-VASSAL.

Irtá: SIENKIEWICZ HENRIK.

(67)

Mikor a Krsywonos katonáinak zürzavaros tolongását és fejtelenségét látta, így szólt Mah-nizki őrnagyhoz:

— Nem értenek ezek a haditudományhoz! Csak tódul a sok paraszt, akár a hajtó a vadat, úgy körül-fognak. De majd elbánunk velök!

Csak jöttek előre a Krsywonos emberei s az árok közepén megállottak, mert aggasztotta őket a herceziek esőndje és mozdulatlansága. De éppen e percben indult meg a sereg: lassan hátrált, úgy hogy közte és az árok között üresen maradt egy jókora félkör alakú terület: a csatamező. Nyomban azután oldalra kétfelé szakadt a gyalogság és előtűntek az ároknak szegzett torukkal a Wurzel ágyui, abban a szögletben pedig, amely a Slucs és az árok határolt, előcsillantak a nádasból a Zilsinski vezérlete alatt álló németek puskái.

Harehoz ért ember előtt nyilvánvaló volt, hogy ki lesz itt a győztes, s csakis az esztelen, erőszakos Krsywonos merészkedhetett itt csatát kezdeni. Ha egyszerre zudithatta volna minden emberét Wisniovieckire, még akkor sem győzhetett volna.

A herceg hagyta őket jönni. Megakadályozhatta volna, hogy csak egy közák is átjőjön az árokn, de ő a kardvőgére várta az ellenséget, amelynek vezére egészen elvakult dühében, s már arra sem figyelt, hogy a túlsó parton küzdő katonáinak aligha küldhet majd elegendő segítséget, mert hiszen a keskeny átjárón nagy ügyfelebbajjal vergődhetnek csak át a csapatok.

Örülettel volt határos ez a támadás, amelybe

Hidd el, ha elér, majd megcsap,
Félre bogzott hajadba kap
Nyalka kuruc.

A mult század elején verbunkos huszárnótának énekeltek, aztán szerelmes dal lett belőle. Mikor pedig 1848. április havában a magyar kormány tíz zászlóaljnak a toborzását elrendelte, Szegeden is megindult a verbuválás. Szeged városának akkori két tanácsnoka: Osztrovsky József és Rengy Nándor zeneszóval kezdték meg reggel és délelőn már nemcsak a szükséges ezer ember volt együtt, hanem még a számon fölül háromszázan csaptak föl. Az újoncok ekkor a régi kurucnóta dallamára a következő szöveget énekeltek:

Magyarország ódes hazám,
Néked szült és nevelt anyám,
Négy esztendő nem a világ,
Eljen a magyar szabadság,
Eljen a hazá!

Négy évre szólt ugyanis a szolgalmi idő... Mikor aztán később az országgyűlés újabb huszezer újonc toborzását rendelte el, Szegeden már erre a szövegre énekeltek a verbunkost:

Kossuth Lajos azt izente,
Hogy kevés a regementje,
Ha még egyszer azt izeni,
Mindnyájunknak el kell menni!
Eljen a hazá!

Mikor az országgyűlés újból hatvan zászlóalj felállítását elhatározta, a hazafias Szeged a 104-ik zászlóalját is fölállította, most már nemcsak faiból, de bánati svábokból is. Osztrovsky. — mert tudomására jutott, hogy Rukawina, Temesvár parancsnoka a közel fekvő sváb helységeken osztrák részre szorított akar, — titkon az éj leple alatt Szegedre becsempészette a jó érzelmű sváb szülők által fiaikat. Akkor már a következő nótát énekeltek:

Kossuth Lajos azt izente,
Elfogott a regimentje,
Ha elfogott kettő, három,
Lesz helyébe harminchárom,
Eljen a hazá!

Igy keletkezett e dal, melyet később Kossuth-nótának kereszteltek el.

† **Vasut a Szaharában.** A franciák hatalmas vállalata, a Szahara-vasut már a megvalósulás stádiumába lép. Revail, Algír főkormányzója a napokban nyitotta meg nagy ünnepségek között a Szahara-vasut első szakaszát, amely Ain-Sefrától, a francia birtokok legdélibb pontjától Zubiáig vezet. Az új vonal hossza 126 kilométer. Az új vonal egy ideig sívár pusztaságon visz keresztül; 16 kilométernyi ut után a vonat a tiouti pályaudvarra ér. Tiout egy kilométerre fekszik az ugyanolyennevű oázistól. Azután a vonal egy vasuti hidon átszeli az Oued Safra folyót és sokszoros kigyóvonaiban a Moghra fensíkra kapaszkodik. Innen kezdve a vidék teljesen megváltozik: a vasut beér a nagy sivatagba. Hirtelen délre kanyarodva eléri a Mayhrar Furkani nevű oázist, amely ósrégi pálmáiról híres. Ennek pályá-

udvarából kiérve a vonal egy festői szép szakadékbajut. Aztán megint pusztaság következik, amelyet roppant nagyságu sziklatömbök, egy hatalmas föld-rengés nyomai, borítanak. Végre a vonat a djenieni pályaudvarra ér, amely 87 kilométernyire fekszik Ain-Sefrától. Ezt az utat a vonat négy óra alatt teszi meg. A legközelebbi állomás Hadjerak. Az eddig elkészült vonal végős állomása Duveyriebe.

A 126 kilométer hosszú vonal, melyet roppant költségekkel és nehézségekkel építettek, keskenyvá-gányu, mint az algiri vasutak legtöbbje. És így teljesen megfelel a vasut hivatásának, amely abból áll, hogy a csapat- és hadiszer-szállításokat megkönnyítse. Ha a vonalat tisztán a rendes személy- és áruforgalomra építették volna, úgy még a csekély üzemi költségek se térültek volna meg. A vasut haszna tehát csak katonai szempontból bírálható. A délen operáló francia csapatok részére eddig a lőszerkelet-és eleséget tevőkkel szállították, ami óriási kiadásokat okozott. Csak 1900-ban mintegy 30 millió frankot költöttek ezen a címen. Látható tehát, hogy annak az új vonalnak pénzügyi szempontból nagy jelentősége van.

Dél felé a franciák már egész Taghitig és Iglilig hatoltak előre. Ezek az állomások mintegy 200 kilométernyire vannak az új vonal végpontjától. A francia kormánynak most egyelőre az a gondja, hogy ezt a 200 kilométernyi vasutvonalat kiépítse. Erre már megtették a szükséges előintézkedéseket. Maga a vonal a Szaharán át egész Timbuktuig már fel van mérve és a szakértőknek az a véleménye, hogy ezen a mintegy 1300 kilométer hosszú uton magasabb nehézségek nem fognak felmerülni. Még csak a pénzkérdést kell eldönteni. A közvélemény és a törvényhozás kedvezően fogadja a nagyszabású tervet és a francia sajtó egyhangulag amellett foglal állást, hogy tekintettel az Afrikában történt angol és belga vasutépítkezésekre Franciaországnak sem szabad e fontos kérdésben hátramaradnia.

† **Jégpálya-demonstráció.** Ohio államban közel 3000 iskolás fiú és leány vonult Cleveland városába elé és rendezett sorokban tisztelegtek a polgármester előtt. A demonstrációnak beillő fölvonulás minden legcsekélyebb rendbontás nélkül ment végbe s a kizemelt szónok harsány hangon kiabálta föl az erkélyre, hogy: jégpályákat kérelmez az ifjuság. Kérésük az, hogy a nyilvános parkokat a téli szezonban lassák el gondozott jégsíkokkal, ahol a fiatalok a testező korcsolyázás sportját élvezhetik. Legyen gondoskodva hólapátolókról, akik elsöprik a havat és megisztuják a pályát. Legyen ott elégséges világosság éjjel is, hogy a sportkedvelők ne szorítkozzanak a nappali órákra kedvteléseikben. Villamos lámpák szórják szét a sugarakat s világítsák meg a fiatal és üde és kipirult arccokat. A polgármester nagyon meg-

a vérnek és dicsőségnek a vad szomja kergette. Megtudta ugyanis, hogy Chmielnickij aggódik a csata sorsáért, sőt hírnököt is futtatott hozzá, hogy bármennyi is az embere, ne ütközzék meg a herceggel. Most hát meg akarta mutatni a het-mannak, hogy egymagában is elég erős a mérkőzésre. Mióta Polomrát bevette, kulomben is kedvet kapott a vérontáshoz, amelynek kétes és szomorú dicsőségében nem akart mással osztozni. Nem bánta, ha ottvész a seregének a fele, másik fele is elegendő lesz, hogy összetörje vele, a herceg győnye csapatait, s az utolsó embert is lemészárolja.

— A Jeremiás fejét pedig ajándékba viszem Chmielnickijnek.

A parasztság végre keresztülvergődött az árokn és előzönlötte a szabadon hagyott félkör. De ebben a percben megdördültek az Osinski népének a puskái és a Wurzel ágyuiból is hosszú füstfelhők repültek elő. Döngött a föld és az egész vonalon megkezdődött a harc.

Füstbe borultak a Slucs partjai, a tó, az árok, köröskörül az egész mezőség, a küzdőket sem lehetett látni. Néha csillant csak elő a dragonyosruhák piros színe és a sisakok villogó fénye s ilyenkor rettenetes hullámmász futott végig a tömegen. A városban megkondogtak valamennyi harangot és siró szavuk összeolvadt az ágyúk dörgésével. A kozák táborból folytonosan jöttek az árok felé az új csapatok. Azok, amelyek keresztüljutottak rajta és tul voltak a tavon, egy hosszú vonalra szakadtak és örületes dühvel támadtak a hercegiek ellen. A csata a tó végétől kezdve a folyó kanyarodását, sőt a mocsaras mezőket, melyek az esős nyárban most víz alatt állottak, egyetlen hévvel folyt.

A parasztnak s a kozákoknak itt győzniök vagy veszniök kellett, mert hátok mögött volt a víz, amelybe a hercegiek lovassága beleszorította őket. Mikor rohamra indultak a huszárok, Sagloba minden rövid lélegzet volt dacára is velök vágatott, annyival is inkább, mert az utánajövők szétaposták volna, ha hátrál. A szemét azonban

behunytá, s úgy rohant előre, fejében azzal a gondolattal, hogy el kell veszniök. Irtozatos düh tombolt benne, dühös volt a háborúra, a kozákokra, a huszárokra, az egész világra. Szitkozódni kezdett, de aztán imádságba csapott át. A gyors rohanásban fityült füle mellett a levegő, lelektezte igazán elszorult. A lova hirtelen valami akadályba ütközött és megállt.

Most fölnyitotta a szemét és mit látott maga előtt? Kaszákat, kardokat, cséphadarókat, bizonyos szakállakat, kipirosodott arccokat, villogó szemeket.

Szinte elvesztette a józan esztét, mert elragadta az irtozatos szenvedély, az a mámoros düh, amely körülötte tombolt és az ő bensőjében is megmozdult valami.

— Átkozott parasztjai! — mormogta. — Hát mért nem futottatok világgá? Mért kell éppen velem találkoznok? Engem is hareba kényszerítettetek? No várjatok, megkapjátok a magatöket!

Es vadgalkozni kezdett jobbra-balra, össze-vissza s érezte, hogy kardja, mely suhogva száll át a levegőn, valami puhába hatol, amelyből nehezen tudja csak kiszabadítani. A jalkiáltások, amelyek ilyenkor fölhangzottak, bátorították és most már harcias kedvel ordított: Üssétek! Vágjátok! Kisvártatva azután futásnak eredtek a támadók és Sagloba csupán a rohanók hátát látta maga előtt. Erre aztán végtelen lett a bátorsága.

— Micsoda? Elmenekültek? — kiáltott. — Majd utánatok megyek!

Es együtt nyargalt a futókkal, vigan oszto-gatva a kardcsapásokat. Bajtársai is hasonlóképpen végeztek a kozákokkal, a Slucs fákkal sűrűn benőtt partjára szorították őket, s beléker-gették az árokb. Foglyokat nem ejtettek, arra most nem volt idejük. Sagloba lova azonban hirtelen megbottolt, valami súlyos tárgy esett a lova fejére, egészen eltakarta. Elsötétült előtte a világ, misem látott.

(Folytatása következik.)

volt elégedve a fiatalokkal s a következő, amerikai szellemben tartott beszéddel válaszolt nekik:

— Igérem nektek, gyermekeim, hogy óhajlatokat tőlem tehetőleg partolni fogom s keresztül is vízsem. Egyuttal pedig arra intelek titeket, hogy jövőben is és ha megintedek, akkor is, ugyanoly erővel és határozottsággal lépjétek föl jogos igényeitek mellett, mint most. Ha így jártok el, akkor nem lesz hazánkban elnyomás és nem lesz monopólium. Ne engedjétek meg, hogy a legkisebbséket közöltek a nagyobbak őrsek, verjék és elnyomják. Keljétek a magatok körében is a gyöngébbek védelmére és ezzel biztosítani fogjátok hazánk számára a boldog jövőt és az igazságos szabadságot.

KÖZGAZDASÁG.

Ipar és kereskedelem.

Az Osztrák-Magyar Bank. A jegybank állása 1901. évi november 15-ikén a következő volt: Bankjegyjármogalom 1.535.558.000 korona. (— 33.329.000 K.) Értékcsökkentés: 1.414.728.000 korona (— 615.000 korona). Váltótárca 348.200.000 korona (— 38.515.000 korona). Lombard-üzlet: 60.356.000 korona (+ 3.974.000 kor.). Adományos bankjegytartalék: 227.285.000 korona. (+ 38.355.000 korona.)

Uj elnökök. A Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatósága folyó hó 18-án tartott ülésében a nemrég elhunyt gróf Széchenyi Pál helyét a társaság eddigi alelnökét, Kornfeld Zsigmondot elnöknek és Pékár Imrét alelnöknek egyhangúlag megválasztotta.

A Budapesti Közutal Vaspályatársaság igazgatóságának a mai napon tartott ülésében Jellinek vezérigazgató a legközelebbi év építési és beruházási programját terjesztette elő és az azzal járó pénzügyi szükségleteire nézve megfogalmazta javaslatait. Az igazgatóság, tekintettel a lennforgó gazdasági és pénzügyi viszonyokra elhatározta, hogy ugy a folyó, mint a jövő 1902. évben a társaság levő részvények értékesítését mellőzi és az építési szükségletet a rendelkezésre álló készleteiből építési előleg által fogja edezni. Amint ezt már az 1900. év végéig 9.780.000 korona erejéig tette. Együttal elhatározta az igazgatóság a vezérigazgató indítványára, hogy amennyiben az 1902. évet követő évek az általános pénzügyi viszonyok e nagy összegű előlegek rendelkezését lehetővé tennék, erre a célra szolgáló részvények értékesítését akképp fogja eszközölni, hogy azok a részvényeseknek az annak idején megállapított módokatól mellett elővételre fognak felajánlani. Végül elhatározta az igazgatóság, hogy a társaság levő részvényeknek esetleges szabadkézből leendő értékesítése oszaki előleges közgyűlési határozat alapján foghat helyet, s hogy a közgyűlésnek tartatik fenn, hogy esetről-esetre az értékesítés tevételeit megállapítsa.

A vendéglősök panasza. Ma egy budapesti vendéglős-küldöttség tisztelettel Lukács László pénzügyminiszternek, amely lépéstanza, hogy a pénzügyigazgatóság az eddigi gyakorlattal ellentétben most nem akarja megengedni, hogy szesz italok kimérését füstöltnus- és kobásztelek elárusításával együttesen gyakorolják. A pénzügyigazgatóság eljárása mintegy ötven vendéglős sértene hosszú idő óta gyakorolt jogaikban. Lukács László pénzügyminiszter igen szívesen fogadta a küldöttséget és megígérte, hogy tájékozódást fog a dolgról szerezni és gondoskodik arról, hogy a törvény helyesen hajtsák végre. A küldöttség tagjai megnyugvással távoztak.

A Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság igazgatósága közölni teszi, hogy a rendes személtajójaratokat Zimony—Orsova és Galacz között a folyó évadban úgy szünteti meg, hogy Zimonyról Orsovára az utolsó menet december hó 1-én, Orsováról Zimonyra az utolsó menet november hó 30-án lesz. Orsováról, illetve Turnszeverinből az utolsó hajó november 27-én indul lefelé és november 29-én érkezik Galaczra, Galaczról pedig az utolsó hajó november 27-én indul felfelé és november 29-én érkezik Turnszeverinbe, illetve Orsovára.

Utmutató a komlótermésében cím alatt Cséber Lajos komlótermelési szakmájára a földművelésügyi kormány megbízásából Kolozsvárott egy füzetet adott ki azon gazdák tájékoztatására, akik komlóterméssel foglalkoznak óhajtanak a főbb komlótermelési tételeken kívül szó van a füzetben a komló mestereséges szárításáról, a komlóértékesítési viszonyokról s a bazi komlótermelés fontosabb statisztikai adatairól. A tájékoztató füzetek érdeklődőnek megküldi, azoknál szívesen áll rendelkezésre szakvéleményével mindazoknak, akik új komló szándékoznak telepíteni.

Fizetékptelenségek. A bécsi Creditoren-Verein a következő fizetékptelenségeket jelenti: Reinfeld és Weisz cég Szombathely, Gellner István mázoló Abbazia, Mayer C. Fiai gyáros cég Szombathely, Svacina Iván férfidivatár-kereskedő Károlyváros, Budie Ede (Maison de Blanc) Budapest (Váci-utca), Benesch József zsákkészítő Bécs, Scherznik Mózes kereskedő Tarnopol,

Petroleum. (Hesz Izidor és Tarsa cég jelentése a Budapesti Napló részére.) Legutóbbi jelentésünk óta a helyzet nem változott. Jegyzéseink: Amerikai 1 csillagos petroleum 45 korona — fillér. Orosz 3 csillagos petroleum 34.50 K. Biztonsági 2 csillagos petroleum 31.— K. Ipari 3 kereszties petroleum —. — korona. I. Standard petroleum 33.50 korona. Amerikai császárrolaj, ottani finomítás 60.— korona. Amerikai császárrolaj belöldi finomítás 56.— korona. Az árak 100 kilogrammonként kész-pénzfizetés mellett 20% göngysuly, az iteni vasut-hozzáállítás értendők. Kekgalie I. vasmentes 60.— korona. Zöldgalie S.— korona. carbolium L.15.— korona. carbolium L.14.— korona. Bacu gépolaj (orosz) 40.— korona. Oliva gépolaj I. 78.— korona. Oliva gépolaj II. 72.— korona. Tovotte gépkenes 60.— korona.

Juhvásár. (A budapesti marhavásártéri vásár-pénztár részvénytársaság tudósítása.) Felhajtás 1925 darab juh. — kecske. Jegyzett árak: Elsőrendű ürü 36 f.-től 38 f.-ig, kivételesen — 1. — kg.-ként, (vagy 32—34 k.-től — k.-ig páronként), középminőségű ürü 32 f.-től 34 f.-ig, kivételesen — 1. — kg.-ként, vagy 24.— k.-től 28.— k.-ig páronként, kosokért — f.-től — 1.-ig, kivételesen — 1.-től — 1.-ig vagy — k.-től — k.-ig, középminőségű gyapjas — f.-től — 1.-ig, kivételesen — 1. — kg.-ként, vagy — k.-től — k.-ig páronként, kosok legjobb minőségű — fillérig, páronként — korona, kivételesen — korona, rackajuhok — fillér, páronként 14—14.50 korona, szerbiai juhok páronként — korona, romániai juhok páronként — korona. auyajuhokért — fillér kgként (14— K.-ig páronként), kiselejtezett juhokért — fillér kgként (12.—11 korona páronként) kecskék — korona páronként. Miután kevés idegen vevő mutatkozott a vásaron, az irányzat lanyha volt s az árak 2—5 fillérral kilogrammonként csökkentek.

Budapesti konzum-marhavásár. November 18. Felhajtott 2232 darab ökör, 64 darab bika, 152 darab tehén, 4 bivaly. Összesen 2452 darab szerb marha. Árjegyzések: Elsőrendű szerb ökör 52—59 koronaig, kivételesen — korona, másodikrendű 44—50 koronaig, silány 38—42 koronaig, bikákért 42—52 koronaig, tenenekért 38—52 koronaig, bivalyokért — koronaig métermázsánként. Miután a felhajtás a szükségletet meghaladta, valamint azon körülmény, hogy a marhahusforgógyártás e héten jóval kisebb volt az irányzat lanyha volt, s az árak jó minőségűeknél 2, gyengébb minőségűeknél 4 koronával mmázsánként csökkentek.

Budapesti sertés-konzumvásár. A ferencvárosi petroleum-rakodónál lévő székes-lővárosi sertés-konzumvásár árjegyzése 1901. évi november 18-án Készlet: 916 darab. Értékett 777 darab. Összesen 1693 darab. Eladott 1200 darab. Maradt 793 darab. Napi árak: 120—180 kilogramm súlyban 76—84 koronaig, 220—280 kilogramm súlyban 78—86 koronaig, 320—380 kgr. súlyban 80—87 K.-ig. Öreg nehéz páronként 400—500 kilós 80—84 koronaig. Malac — korona. Az irányzat vontatott.

Bécsi vágómarhavásár. November 11. (Sajáttudósítónk telefonjelentése.) A st.-marxi központi vásár-csarnokban ma megtartott vágómarhavásárra felhajtott: 3864 darab magyar fajtaju 715 darab galiciai fajtaju, 72 darab bukovinai fajtaju, 798 darab német fajtaju, összesen tehát 5449 darab szarvasmarha. Háromszáz darabbal nagyobb töltéssé miatt a hangulat lanyha volt. Az elsőrendű és középtajtak ára 1—2 koronával hanyatlott. Az ökorvásáron az üzletmenet vontatott volt. Árak 2—4 koronával estek 100 kilónként.

Jegyzések: 100 kilogrammonként élő súlyban: magyar hizőkökr I. minőségű 70—76 fillér, kivételesen —78 fillér, II. minőségű 63—69 fillér, III. minőségű 52—61 fillér, galiciai hizőkökr I. minőségű 62—76 fillér, kivételesen — fillér, II. minőségű 64—70 fillér, III. minőségű 56—63 fillér, német hizőkökr I. minőségű 78—85 fillér, kivételesen 86 fillér, II. minőségű 70—77 fillér III. minőségű 60—69 fillér. Legelő ökör 50—60 fillér bika és tehén 100 kilogrammonként 36—42 korona. Kivételesen 64 korona.

A budapesti gabonatózsdé.

Budapest, november 18.
Nyugodt hangulat mellett 13.000 métermázsá buza került a forgalomba változatlan árákon. Rozsban nyugodt volt az irányzat. Más gabonanevekben csekély volt a forgalom. Eladott:
Buza. Tiszavideki: 100 mm. 81 k. 8 K. 80 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 70 f., 200 mm. 79 k. 8 K. 80 f., 200 mm. 79 k. 8 K. 80 f., 200 mm. 79 k. 8 K. 80 f., 100 mm. 79 k. 8 K. 77 1/2 f., 100 mm. 79 k. 8 K. 75 f., 200 mm. 79 k. 8 K. 70 f., 200 mm. 75 k. 8 K. 77 1/2 f., 200 mm. 75 k. 8 K. 70 f., 700 mm. 78 k. 8 K. 65 f., 200 mm. 78 k. 8 K. 75 f., 100 mm. 78 k. 8 K. 68 1/2 f., 100 mm. 75 k. 8 K. 62 1/2 f., 100 mm. 77 k. 8 K. 60 f., 200 mm. 77 k. 8 K. 60 f., 100 mm. 77 k. 8 K. 65 f., 200 mm. 77 k. 8 K. 65 f., 200 mm. 75 k. 8 K. 45 f., 100 mm. 75 k. 8 K. 40 f.
Felémegyei: 200 mm. 77 k. 8 K. 50 f., 200 mm. 76 k. 8 K. 50 fillér, 300 mm. 76 k. 8 K. 50 f., 800 mm. 76 k. 8 K. 42 1/2 f., 100 mm. 74 k. 8 K. 40 fillér.
Felső-Magyarországi: 100 mm. 78 k. 8 K. 45 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 70 f., 100 mm. 79 k. 8 K. 60 f.
Pestmegyei: 100 mm. 79 k. 8 K. 62 1/2 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 62 1/2 f., 150 mm. 77 k. 8 K. 52 1/2 f., 2100 mm. 77 k. 8 K. 50 f., 150 mm. 75 k. 8 K. 50 f., 100 mm. 77 k. 8 K. 50 f.
Dunai: 200 mm. 77 k. 8 K. 40 f.
Raktárár: 200 mm. 75 k. 8 K. 30 f.
Mind három hónapra.

Rosz: 220 mm. 7 K. 05 f. 3 hó hajótól, 100 mm. 7 K. 03 f.
Arpa: 100 mm. 6 K. 10 f.
Zab: 100 mm. 7 K. 55 f., 100 mm. 7 K. 55 f., 100 mm. 7 K. 40 f., 100 mm. 7 K.
Tengeri (6 áru): 500 mm. 5 K 60 f., 300 mm. 5 K. 60 f.
Tengeri (új áru): 300 mm. 4 K. 65 fillér novemberi szállásra, 00 mm. 4 k. 64 f. novemberi szállásra.

Készpénzfizetés mellett.
A készpénz hivatalos egyezése a budapesti áru-és értéktőzsdé sokáig sverint készpénzben 50 kilogrammonként — A minőség hektoliterenként és kilogrammonként.

B u z a	Kilós	Kilogramm Ára		Kilós	Kilogramm Ára	
		K.-tól	K.-ig		K.-tól	K.-ig
Tiszavideki új	46	8.85	8.45	30	8.70	8.85
"	77	8.49	8.63	31	—	—
"	78	8.4	8.66	32	—	—
"	79	8.60	8.74	36	—	—
Felémegyei	71	8.25	8.41	36	8.60	8.5
"	77	8.60	8.45	31	—	—
"	78	8.55	8.66	32	—	—
"	79	8.59	8.68	31	—	—
Pestvidéki	70	8.32	8.35	36	8.50	8.70
"	71	8.24	8.46	31	—	—
"	78	8.3	8.50	32	—	—
"	79	8.3	8.6	—	—	—
Bánási	76	8.15	8.30	30	0.	0.
"	77	8.26	8.35	31	0.	0.
"	78	8.24	8.46	31	—	—
"	79	8.3	8.6	—	—	—
Bicakai	76	8.32	8.5	30	0.	0.
"	77	8.4	8.6	31	—	—
"	78	8.4	8.6	32	—	—
"	79	8.4	8.6	31	—	—

Egyéb gabonanevek	Kilós	Kilogramm Ára	
		K.-tól	K.-ig
Rosz új elsőrendű	70—72	7.—	7.11
" másodikrendű	—	6.80	7.—
Arpa lakaromány	—	6.—	6.25
" ágazat 75%	—	6.25	6.5
" sorozásra való	—	0.—	0.—
Zab	32—41	7.20	7.50
Tengeri	—	0.—	0.—
" bánási	—	5.45	5.75
" mázoni	—	—	—
Repece	—	—	—
Köles	—	4.50	5.—

A határidőzlet folyamán a következő kötések történtek:

Áprilisi buza 1902 . . . 8.67—8.63—8.69—8.67—8.68
 Áprilisi rozs 1902 . . . 7.38—7.37
 Áprilisi zab 1902 . . . 7.65—7.67—7.69.
 Májusi tengeri 1902. . . 5.61—5.59—5.60—5.61—5.60
 Augusztusi reepe 1902. . . —.—.—
Déli egy orakor a következő mároarákat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:
 Áprilisi buza 1902. . . . . 8.67 pénz 8,68 áru
 Áprilisi rozs 1902 . . . . . 7.37 " 7.38
 Áprilisi zab 1902. . . . . 7.68 " 7.69
 Májusi tengeri 1902. . . . . 5.60 " 5.61
 Augusztusi reepe 1902. . . . . 11.80 " 11.90
Delután tel 5 orakor záru:
 Buza áprilisa 1902. . . . . 8.66—8.67
 Áprilisi rozs 1902. . . . . 7.36—7.37
 Áprilisi zab 1902. . . . . 7.65—7.66
 Májusi tengeri 1902. . . . . 5.59—5.60
 Augusztusi reepe 1902. . . . . 11.80—11.90

A budapesti értéktőzsdé.

A mai előtőzsdé szilárd külföldi és terjedelmes bécsi vételek behatása alatt szilárdan indult s lényeges áremelkedést szűt. A zárlat nyugodtabb volt. A hausse-irányzat ugy az internacionális mint a helyi piac összes, forgalomba került értékeire kiterjedt.

A déli tőzsdé nyereségrealizációk folytán nyugodtabb leolajásu volt.

A valutapiac változatlan.

A előtőzsdé: szilárd.

Kötöttek: Magyar hitelrészvény 639.—642.—. Osztrák hitelrészvény 624.50—6.7.25. Allamvasutk 623.—624.25 Jeltalozbank 448.—451.—. Leszámlatolobank 415.75—417.25. Rimamurányi 420.—424.—. Városi vasut 281.—.—. Közuti vasut 569.—567.—korona.

A déli tőzsdé: nyugodtabb.

Jegyzetek: Magyar hitelrészvény 639.50—640.50. Osztrák hitelrészvény 625.50—627.—. Allamvasutak 622.25—623.—. Koronajáradék 92.90—93.25. Jeltalozbank 449.—450.50. Leszámlatolobank 416 ——417.—. Rimamurányi 421.50—423.50. Közuti vasut 564.—566.50 korona.

Forgalomba került továbbá: Első magyar iparbank 302 —.—. Magyar aszalt 186.—190.—. Saigótarjani részvény 550.—551.— korona.

Utótőzsdé. A 4 órai zárlatok maradt: Osztrák hitelrészvény 625.50. Magyar hitelrészvény 639.—. Leszámlatolobank 416.—. Rimamurányi vasut 422.—. Osztrák-Magyar államvasuti részvény 622.50. Közuti vasut 565.—. Villamos vasut 279.— korona.

A budapesti terménytőzsdé.

A terményüzletben a szezonzerü hangulatnak megfelelően alakult az árak és végül a terményüzleti árjegyző-bizottság hivatalosan a következő áru-folyamokat állapította meg:

Jegyzések: Heremag: lucerna magyar 41.—43.—korona, vörös aprszemű 39.—43.—korona, vörös erdélyi —.—korona, vörös bánási —.—korona, középsemű 45.—47.—korona, nagyszemű 43.—52.—korona. Disznósír: budapesti 51.—51.50 korona, vidéki —.—korona. Táblaszalonna:

Légszárított vidéki... korona. városi 4 darabos 43.50-44.00... korona. 3 darabos 45.00-45.50...

A bécsi gabonatözsde.

Bécs, november 18. (A Budapesti Napló telefon-jelentése.) A mai gabonatözsden az érdeklődést kizárólag a határidő-reformról holnap benyújtandó törvényjavaslat foglalta le...

Köttettek: Buza tavaszra 8.87-8.88, zab tavaszra 7.96-8.00, tengeri május-juniusra 5.90-5.89-5.91, rozs tavaszra 7.66-7.68 korona.

Zárlatkor maradtak: Buza tavaszra 8.87, zab tavaszra 7.98 korona.

A bécsi értéktözsde.

Az előtözsden jó irányzat mellett a forgalom élénkebb volt. Végén az üzlemlenet kissé hanyatlott, de a jó irányzat műföldvéig tartott volt.

A déli tőzsde kezdetén a magasabb árak tartottak voltak. Később általános üzleti csöndesség mellett barátságos volt a hangulat.

Zárlat csöndes.

Bécs, november 18. (Magyar értékek zárlata.) 4 1/2%-os aranyjárdék 118.00. Tiszai és szegedi kölcsön sorsjegye 145.00. Magyar vasúti kölcsön 100.00. Magyar keleti vasúti állami kötvény 118.75. Magyar részvénytörlesztési és pénzügybank 418.00. Rimamurányi vasútvállalat 421.00. Magyar koronajárdék 93.05. 4 1/2%-os Magyar földterem. kötvény 92.85. Magyar hitelbank részvény 637.50. Magyar nyeregményi kölcsön sorsjegye 174.00. Kassa-oderbergi vasúti részvény 349.10. Magyar kereskedelmi bank 23.98. Magyar cukoripar 1670.00.

Bécs, november 18. (Osztrák értékek zárlata.) 4 1/2%-os papírjárdék 98.85. 4 1/2%-os osztr. aranyjárdék 118.50. 1860-os sorsjegye 140.00. Osztrák hitelsorsjegye 402.00. Angol-osztrák bank 200.00. Bécsi bankjegyesület 420.50. Osztrák-magyar bank 1615.00. Déli vasút 61.50. Dumagózhajzási részvény 717.00. Dohányrészvény 274.50. Császári és királyi arany 11.92. Német-bankváltók 117.90. 4 1/2%-os osztr. járdék 93.70. Osztrák koronajárdék 93.50. 1864-iki sorsjegye 231.00. Osztrák hitelintézeti részvény 626.00. Unionbank 515.00. Osztrák Länderbank 395.50. Osztrák-magyar államvasút 622.00. Elbavölgyi vasút 468.00. Alpesi bányarészvény 348.00. 20 irak. arany 184.6. Londoni váltóár 230.40. Bécsi tramway lítt B. 242.00. Bécsi. Tramway lítt A. 247.00. Lipót kohó 309.00. Az irányzat nyugodt.

Bécs, november 18. (A Budapesti Napló tudósítójának telefon-jelentése.) A délutáni magánforgalomban a zárlatok a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 625.00. Magyar hitelrészvény 638.00. Angol-Osztrák bank 360.50. Bécsi bankjegyesület 421.00. Union bank 516.00. Länderbank 395.50. Osztrák-magyar államvasút részvény 622.00. Déli vasút 61.50. Elbavölgyi vasút 468.50. Északnyugati vasút részvény 462.00. Dohányrészvény 275.00. Rimamurányi vasút 423.00. Alpesi bányarészvény 348.00. Májusi járdék 98.85. Magyar korona járdék 93.05. Török sorsjegyek 94.25. Német birodalmi mária 117.21-26. Napoleon d'or 19.06.

Külföldi értéktözsde.

Berlin, november 18. (Zársdei tudósítás.) A mai tőzsdéforgalomban a spekuláció nagy tartózkodása következtében a piac egyik ágában sem volt élénkebb üzlet. A bányarészek piacán túlnyomó volt a kínálat. A közszénelkutatás mai üléselő döntést várnak az árak kérdésében. Bankok nyugodtak és szilárdak. Vasutak közül Kanada-Pacific-részvények kissé keresettebbek. Később bányarészek gyengébbek voltak. Származók szilárdak. Magánkamattal 1 1/2%.

Berlin, november 18. (Zársdei.) 4 1/2%-os papírjárdék 118.00. 4 1/2%-os osztrák aranyjárdék 101.10. Elbavölgyi vasút 468.00. Magyar koronajárdék 93.90. Osztrák-magyar államvasút 133.50. Kassa-oderbergi vasút 348.00. Bécsi váltóár 85.25. Magyar vasúti beruházási kölcsön 102.75. Alpesi bányarészvény 348.00. Disconto-Commandit 174.80. Általános villamosági Edison 178.00. Gelsenkircheneri 192.50. Laura-kohó 190.90. 4 1/2%-os osztr. járdék 99.75. Osztrák hitelrészvény 197.25. Déli vasút 16.00. Károly Lajos vasút 192.50. Orosz bankjegyek 216.25. 4 1/2%-os új orosz kölcsön 83.55. Török dohányrészvény 151.50. Harpeni 150.60. Az irányzat gyengébb.

Berlin, november 18. (A Budapesti Napló tudósítójának átvirta.) Esti forgalom. 4 1/2%-os magyar aranyjárdék 99.75. Magyar koronajárdék 93.90. Osztrák hitelrészvény 197.50. Osztrák-magyar államvasút 133.50. Déli vasút 16.00. Északnyugati vasút 216.25. Elbavölgyi vasút 468.00. Orosz bankjegye 216.25. Buschtiehradi 151.50. Orosz bankjegye 216.25. (Ultimo.) Lombard 100.00.

Páris, november 18. (Zársdei.) Osztrák-magyar államvasút 61.75. 4 1/2%-os osztrák aranyjárdék 101.20. Osztrák Länderbank 395.50. 3 1/2%-os francia járdék 100.80. Ottomanbank 670.00. 3 1/2%-os francia járdék 101.10. Alpesi bányarészvény 348.00. Déli vasút 89.00. 4 1/2%-os magyar aranyjárdék 102.10. Párisi bankrészvény 965.00. Olasz járdék 99.70. Francia törleszt. járdék 99.50. Osztrák földhitelintézeti részvény 1212.00. Török dohányrészvény 297.00. Az irányzat határozatlan.

Frankfurt, november 18. (Zársdei.) 4 1/2%-os papírjárdék 98.95. 4 1/2%-os osztrák aranyjárdék 101.10. Magyar koronajárdék 94.00. Osztrák-magyar bank 115.90. Déli vasút 15.95. Elbavölgyi vasút 468.00. Londoni váltóár 204.20. Bécsi bankjegyesület 107.40. Villamos részvény 390.00. Magyar aranykölcsön 83.55. 4 1/2%-os osztr. járdék 88.85. 4 1/2%-os magyar aranyjárdék 99.65. Osztrák hitelrészvény 197.50. Osztrák-magyar államvasút 133.50. Északnyugati vasút 115.20. Bécsi váltóár 85.20. Párisi váltóár 812.00. Unio bank 157.00. Alpesi bányarészvény 157.00. Az irányzat gyenge.

Hamburg, november 18. (Zársdei.) 4 1/2%-os osztr. járdék 93.70. 1860. sorsjegye 140.00. Déli vasút 15.75. 4 1/2%-os osztrák aranyjárdék 100.75. Osztrák hitelrészvény 197.70. Osztrák-magyar államvasút 133.50. Olasz járdék 99.15. 4 1/2%-os Magyar aranyjárdék 99.45. Az irányzat szilárd.

Frankfurt, november 18. (A Budapesti Napló tudósítójának átvirta.) Artolyanok januárja. Esti forgalom. Osztrák hitelrészvény 197.48. Német bank 198.60. Disconto 174.90. Berlini kereskedelmi bank 135.00. Gelsenkircheneri 174.90. Harpeni 160.30. Laura-kohó 190.90. Olasz járdék 99.40. Szilárd.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok jelentése. November 18. A sertésüzlet irányzata változatlan. A Hízott sertések ára: I. Magyar elsőrendű: Oreg nehéz (páronként 400 kilogramm feletti súlyban) 110.00. Oreg közep (páronként 300-340 kilogramm terjedő súlyban) 100.00. Fialat nehéz (páronként 320 kilogramm feletti súlyban) 93-95. Fialat közep (páronként 251-320 kilogramm terjedő súlyban) 91-92. Fialat könnyű (páronként 250 kilogramm feletti súlyban) 80-82. Magyar szedett: Nehéz (páronként 280 kilogramm feletti súlyban) 110.00. Közep (páronként 240-280 kilogramm terjedő súlyban) 100.00. Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő súlyban) 90.00. Sz-Gothárd 84-90. Sávár 87-90. Győr 120-130. Fittán 210-230. Zákány 100-110. Barcs 170-180. Eszék 100-110. N-Szabad 120-130. Zsigmond 265-270. Szilvós 205-212. Mitrók 216-230. Szamos 120-130. Deés 120-130. Szentes 110-120. Kraszna N-Majtény 90-100. Latorca Mánthely 90-100. Laborea Homonna 90-100. Únch Ungvár 90-100.

Sertésüzlet szám 1901. november 16. napján volt készlet 38,069 darab. 1901. november 17. napján felhajtott 710 darab. 1901. november 17. napján elszállított 1080 darab. 1901. november 18. napjára maradt készletben 37,729 darab.

Napirend.

Napirend: Kedd november 19. Római katolikus: Erzsébet. - Protosztás: Erzsébet. - Görög-orosz: (november 6.) Pál ptk. - Zsidó: Kislev. 8. - Nap két: 6 óra 57 percek. - Nyugszik: 4 óra 2 percek. - Hold két: déli 12 óra 24 percek. - Nyugszik: 11 óra 4 percek este.

A földművelésügyi miniszter fogad délután 5 órakor. Nemzeti Múzeum. Régisírtár, délelőtt 9 óratól délután 1 óráig. - Többi társai 1 korona belépődíjjal megtekinthetők.

Országos képtár zárva. Iparművelési múzeum nyitva délelőtt 9-1-ig. Földművelési Iparmúzeum. Nyitva délelőtt 9-1-ig. Mezőgazdasági Múzeum d. e. 9-1-ig. A földtani intézet múzeuma (Stefánia-ut. 14.) nyitva d. e. 10-1-ig. Belépődíj 1 korona. Közelítési múzeum zárva. Kereskedelmi múzeum a városligeti iparcsarnokban d. e. 9 óratól 2-ig.

Téli tárlat a Múzeumban délelőtt 9 óratól délután 4-ig. Belépődíj 1 korona. Nemzeti Szalon képképzőművészet d. e. 9 óratól este 8 óráig. Belépődíj 50 fillér.

Vadászati kiállítás a városligeti fővárosi pavilonban reggel 8 óratól este 8-ig. Belépődíj 60 fillér. Múzeumi könyvtár nyitva délelőtt 9 óratól 1 óráig. Akadémiai könyvtár nyitva délután 3 óratól 7 óráig. Egyetemi könyvtár nyitva délelőtt 9 óratól 12 óráig. Magyar Kereskedelmi Múzeum. Igazgatóság, kereskedelmi szakkönyvtár és keleti mintatár: V. kerület Váci-körút 32. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9-től délután 2 óráig. Hazai termékek Állandó kiállítása és kereskedelemtörténeti gyűjtemény, továbbá a háziipari kiállítás (melyben az elvetettség áruállítások is eszközöl) a városligeti iparcsarnokban nyitva: délelőtt 9 óratól 12 óráig és délután 3 óratól 6 óráig. A külügyi kirendeltségek központi üzletvezetősége (Magyar kereskedelmi részvénytársaság) V., Váci-körút 32. szám alatt.

Időjelzés.

Az Országos Meteorologiai Intézet hivatalos jelentése. Budapest, november 18.

Az északi depresszió a Fehér-tenger környékén tartózkodik, a magas legnyomás pedig Közép- és Nyugat-Európát borítja. Európában a hőmérséklet általában süllyedt, csak Angolországban és Németország partvidékén emelkedett, hol kevesebb is esett.

Nálunk a hőmérséklet az ország déli és délnyugati részét kivéve mindenütt a fagyponthoz alig süllyedt. Esők csakis délen voltak sűrűn, délnyugaton és kis mennyiségben.

Különböző változások felhős, hűvös idő várható, éjjeli fagyok és az ország északi és délnyugati részén elvélve némi csapadékkal.

Vizállás.

Table with columns for location (Inn, Duna, etc.), date (Nov. 18, 19), and water level (m. t. m.).

TÉLI FÜRDŐIDÉNY a Szt. Margitszigeti gyógyfürdőhelyen és Szanatóriumban Budapesten. 43-3°C. kénis hévíz iszap- villamosfény, mesterséges szénas- mindenmely gyógy- és lútos (Kneipp) fürdők. Idegyengesség, szív- és csúsz, köszvény, vesebaj ellen. Uj fürdőház. Svéd gyógytornaterem. Állandó orvosi felügyelet. 50 vendégszoba. Jó konyha. SZT. MARGITSZIGETI ÜDITOVIZ kitűnő egészségtelítő ital. Prospektus küld a főhercegi Szt. Margitszigeti Gyógyfürdő Felügyelősége.

Table with columns: Időszak, Szállított (személyek száma, árak tonnában), Bevétel (koronákban, külsőbőzet), Összehasonlítás az előző 1000. évvel.

Sarajevo, 1901. november 12-én.

Schwach, igazgató.

Női betegségeket, Erőmegújító-elixir, Injectio Lysoferrin és Capsulae Lysoferrin. kitűnő szer gonorrhoeis kilyafélszám - hangyaggyulladásnál, még ha elavultak is, gyorsan és biztosan gyógyíthatók, már néhány befejeződik és Capsulae győzeleleleget, hogy a leghövesebb folyást megszűntesse. Egy üveg Injectio Lysoferrin 2 korona és egy doboz Capsulae 2 korona. Postai megrendelések gondosra csomagolást. - 3 koronán feletti megrendeléseknél csomagolás nem számítatik. Számos hírlapra van, kiknek cütlébe is szereltettek. Mint egyedül valóban kapható: Erős Aladár gyógyszerárában a Szent Jánoshoz, Nagy-kikindán 2. sz.

